

Iunie 2015

Document pentru informare publică

Raportul, elaborat în temeiul art.219(2) din Legea educației naționale 1/2011, a fost adoptat de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, în 15 iunie 2015.

Raport public anual – 2014

Starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun

- **Finanțarea universităților de stat în anul 2014**
- **Tendențe și comparații internaționale**
- **Propuneri de optimizare pentru 2015-2020**

*Grupul de lucru pentru elaborarea Raportului a fost compus din:
Bogdan Murgescu (coordonator),
Tiberiu Dobrescu, Bogdan Florian, Laurențiu Georgescu, Vlad Petcu, Robert Santa, Gabriel Vîiu,
Gabriela Jitaru, Ramona Zgreabăn, Andreea Gheba*

CNFIS - CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

Web page: www.cnfis.ro

E-mail: cnfis@cnfis.ro

Adresa: Str. Schitu Măgureanu nr. 1, sector 5, 050025 București

Telefon: 021.307.19.23, Fax: 021.307.19.29

Cuprins

Cuprins	3
Lista Graficelor și Tabelelor	3
Rezumat	6
Introducere	7
Capitolul I. Elemente generale referitoare la finanțarea învățământului superior din România	9
I.1. Cadrul legal al finanțării învățământului superior	9
I.2. Scurtă descriere a sistemului de învățământ superior din România, în anul 2014	10
I.3. Evoluția numărului de studenți din România în perioada 1990-2014.....	12
I.3.1 Evoluția numărului de studenți (1990-2014)	12
I.3.2 Cuprinderea populației tinere în învățământul superior	17
I.3.3 Evoluția înmatriculărilor pe domenii de studii	20
Capitolul II. Finanțarea de la buget a universităților de stat, în anul 2014	24
II.1. Numărul de studenți înmatriculați și fondurile alocate de la buget pentru finanțarea universităților de stat în 2014, comparativ cu anii anteriori	24
II.2. Distribuția fondurilor pentru finanțarea instituțională a universităților de stat, în anul 2014	29
II.3. Finanțarea granturilor doctorale pentru studenții doctoranzi înmatriculați începând cu anul universitar 2011/2012	32
II.4. Finanțarea de bază	34
II.5. Finanțarea suplimentară de excelență	36
II.6. Alte componente ale finanțării instituționale în 2014	40
II.7. Concluzii privind finanțarea în 2014	42
Capitolul III. Tendințe internaționale în finanțarea învățământului superior	44
III.1. Modele și tendințe în finanțarea învățământului superior	44
III.1.1 Contextul politicilor de finanțare în Europa	44
III.1.2 Modul de alocare a finanțării publice și autonomia financiară instituțională	45
III.1.3. Sisteme de credite și granturi pentru student	46
III.2. Evoluția cheltuielilor publice destinate finanțării educației la nivelul UE-27	47
III.2.1 Efortul financiar al statelor membre ale Uniunii Europene	48
III.2.2. Ponderea în PIB a cheltuielilor cu educația la nivel terțiar	51
III.2.3. Cheltuieli anuale pe student, în instituții publice	52
III.3 Impactul scăderii demografice	54
Capitolul IV. Propuneri de optimizare a finanțării din fonduri publice a învățământului superior din România..	56
IV.1. Viziunea și principiile CNFIS, cu privire la finanțarea învățământului superior din România	56
IV.2. Prezentarea propunerii de metodologie de finanțare pe anul 2015	57
IV.3. Propuneri de optimizare pe termen mediu a finanțării învățământului superior din România	62
IV.3.1. Ajustarea finanțării instituționale totale a învățământului superior la cadrul normativ și la obiectivele Strategiei 2020.....	63
IV.3.2. Diferențierea finanțării în funcție de misiunile asumate de către universități	64
IV.3.3. Implementarea finanțării pe bază de granturi multianuale de studii	65
IV.3.4. Optimizarea numărului total de granturi pentru fiecare ciclu de studii	66
IV.3.5. Propunere privind alocarea granturilor în funcție de gradul de prioritate al domeniilor de studii ...	68
IV.3.6. Diversificarea formelor de sprijin financiar pentru studenți	69
IV.4. Propuneri referitoare la diversificarea surselor de finanțare a învățământului superior din România...	70
IV.5. Propuneri privind creșterea acurateței bazei informaționale a finanțării învățământului superior	71
Concluzii	72
Anexe	73

Lista Graficelor și Tabelelor

Tabelul 1.1 — Numărul de studenți înmatriculați în programe de studii universitare (2007-2014)	10
Tabelul 1.2 — Numărul de studenți înmatriculați în anul I de studii (2007–2014)	11
Tabelul 1.3 — Numărul cadrelor didactice titulare, pe funcții didactice, la universități publice (2006-2014)	11
Graficul 1.1 — Evoluția numărului de persoane înscrise în învățământul superior (1990-2013)	13
Tabelul 1.4 — Numărul persoanelor înscrise în învățământul superior pe regiuni de dezvoltare (1990-2013) ...	14
Graficul 1.3 — Ponderea numărului de persoane înscrise pe forme de proprietate (1995-2013)	15

Graficul 1.2 — Evoluția numărului de persoane înscrise în învățământul superior pe regiuni de dezvoltare (medii mobile 1990-2013).....	15
Graficul 1.4 — Media ponderată a numărului de persoane înscrise în universități de stat și private pe regiuni de dezvoltare în perioada 1995-2013	16
Graficul 1.5 — Evoluția numărului de persoane înscrise în universitățile publice, pe regiuni de dezvoltare (1990-2013).....	17
Tabelul 1.5 — Evoluția ratei brute de cuprindere în învățământul superior (1995-2013).....	18
Graficul 1.6 — Rata Brută de cuprindere în învățământul superior pe vârste (1990-2013).....	19
Graficul 1.7 — Populația de 18 și 19 ani, numărul absolvenților de studii liceale și numărul de înmatriculări în învățământul superior de stat (1995-2013)	20
Tabelul 1.6 — numărul studenților cetățeni români înscriși la universități din alte state membre UE	20
Grafic 1.8 — Distribuția pe domenii de studii a studenților înscriși în universitățile de stat în perioada 1990 - 2013	22
Graficul 1.9 — Rata de creștere anuală a numărului de înscrieri pentru fiecare ramură de știință (creștere comparativ cu anul anterior)	23
Tabelul 2.1 — Numărul de studenți înmatriculați în programe de studii universitare (2007–2014).....	24
Graficul 2.1 — Evoluția ponderilor numărului de studenți în regim cu taxă, însumate pentru toate cele trei cicluri de studii universitare (2007–2014).....	25
Graficul 2.2 — Evoluția ponderilor numărului de studenți în regim cu taxă, pentru fiecare ciclu de studii universitare (2007–2014).....	25
Tabelul 2.2 — Numărul de studenți înmatriculați în anul I de studii, la fiecare dintre ciclurile de studii universitare (2007–2014).....	26
Tabelul 2.3 — Numărul studenților ce studiază în regim subvenționat și cu taxă, pe fiecare ciclu de studii, la universități de stat (2014).....	26
Tabelul 2.4 — Alocația pentru finanțarea instituțională a universităților publice și procentul din produsul intern brut (2008–2014)	28
Tabelul 2.5 — Alocația medie pe student fizic (2008–2014)	28
Tabelul 2.6 — Structura fondurilor alocate de la buget pentru finanțarea instituțională a universităților de stat (2013–2014)	31
Tabelul 2.7 — Fondurile alocate în 2014 universităților de stat pentru finanțarea studiilor universitare de doctorat, prin granturi doctorale	32
Tabelul 2.8. — Structura Fondurilor alocate universităților de stat pentru finanțarea studiilor universitare de doctorat (2002-2014).....	33
Tabelul 2.9 — Numărul de studenți echivalenți unitari și alocația per student echivalent unitar în perioada 2009–2014	34
Tabelul 2.10 — Situația repartizării finanțării de bază pe universități, pentru anul 2014	35
Tabelul 2.11 — Valoarea indicilor de excelență (k), în funcție de poziționarea în ierarhie a programelor de Studii și de ciclul de studii	36
Tabelul 2.11 — Ponderea studenților echivalenți unitari (SEU), pe clase de ierarhizare, în perioada 2012-2014	37
TABELUL 2.12 — Valori efective(1) ale indicilor de excelență, pe clase de ierarhizare, în perioada 2012-2014	37
Tabelul 2.13 — Situația finanțării instituțiilor de învățământ superior de stat din fonduri publice, în 2014	37
Tabelul 2.14 — Situația repartizării pe universități a finanțării suplimentare bazate pe excelență, pentru anul 2014	39
Tabelul 2.15 — Evoluția finanțării repartizate fără formulă de calcul, în perioada 2011-2014.....	40
Tabelul 2.16 — Influența modului de alocare a componentelor finanțării pentru anul 2014 (variațiile % relative determinate comparativ cu alocarea de referință, pe student echivalent unitar, pentru sume date).....	41
Graficul 2.3 — Evoluția finanțării instituționale totale și a celei calculate prin formulă (2007-2014).....	42
Tabelul 2.17 — Situația repartizării pe universități a finanțării instituționale totale și ponderile pe subcomponente, din total finanțare, pentru anul 2014	43
Tabelul 3.1 — Evoluții recente în finanțarea publică a Învățământului Superior	45
Tabelul 3.2 — Modalități de finanțare publică - schemă simplificată (sursa: EUA 2011a)	46
Tabelul 3.3 — Regimul taxelor de studiu în diverse state europene (sursa: EUA 2011b).....	46
Figura 3.1 — Suma cheltuită de statele europene pentru educarea unui cetățean (EUR).....	48
Figura 3.2 —Pondera în PIB a cheltuielilor pentru educație, România vs. Media UE-27, în perioada 2000-2013	49
Tabelul 3.4 — Evoluția cheltuielilor cu educația în statele membre UE-27, în perioada 2007-2011	50

Tabelul 3.4 — Evoluția cheltuielilor cu educația în statele membre UE-27, în perioada 2007-2011	50
Figura 3.3 — Ponderea cheltuielilor cu educația terțiară în totalul cheltuielilor cu educația	51
Tabelul 3.5 — Ponderea în PIB a cheltuielilor totale (publice și private) cu educația la nivel terțiar	51
Tabelul 3.6 — Evoluția alocației financiare per student în PPS, la nivelul țărilor membre UE-27 (2000-2011)...	52
Figura 3.4 — Evoluția cheltuielilor anuale pe student, în instituțiile publice (2000-2011).....	53
Figura 3.5 — Evoluția Cheltuielilor Pe Student În România (Pps) Raportate La Cheltuielile Pe Student În Ue- 27 Vs. Evoluția PIB La Nr. De Locuitori Din România (Pps) Raportate La Media PIB La Nr. De Locuitori În Ue-27 (Pps).....	53
Tabelul 3.7 — Evoluția numărului de studenți în statele Europei Centrale	55
Figura 3.6 — Numărul de studenți români care au părăsit țara în scop educativ și sunt acum înscriși la o instituție de învățământ în afara țării	55
Tabelul 4.1. — Lista indicatorilor de calitate propuși pentru anul 2015 în vederea repartizării finanțării suplimentare	60
Tabelul A.1 — Finanțarea prin granturi a studenților doctoranzi înmatriculați începând cu anul 2011-2012 (<i>fundamentarea grantului anual pentru doctorat</i>)	73
Tabelul A.2 — Repartizarea finanțării instituționale pe cicluri de studii și subcategoriile de finanțare, pentru anul 2014, și propunerea pentru anul 2015	74
Tabelul A.3 — Tabelul 1: Lista formelor de învățământ cu coeficienții de echivalare corespunzători folosiți pentru finanțarea studenților înmatriculați într-un program de studii de licență sau de master	75
Tabelul A.4 — Lista ramurilor de știință cu coeficienții de cost corespunzători folosiți pentru finanțarea studenților înmatriculați într-un program de studii de licență sau de master	76
Tabelul A.5 — Lista indicatorilor de calitate propuși pentru pilotare în anul 2015	77
Tabelul A.6 — Coeficienți de cost	78
Tabelul A.7 — Evoluția coeficienților de cost	79

Rezumat

Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) este un organism consultativ al Ministerului Educației și Cercetării Științifice. Conform art. 219, alin. 2 din Legea educației naționale nr. 1/2011 una dintre atribuțiile CNFIS este aceea de a prezenta anual Ministerului Educației și Cercetării Științifice un raport privind starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun, pe care îl face public. Raportul se adresează actorilor instituționali și organizaționali, interesați de sistemul de învățământ superior. CNFIS susține ideea că acești actori pot avea o contribuție importantă la elaborarea unor politici publice informate în acest domeniu.

Pentru a facilita o mai bună înțelegere a funcționării politicii de finanțare a învățământului superior, în primul capitol al documentului de față este expus succint contextul legislativ, instituțional și organizațional; datorită impactului considerabil al trendului demografic, capitolul cuprinde și o analiză a evoluției numărului de studenți în anii 1990-2014, în cadrul căreia se iau în calcul diferențele de înscrieri în funcție de domeniile de studiu și regiunile de dezvoltare. În capitolul al doilea este prezentată modalitatea de alocare a finanțării instituționale a universităților de stat, de la bugetul Ministerului Educației și Cercetării Științifice pentru anul 2014. Capitolul trei, axat pe descrierea tendințelor internaționale de finanțare în învățământul superior, are scopul de a poziționa corect realitățile din România în context european și/sau mondial și de a facilita identificarea unor bune practici și soluții găsite în alte state. În capitolul final sunt detaliate propunerile elaborate și asumate de CNFIS atât în ceea ce privește soluțiile imediate, cât și în ceea ce privește posibilitățile de optimizare pe termen mediu și lung. O secțiune a acestui capitol este dedicată prezentării și justificării structurii și elementelor principale ale propunerii Metodologiei de finanțare pentru anul 2015.

Principalele concluzii ale raportului public anual al CNFIS evidențiază:

- *agravarea subfinanțării cronice a sistemului de învățământ superior din România, care conduce la scăderea calității învățământului superior și a competitivității universităților din România pe termen mediu și lung, aceasta afectând șansele de dezvoltare durabilă a societății românești în secolul XXI;*
- *necesitatea întăririi și perfecționării mecanismelor pentru valorificarea corectă și eficientă a resurselor existente la nivelul sistemului de învățământ superior;*
- *necesitatea stabilirii, la nivel național, a unei strategii coerente și a unui set de priorități pentru dezvoltarea pe termen lung a sistemului de învățământ superior din România.*

Pentru optimizarea finanțării publice a învățământului superior, CNFIS a elaborat un set de propuneri care urmăresc:

1. *Ajustarea finanțării instituționale totale a învățământului superior la cadrul normativ și la obiectivele Strategiei 2020.*
2. *Continuarea implementării finanțării studiilor universitare pe bază de granturi multianuale, dimensionate pe baza unor standarde de cost specifice domeniilor de studii, prin extinderea eșalonată a aplicării acestui mecanism de la nivelul studiilor de doctorat la ciclurile de master și licență;*
3. *Creșterea cuantumului finanțării pe student și corelarea numărului de granturi finanțate de la bugetul de stat pentru studiile de licență cu tendințele demografice de la nivel național;*
4. *Adoptarea și aplicarea unei politici naționale de alocare prioritara a granturilor de studii pe domenii, și nu doar pausal, la nivel de universități;*
5. *Alocarea pe bază de proiecte a fondului pentru dezvoltare instituțională*
6. *Modernizarea învățământului terțiar prin organizarea unor programe de studii post-universitare și prin susținerea internaționalizării învățământului superior, inclusiv prin dezvoltarea cercetării științifice și a mobilități cadrelor didactice și studenților;*
7. *Sporirea cuantumului și reforma politicilor de alocare a diverselor forme de sprijin material pentru studenți, astfel încât acestea să devină mai eficiente în direcția asigurării echității, în sensul de acces la educația de nivel universitar, și să contribuie la atragerea studenților spre domenii de studii considerate prioritare la nivel național;*
8. *Crearea cadrului normativ pentru dezvoltarea și finanțarea de la buget a unor forme flexibile de învățământ superior pe întreg parcursul vieții, care să permită adulților acumularea și certificarea unor competențe profesionale constitutive calificărilor de la nivel licență și/sau master, în condiții riguroase de asigurare a calității, garantate de cele mai performante universități din sistem;*
9. *Creșterea acurateței bazei informaționale a finanțării învățământului superior din România prin implementarea încă din anul 2015/2016 a Registrului Matricol Unic și asigurarea condițiilor pentru funcționarea Registrului Educațional Integrat.*

Introducere

În cele peste două decenii de activitate neîntreruptă, Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) a avut un rol central în procesul de modernizare treptată și permanentă a metodologiei de finanțare a universităților, putând fi considerat astăzi una dintre instituțiile cele mai importante în administrarea sistemului public național de învățământ universitar. În tot acest timp, Consiliul și-a bazat activitatea pe un set de valori, acceptat și neschimbat încă de la înființare: prin metodologiile de finanțare propuse, CNFIS a urmărit creșterea nivelului de predictibilitate și echitate în alocarea fondurilor publice și utilizarea unor metode riguroase, obiective și transparente; CNFIS a susținut permanent autonomia universităților, prin dimensionarea alocațiilor nu numai în funcție de cheltuielile implicate de desfășurarea activităților didactice și științifice, ci și în funcție de rezultatele efective ale acestora; CNFIS a încurajat creșterea calității în învățământul superior prin includerea elementelor calitative în formulele de finanțare și prin preocuparea pentru asigurarea stabilității la nivelul sistemului, utilizând algoritmi cu variații maxime prestabile.

Valorile pe care CNFIS le-a agreat inițial au fost apoi transpuse în principiile generale ale finanțării, dintre care cele mai importante sunt alocarea fondurilor în funcție de numărul de studenți, luându-se în considerare diferențele existente între resursele necesare pregătirii studenților pentru diferite forme sau domenii de studiu, și susținerea calității învățământului, prin alocarea diferențiată a fondurilor, în funcție de performanțele înregistrate. Doar în acest fel au putut fi fundamentate obiectiv formulele matematice riguroase, care au garantat mai mult de o decadă obiectivitatea și transparența alocării fondurilor publice către universități. Într-o primă etapă, a fost introdusă finanțarea pe student, o abordare cantitativă strictă, care reprezintă și în prezent o barieră esențială în calea adoptării unor decizii arbitrare în procesul de alocare a fondurilor de la buget către universități. Principiul finanțării „pe baza unei metodologii” a fost unanim acceptat chiar după primii trei ani de aplicare. Extinderea metodologiei de finanțare prin introducerea unor elemente de natură calitativă a reprezentat un alt moment decisiv pentru activitatea CNFIS. În ceea ce privește utilizarea fondurilor alocate, cuantificarea riguroasă a performanței, prin intermediul unui set complex de indicatori a reprezentat o abordare care poate fi considerată inovativă chiar și privită dintr-o perspectivă europeană. De asemenea, tot în categoria demersurilor inovative pot fi incluse și preocupările din anii 2011-2013 privind unificarea diverselor abordări calitative existente prin operaționalizarea rezultatelor de referință, detaliate pe domenii, obținute printr-un exercițiu unic de evaluare pentru întreg sistemul de învățământ superior românesc, precum și mai recente strădanii de a elabora un sistem nou, echilibrat și pertinent la nivelul domeniilor de studii grupate pe ramuri de știință. Propunerile CNFIS au fost în cele mai multe cazuri adoptate de către Ministerul Educației Naționale fără modificări semnificative.

Activitatea CNFIS nu s-a limitat la elaborarea politicilor privind finanțarea învățământului superior, ci a vizat și implementarea acestora. Încă de la înființare, Consiliul și-a asumat sarcina de a coordona activitatea unui grup executiv de experți, care a asigurat transpunerea metodologiilor adoptate în propuneri – atât anuale, cât și lunare – de alocare a fondurilor disponibile către universități. Totodată, Consiliul s-a implicat în mod direct în derularea unor proiecte cu importanță majoră pentru sistemul de învățământ superior, care au depășit granițele stricte ale politicilor de finanțare și au vizat identificarea și analiza rezultatelor și efectelor educației universitare. Se cuvin remarcate aici, în special, proiecte precum „Registrul Matricol Unic”, „Absolvenții și piața muncii” și „*Politici bazate pe evidențe și impactul asupra pieței forței de muncă*”, care au demonstrat abordarea proactivă a Consiliului față de unele dintre provocările importante cu care se confruntă în prezent sistemul universitar public din România.

Colaborarea directă și permanentă dintre Minister și Consiliu, atât în elaborarea politicilor publice privind învățământul superior, cât și în transpunerea lor în practică poate fi considerată unul dintre principalii factori care au asigurat stabilitatea și dezvoltarea sistemului, în pofida permanentelor condiții restrictive de finanțare a universităților publice românești și a dificultăților înregistrate la nivel european în această perioadă marcată atât de schimbările profunde în mediul academic. În acest context, prin Legea educației naționale nr.1/2011, CNFIS a primit responsabilitatea elaborării anuale a unui *Raport privind starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun*. Multe dintre subiectele analizate în paginile următoare au fost deseori abordate de diverse studii realizate la nivelul CNFIS, în scopul fundamentării propunerilor de metodologie.

Este pentru al treilea an consecutiv când aceste subiecte sunt prezentate într-un unic document integrator care nu este adresat nu numai experților și decidenților, ci tuturor celor interesați de evoluția mediului academic românesc. În acest fel, Consiliul urmărește instituționalizarea acestei practici de raportare,

urmărind, ca și anul trecut, un obiectiv foarte clar: identificarea provocărilor majore existente la adresa sistemului național de educație și cercetare universitară și propunerea unor soluții pe termen scurt și mediu, în vederea îmbunătățirii continue a calității universităților publice. Raportul evidențiază, de asemenea, importanța cadrului normativ care guvernează învățământul public și privat superior din România, inclusiv necesitatea ca eventualele modificări ale acestuia să nu fie adoptate „pe picior”, la presiunea diferitelor grupuri de interese, ci să fie rezultatul unor dezbateri publice, bazate pe riguroase analize ex-ante ale implicațiilor acestor modificări și să fie integrate într-o viziune sistemică despre dezvoltarea pe termen lung a societății

Raportul de anul acesta este structurat pe patru capitole. Raportul urmărește indicatori statistici, date obiective, comparații internaționale, precum și diferite documente strategice la nivel european, în încercarea de a plasa dezbaterile într-un context mai larg, european, al evoluțiilor recente în domeniul învățământului universitar și al administrării acestuia. Centrul de greutate al raportului este și în acest an capitolul al-IV-lea – „*Propuneri de optimizare a finanțării din fonduri publice a învățământului superior din România*”. Cititorii vor remarca faptul că unele dintre propunerile incluse în acest an în raport repetă în esență elemente prezentate și în anul anterior, care nu au fost încă implementate. CNFIS consideră necesar să le repună în dezbateri și, cu noi argumente, să le susțină ca fiind esențiale pentru asigurarea dezvoltării și îmbunătățirii continue a învățământului superior din România.

Consiliul subliniază din nou importanța majoră a abordării în strategia națională privind învățământul superior, precum și în documentele de programare a fondurilor europene pentru perioada 2014-2020, a unor politici publice care să vizeze atingerea țintelor asumate de România în contextul „Strategiei 2020”: ajustarea metodologiei de finanțare în vederea stimulării performanțelor în educație și cercetare științifică de cel mai înalt nivel; implementarea unei finanțări diferențiate pentru universități, bazată pe nevoile reale ale acestora, determinate de misiunile specifice asumate; creșterea predictibilității și a capacității de planificare strategică în cadrul sistemului, prin implementarea sistemului de granturi multianuale; diferențierea și optimizarea granturilor în funcție de ciclul de studii, precum și diversificarea formelor de sprijin acordate studenților.

CNFIS este conștient că toate aceste propuneri nu se vor putea realiza fără sprijinul strategic acordat universităților în accesarea altor surse de finanțare, în afara bugetului național. De aceea, în *Raport* sunt incluse o serie de propuneri privind această problematică esențială pentru dezvoltarea sistemului.

Capitolul final subliniază elementele pe care Consiliul le consideră fundamentale și pe care dorește să le pună în dezbateri publice în vederea îmbunătățirii propunerilor sale, dar și pentru găsirea unor noi soluții, pe care nu le-a putut proiecta. Acest raport este o invitație la discuții și dezbateri informate, pe tema provocărilor, a propunerilor și a soluțiilor identificate. CNFIS îi invită, în acest fel, pe actorii instituționali și organizaționali interesați de sistemul de învățământ superior să contribuie cu argumente fundamentate la elaborarea unor politici publice informate în acest domeniu.

Capitolul I. Elemente generale referitoare la finanțarea învățământului superior din România

În acest capitol, prezentăm cadrul instituțional și organizațional al formulării și implementării politicilor de finanțare a învățământului superior.

I.1. Cadrul legal al finanțării învățământului superior

Legea Educației Naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, reprezintă principalul reper normativ care reglementează finanțarea învățământului superior din România.

Articolul 8 al Legii stabilește cele două surse majore de finanțare a activităților de educație, indiferent de nivelul acesteia (preuniversitară sau universitară): bugetul de stat¹ și venituri proprii pe care instituțiile de învățământ le pot utiliza *autonom*. Finanțarea învățământului superior de stat se face prin fonduri publice (art. 222, alineatul 3), în baza următorului set de cerințe: *considerarea dezvoltării învățământului superior ca responsabilitate publică* și a învățământului, în general, ca prioritate națională; *asigurarea calității învățământului superior la nivelul standardelor din Spațiul European al Învățământului Superior* pentru pregătirea resurselor umane și dezvoltarea personală ca cetățeni ai unei societăți democratice bazate pe cunoaștere; *profesionalizarea resurselor umane în concordanță cu diversificarea pieței muncii*; *dezvoltarea învățământului superior și a cercetării științifice și creației artistice universitare* pentru integrarea la vârf în viața științifică mondială.

Instituțiile de învățământ superior de stat obțin, potrivit art. 223, venituri din următoarele surse, enumerate de lege: alocări de la bugetul Ministerului Educației și Cercetării Științifice, pe bază de contract, pentru *finanțarea de bază, finanțarea complementară și finanțarea suplimentară*, realizarea de obiective de investiții, *fonduri alocate pe bază competițională pentru dezvoltare instituțională, fonduri alocate pe bază competițională pentru incluziune*, burse și protecția socială a studenților, precum și din *venituri proprii, dobânzi, donații, sponsorizări și taxe percepute în condițiile legii* de la persoane fizice și juridice, române sau străine, și din alte surse. Potrivit legii, toate acestea reprezintă venituri proprii ale instituțiilor de învățământ superior.

Finanțarea de bază se alocă pe baza unui contract instituțional încheiat între Minister și fiecare universitate de stat în parte și este *multianuală pe toată durata unui ciclu de studii*. **Finanțarea complementară** este alcătuită din trei categorii, în funcție de destinația cheltuielilor: subvenții pentru cazare și masă, fonduri alocate pe bază de priorități și norme specifice pentru dotări și alte cheltuieli de investiții și reparații capitale; fonduri alocate pe baze competiționale pentru cercetarea științifică universitară. **Finanțarea suplimentară** se realizează potrivit art. 197 prin alocarea către universități a unei sume totale de minimum 30% din suma alocată la nivel național universităților de stat ca finanțare de bază, pe baza unor criterii și a standardelor de calitate stabilite de Consiliul Național al Finanțării Învățământului Superior și aprobate de Minister. În conformitate cu art. 197 alin. 2 se formează un fond distinct pentru **dezvoltarea instituțională**, din bugetul alocat Ministerului Educației Naționale. Fondul de dezvoltare instituțională se adresează celor mai performante instituții de învățământ superior din fiecare categorie² și se alocă după criteriile competitive bazate pe standarde internaționale.

Consiliului Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) este un organism consultativ al Ministerului Educației și Cercetării Științifice și are, potrivit legii, următoarele atribuții: propune metodologia de finanțare a universităților și stabilește costul mediu per student echivalent pe cicluri și domenii de studii; verifică periodic, la solicitarea Ministerului Educației și Cercetării Științifice sau din proprie inițiativă, realizarea proiectelor de dezvoltare instituțională și eficiența gestionării fondurilor publice de către universități și face propuneri pentru finanțarea complementară a universităților pe bază de proiecte instituționale; prezintă anual Ministerului Educației și Cercetării Științifice un raport privind starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun (art. 219, alineatul 2). De asemenea CNFIS contribuie la elaborarea unor indicatori multipli care să permită monitorizarea la nivel național a funcționării sistemului de învățământ superior (vezi de exemplu Art. 220).

¹În bugetul adoptat pentru anul 2014, potrivit informațiilor prezentate public de Guvernul României (http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/proiect_buget2014/Ministerul_Educatiei_Nationale.pdf), pentru finanțarea de bază s-au alocat prin bugetul de stat 1.678.705 mii lei.

² Legea face referire aici la cele trei categorii de universități în conformitate cu art. 193 alineatul 4: universități centrate pe educație, universități de educație și cercetare științifică (sau creație artistică) și universități de cercetare avansată și educație.

I.2. Scurtă descriere a sistemului de învățământ superior din România, în anul 2014

În anul 2014, anul universitar 2013/2014, în România funcționau, potrivit datelor publicate de Institutul Național de Statistică³, 56 de universități publice (de stat) și 47 de universități private (particulare) acreditate sau autorizate să funcționeze provizoriu. Avem în vedere aici acele organizații care administrează programe de studii de nivel universitar, sunt acreditate instituțional potrivit legii și au obținut implicit dreptul de a folosi titulatura *universitate sau o altă denumire similară*⁴. În cadrul acestora funcționau 590 facultăți (dintre care 405 în cadrul universităților finanțate de la bugetul de stat), în acestea erau înmatriculați 433.234 studenți (dintre care 353.988 erau înregistrați în evidențele facultăților din cadrul universităților de stat). Trebuie menționat aici faptul că datele disponibile nu permit identificarea numărului exact de persoane unice înmatriculate în universitățile din România, fie ele de stat sau private. Aceasta pentru că o persoană înmatriculată în mai multe universități poate fi numărată de mai multe ori, Registrul Matricol Unic nefiind funcțional la data redactării acestui raport.

Se cuvine să remarcăm continuarea tendinței de contractare cantitativă a sistemului învățământului superior din România. Astfel, trendul de masificare prevalent în anii 1990-2008⁵ a fost inversat începând din anul universitar 2009/2010, sub impactul combinat al scăderii numerice a cohortelor născute după 1990, al reducerii numărului anilor de studii la nivel licență datorită implementării sistemului Bologna începând din 2005 (cu efecte statistice vizibile în 2008 și 2009) și al scăderii numărului absolvenților de bacalaureat (efect combinat al abandonului școlar în învățământul preuniversitar și al creșterii exigenței examenului de bacalaureat începând din 2011). Este evident faptul că există mai multe surse potențiale pentru scăderea drastică și constantă a numărului de înmatriculări în universitățile din România. Aceste cauze sunt atât interne sistemului universitar cât și externe acestuia. Rata de tranziție extrem de mică dinspre programele de studii de licență spre cele de master afectează vizibil ratele de cuprindere pe vârste ale persoanelor tinere în acest nivel de educație. De asemenea, aparent, nu există o relație statistic semnificativă între valorile absolute ale populației absolvenților ciclului secundar al sistemului național de educație și numărul de înmatriculări în anul I la universitățile publice. Aceste constatări descriptive ar trebui să constituie baza unor studii aprofundate care să identifice corect sursele declinului înmatriculărilor în universitățile din România și să propună politici publice informate pentru corectarea acestor tendințe.

TABELUL 1.1 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ÎNMATRICULAȚI ÎN PROGRAME DE STUDII UNIVERSITARE (2007-2014)⁶

An universitar	Total (public și privat)	Public	din care		Privat
			buget	Cu taxă	
2014/2015	:	448,939	287,927	161,012	:
2013/2014	540,828	461,582	287,300	174,282	79,246
2012/2013	579,552	479,876	285,652	194,224	99,676
2011/2012	661,241	520,853	289,087	231,766	140,388

Sursa: INS, pentru datele privind învățământul universitar particular / privat (raportarea pentru începutul anului universitar); CNFIS, pentru datele privind învățământul universitar de stat / public (raportarea cu data de referință 1 ianuarie, datele privind anii universitari 2012/2013 și 2013/2014 au fost actualizate pe baza rezultatelor etapei de verificare a datelor raportate de universități).

Tabelul 1.1 evidențiază scăderea dramatică la nivelul studenților înmatriculați în regim cu taxă la toate cele trei nivele de programe de studii (licență, master și doctorat), ceea ce a condus la reducerea semnificativă a ponderii studenților cu taxă din numărul total de studenți și implicit la diminuarea veniturilor universităților publice și private deopotrivă.

Analiza separată a numărului de studenți înmatriculați în anul I de studii la universitățile de stat permite sesizarea mai clară a evoluției acestor modificări ale numărului total de studenți și totodată observarea stopării tendinței descrescătoare la nivelul doctoratului în anul 2014/2015, (v. Tabelul 1.2.)

³ Vezi *Învățământul Superior. Începutul anului universitar 2012/2013. Caiet statistic*, Institutul Național de Statistică, 2013

⁴ În conformitate cu Articolul unic, punctul 34 din Legea 87/2006.

⁵ Pentru o analiză statistică detaliată a evoluției numărului de înmatriculări în universitățile din România vezi secțiunea 1.3 din prezentul Raport.

⁶ Valorile pentru universitățile private, implicit cele totale, lipsesc datorită faptului că la data redactării prezentului raport acestea nu erau disponibile public la INS. Datele privind universitățile de stat sunt disponibile din baza de date administrată de CNFIS.

TABELUL 1.2 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ÎNMATRICULAȚI ÎN ANUL I DE STUDII (2007–2014)⁷

An universitar	Total licență (public+privat)	Public (licență, anul 1)	din care		Privat (licență, anul 1)	Total master (public, anul 1)	Total doctorat (public, anul 1)
			Buget	cu taxă			
2014/2015	:	102,167	61,795	40,372	:	49,521	4,719
2013/ 2014	128,992	106,741	62,264	44,477	22,251	50,923	4,619
2012/ 2013	134,011	105,966	60,865	45,101	28,045	53,683	3,856
2011/ 2012	142,348	110,577	61,903	48,674	31,771	53,094	4,148

Sursa: INS, pentru datele privind învățământul universitar particular / privat (raportarea pentru începutul anului universitar); CNFIS, pentru datele privind învățământul universitar de stat / public (pe baza raportărilor realizate de universități, cu data de referință 1 ianuarie a fiecărui an universitar, datele privind anii universitari 2012/2013 și 2013/2014 au fost actualizate pe baza rezultatelor etapei de verificare a datelor raportate de universități).

Desigur, datele referitoare la numărul studenților înmatriculați în anul I s-ar cuveni să fie completate cu o analiză a fenomenului de abandon al studiilor universitare, fenomen determinat de criza economică, de insuficiența serviciilor de consiliere și orientare profesională oferite de instituțiile de învățământ superior, și de scăderea stimulentele aferente finalizării cu succes a diverselor cicluri de studii.

Efectele scăderii dramatice a numărului de studenți cu taxă au fost resimțite cu precădere de universitățile private. Așa cum se poate observa în Graficul 1 din secțiune I.3.1 a Raportului, dacă în anul universitar 2008/2009, anul de vârf al înmatriculărilor în învățământul superior privat, peste 410.000 de studenți cu taxă studiau la universități private, numărul lor a scăzut la sub 80.000 în anul universitar 2013/2014. Merită să fie accentuat declinul major înregistrat de studenții la forma de învățământ la distanță după 2008/2009 și la forma cu frecvență redusă după 2010/2011, și tendința de trecere la învățământul de zi.

Pentru multe universități particulare se pune problema pur și simplu a existenței ca instituții de învățământ superior. În cazul unora dintre ele, scăderea numărului de studenți a făcut ca multe programe de studii să nu mai aibă masa critică pentru a fi sustenabile economic, și să fie închise sau comasate.

Efectele au fost considerabile și pentru universitățile de stat, care s-au văzut confruntate cu o scădere severă a veniturilor provenite din taxe de studii, și deci cu o dependență mai accentuată față de veniturile obținute din alocări de fonduri de la bugetul de stat.

Nu este singura problemă cu care se confruntă universitățile de stat. În anul universitar 2011/2012, datorită aplicării prevederilor cu privire la pensionare din Legea educației naționale nr. 1/2011 și datorită blocării multă vreme a concursurilor pentru ocuparea posturilor didactice, numărul total al persoanelor angajate în sistemul învățământului superior a scăzut. Eliminarea unora dintre aceste restricții a condus începând cu anul universitar 2012/2013 la încetinirea acestei evoluții negative, v. Tabelul 1.3, doar pentru învățământul de stat.

TABELUL 1.3 — NUMĂRUL CADRELOR DIDACTICE TITULARE, PE FUNCȚII DIDACTICE, LA UNIVERSITĂȚI PUBLICE (2006-2014)

An universitar	Total	Profesor	Conferențiar	Lector/Șef de lucrări	Asistent universitar	Preparator
2014/2015	22.947	4.071	5.299	8.258	4.923	396
2013/2014	23.045	3.855	5.065	8.278	5.274	573
2012/2013	23.124	3.734	4.748	8.086	5.742	814
2011/2012	23.593	4.232	4.596	7.445	6.214	1.106
2010/2011	24.291	4.733	4.647	6.755	6.523	1.633
2009/2010	25.374	5.023	4.846	7.024	6.733	1.748
2008/2009	25.189	5.113	4.717	6.725	6.839	1.795
2007/2008	24.788	5.046	4.503	6.596	6.794	1.849
2006/2007	24.543	4.917	4.315	6.547	6.824	1.940

Sursa: CNFIS, pe baza raportărilor realizate de universități, cu data de referință 1 ianuarie a fiecărui an universitar.

⁷ Valorile pentru universitățile private, implicit cele totale, lipsesc datorită faptului că la data redactării prezentului raport acestea nu erau disponibile public la INS. Datele privind universitățile de stat sunt disponibile din baza de date administrată de CNFIS.

Dacă avem în vedere și măsurile reparatorii cu privire la cuantumul veniturilor salariale – restabilirea salariilor bugetarilor la nivelul de dinainte de reducerea forțată din iunie 2010 și aplicarea parțială a hotărârilor judecătorești de restituire a sumelor neplătite în 2010-2012 – se poate observa o creștere a presiunii salariale la nivelul celor mai multe dintre universitățile din România. Mai mult, observăm o tendință interesantă a evoluției numărului de persoane pe funcții didactice. Se pare că în perioada 2011-2015 universitățile au preferat să promoveze personalul existent sau să angajeze persoane direct în funcții didactice superioare (conferențiar și profesor). Acestea sunt însoțite de un nivel de salarizare evident superior, în condițiile în care resursele financiare alocate universităților publice sunt, în termeni reali, din ce în ce mai reduse. Încredințarea în actualul cadru normativ a concursurilor pentru ocuparea posturilor universitare exclusiv universităților, absența unei validări externe a rezultatelor (rol deținut de CNATDCU până în 2011) și revizuirea în 2012 și 2013 a unora dintre standardele minime ale CNATDCU pentru ocuparea posturilor de conferențiar și profesor au facilitat acest proces de ocupare a posturilor didactice de nivel superior.

Cum nivelul salariilor din sistemul de învățământ superior este încă foarte mic în România comparativ cu restul țărilor Uniunii Europene și este relativ scăzut chiar și în comparație cu salariile medii la nivelul economiei naționale, iar așteptările de creștere sunt considerabile și legitime, este de prevăzut că această presiune structurală se va accentua în anii următori și – dacă nu se va putea realiza o sporire semnificativă a resurselor financiare atrase, fie de la buget, fie din alte surse - va contribui la tensionarea sistemului. Cu alte cuvinte, prin creșterea presiunii salariale asupra fondurilor alocate către universități se produce o alocare din ce în ce mai mică în detrimentul altor tipuri de investiții și cheltuieli. Creșterea accelerată a numărului de conferențieri și profesori, dublată de scăderea alocațiilor bugetare de la bugetul de stat către universitățile publice, duce inevitabil la diminuarea fondurilor alocate pentru cercetare științifică, inovare sau servicii oferite studenților (consiliere, cazare etc.). La rândul lor acestea afectează numărul de înmatriculări în universități și contribuie la scăderea populației de studenți.

În opinia CNFIS, tendințele generale de evoluție ale sistemului învățământului superior din România sunt îngrijorătoare. Pentru atenuarea tensionării sistemului și a declanșării unei crize acute este nevoie de adoptarea unor măsuri coerente, preferabil subsumate unei viziuni strategice cu privire la rolul învățământului superior în dezvoltarea viitoare a României. Aceste măsuri vor trebui să vizeze nu doar îndeplinirea obiectivelor asumate în cadrul Strategiei 2020 a Uniunii Europene, ci și dezvoltarea pe termen mediu și lung a universităților din România, sporirea competitivității lor la nivel mondial, precum și maximizarea contribuției lor la creșterea potențialului capitalului uman din societatea românească. Unele dintre propunerile concrete în acest sens vor fi expuse în capitolul IV al prezentului raport.

I.3. Evoluția numărului de studenți din România în perioada 1990-2014.

Descrierea evoluției numărului de studenți înmatriculați și înscriși⁸ în universitățile din România în perioada 1990-2014 este structurată în trei etape: o privire de ansamblu asupra numărului de înscrieri în universități, o analiză a ratei de cuprindere a tinerilor în învățământul superior și o prezentare a evoluției înscrierilor în funcție de domeniile de studii. Această etapizare a prezentării este necesară pentru a putea surprinde cât mai fidel atât evoluția în ansamblu a sistemului universitar, cât și aspecte de nivel general legate de performanța sistemului în ceea ce privește cuprinderea persoanelor tinere în cadrul programelor educaționale, dar și pentru a surprinde unele aspecte legate de obiectivele sau misiunea sistemului universitar. *Datele statistice prezentate în continuare în cadrul acestui subcapitol provin din baza de date a Institutului Național de Statistică și pot fi accesate public și gratuit pe Tempo Online (serviciul gratuit online al INS) la secțiunea Educație. Prezentarea grafică a datelor aparține autorului acestui subcapitol.*

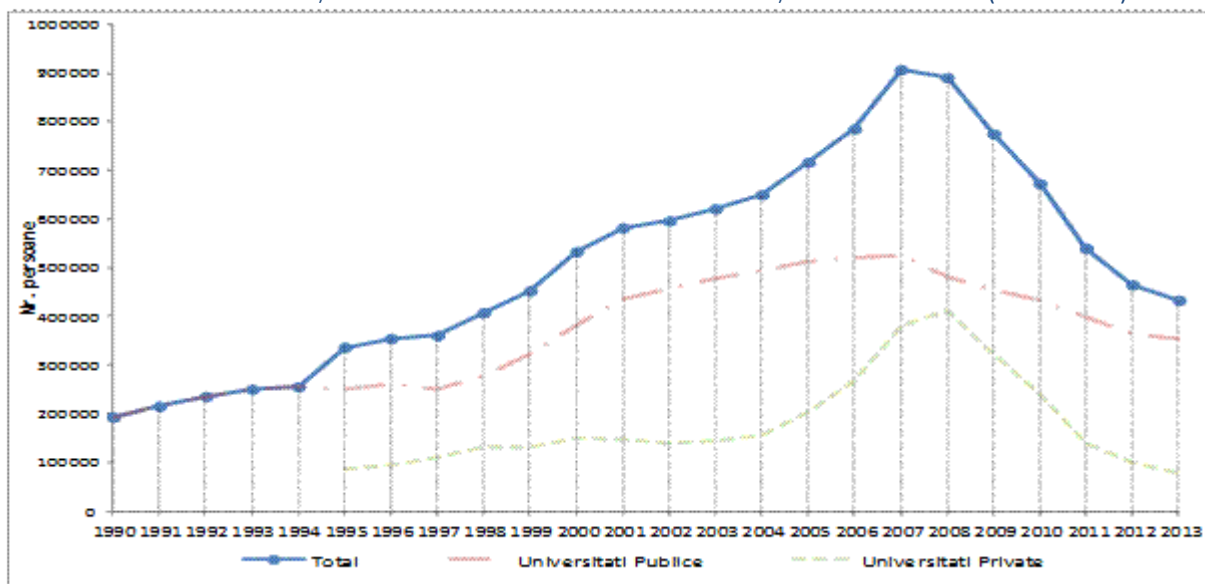
I.3.1 Evoluția numărului de studenți (1990-2014)

Numărul de persoane înmatriculate în învățământul superior, pentru a păstra terminologia folosită de Institutul Național de Statistică, a avut o evoluție oscilantă în perioada de timp analizată. Trebuie precizat aici faptul că valorile prezentate în continuare se referă la ciclurile de studii licență și master (ISCED 5 și 6 în sistemul ISCED 1997). Este foarte interesant faptul că după o creștere relativ constantă a numărului de persoane înmatriculate și înscrise în perioada 1990-2007 urmează o scădere direct proporțională a numărului

⁸ Diferențiem aici între înmatriculări și înscrieri în modul următor. Termenul **înmatriculări** este utilizat în cele ce urmează cu referire la persoanele care se înscriu pentru prima oară în anul I de studii la un program de studii de nivel universitar. Termenul **înscrieri** vizează toate celelalte persoane cuprinse în programe de studii de învățământ universitar.

de înmatriculări și înscrieri după anul 2007. Vom analiza ulterior cauzele acestei reduceri a numărului de persoane cuprinse în nivelul de educație universitară, dar putem remarca însă de acum faptul că numărul înscrierilor la universitățile private prezintă o fluctuație mult mai mare față de cel al înscrierilor la universitățile publice.

GRAFICUL 1.1 — EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE PERSOANE ÎNSCRISE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (1990-2013)

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online

Evoluția numărului de înscrieri este interesantă deoarece arată faptul că universitățile publice și cele private au avut o dezvoltare complet diferită în această perioadă. Creșterea numărului de înscrieri în universitățile private nu a afectat creșterea numărului de înscrieri din universitățile de stat. Declinul numărului de înscrieri din universitățile publice a debutat înaintea scăderii numărului de înscrieri din universitățile private. În aceste condiții absența unei relații între înscrierile din universitățile de stat și cele private poate fi enunțată ca o ipoteză de lucru în analize viitoare. Câteva explicații pot fi avansate aici: în primul rând valorile sunt influențate de o problemă metodologică a modului în care sunt colectate datele. Institutul Național de Statistică colectează de fapt numărul de înscrieri, însă, din cauza absenței unui Registru Matricol Unic, nu poate diferenția numărul de înscrieri de numărul de persoane reale. Cu alte cuvinte, numărul de persoane poate fi mai mic decât numărul de înscrieri deoarece o persoană înmatriculată sau înscrisă la două universități este de regulă numărată de două ori.

Evoluția numărului de studenți din perioada 2004-2008, când datele indică o creștere de la un total de peste 650.000 de persoane la un maxim istoric de 907.353 persoane înmatriculate sau înscrise în universitățile din România, poate fi parțial datorată unui număr tot mai mare de duble sau chiar triple înscrieri. Putem presupune că tot mai multe persoane au fost, din diferite motive, înclinate să se înmatriculeze sau înscrie în paralel la o universitate publică și una privată. De asemenea, în perioada 2004-2006 creșterea numărului de înscrieri în universitățile private se datorează și unei perioade de tranziție în ceea ce privește reforma sistemului de asigurare a calității și acreditării universităților. Elaborarea și implementarea unei noi legi a asigurării calității și acreditării, după anul 2005, a creat o perioadă în care numărul înmatriculărilor în universități nu a fost controlat. După intrarea în vigoare a Legii Asigurării Calității (nr. 87/2006) și efectuarea vizitelor de asigurare externă a calității, numărul înmatriculărilor din universitățile private a început să scadă, probabil datorită limitărilor impuse prin acordarea unor valori clar stabilite ale capacității de școlarizare.

Evoluția înscrierilor pe regiuni de dezvoltare este de asemenea utilă pentru a arăta că oscilația numărului de persoane înmatriculate sau înscrise în universități nu este uniformă în toate centrele universitare. Pentru a evidenția evoluția numărului de înscrieri pentru fiecare regiune de dezvoltare în parte am utilizat mediile mobile multianuale⁹ pe o perioadă de 4 ani, având în vedere că, de regulă, programele de studii de

⁹ Media mobilă este un indicator statistic care evidențiază evoluția în timp, pe etape, a variației unei variabile. Media aritmetică este calculată pe intervale stabilite de timp, prin introducerea unei noi valori, corespunzătoare unei noi unități de timp și extragerea valorii celei mai vechi aflate în serie. În acest mod media aritmetică este calculată pentru un număr constant de cazuri, însă își schimbă valorile în funcție de evoluție. În cazul de față media este calculată pentru intervale de

licență durau (până în anul 2005) 4 ani universitari. Numărul de înscrieri înregistrat pentru fiecare regiune în parte nu reflectă rata de cuprindere aferentă fiecărei regiuni. În partea a doua a acestui subcapitol vom analiza în detaliu ratele de cuprindere specifice, atât la nivelul grupei de vârste 19-23 de ani cât și, specific, pentru fiecare vârstă în parte. Datele disponibile nu surprind fenomenul migrației inter-regionale în vederea participării la programe educaționale de nivel universitar. Cu alte cuvinte relevant aici este mai degrabă numărul de persoane care studiau într-un anumit centru universitar.

Observăm faptul că regiunea Sud-Muntenia a înregistrat scăderi ale numărului de înscrieri începând cu anul 2004, în timp ce regiuni cum ar fi Centru, Nord-Vest sau Sud-Est s-au confruntat cu acest fenomen mult mai târziu, spre finalul perioadei analizate (anii 2013-2014). Evoluția numărului de înscrieri pentru fiecare regiune de dezvoltare este influențată de numărul universităților existente. Regiunea Sud-Muntenia¹⁰ este regiunea cu cele mai puține universități din România, în timp ce regiunea București-Ilfov grupează cele mai multe universități, deși reprezintă de fapt un singur municipiu. Graficul nu include regiunea București-Ilfov, deoarece valorile numărului de înmatriculări sunt mult diferite de cele ale celorlalte regiuni și afectează calitatea graficului prezentat. Valorile în cifre absolute pot fi însă consultate în tabelul de mai jos.

TABELUL 1.4 — NUMĂRUL PERSOANELOR ÎNSCRISE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR PE REGIUNI DE DEZVOLTARE (1990-2013)

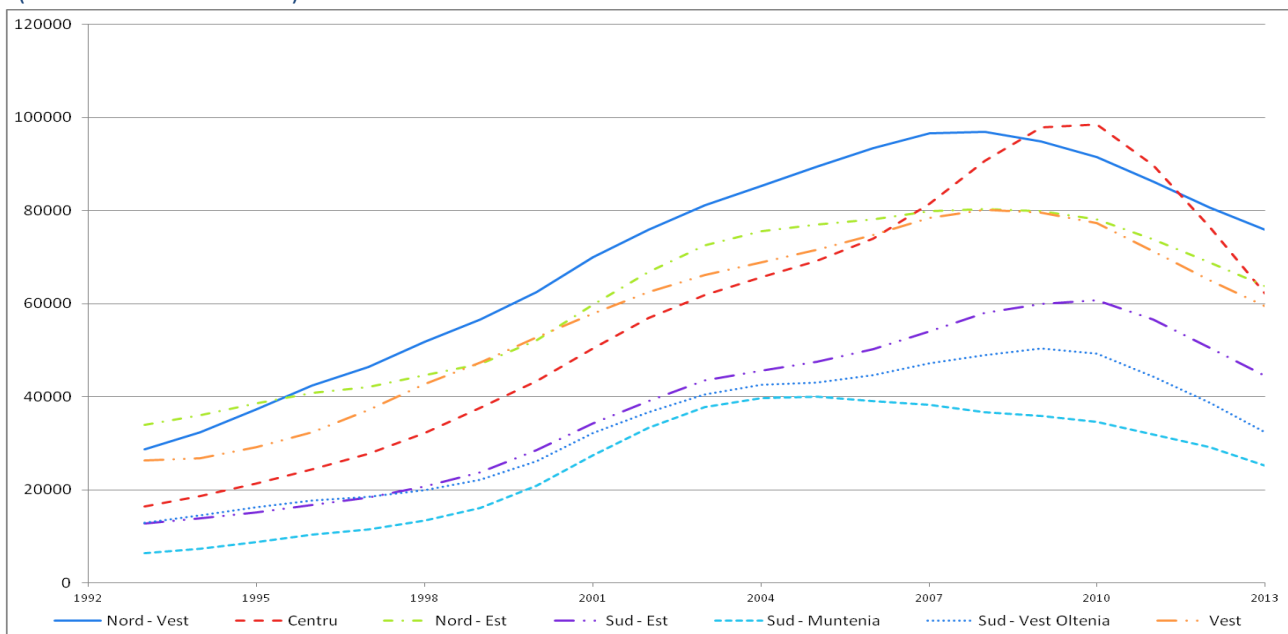
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
TOTAL	192810	215226	235669	250087	255162	336141	354488	360590	407720	452621	533152	582221
Regiunea NORD-VEST	22838	26171	30959	35004	37498	46130	51157	51166	58572	65863	74420	81312
Regiunea CENTRU	12553	15373	18029	20130	21451	25848	30057	33808	39358	47196	53045	61779
Regiunea NORD-EST	29721	32817	35673	37612	37865	43448	44706	42606	47762	53218	64946	73363
Regiunea SUD-EST	10828	12238	13481	14727	15322	17240	19681	20911	25231	29017	39296	43528
Regiunea SUD-MUNTENIA	5222	5483	6555	8168	9330	11417	12798	12483	16715	22631	31709	38547
Regiunea BUCURESTI - ILFOV	75400	84136	89884	93468	89283	136344	136904	136272	147331	151553	172876	176449
Regiunea SUD-VEST OLTENIA	10525	11537	13822	15964	16858	18682	19245	19229	22800	27527	35397	42961
Regiunea VEST	25723	27471	27266	25014	27555	37032	39940	44115	49951	55616	61463	64282
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
TOTAL	596297	620785	650335	716464	785506	907353	891098	775319	673001	539852	464592	433234
Regiunea NORD-VEST	81932	87042	90919	97616	98063	99788	92028	89454	84701	78862	69410	70436
Regiunea CENTRU	65964	66515	68746	75782	84734	96589	105602	104386	87625	61699	52221	47262
Regiunea NORD-EST	75399	76487	77266	78970	79762	83518	79034	77065	72856	66356	59471	56175
Regiunea SUD-EST	44346	46972	47507	51101	55192	62739	62863	59172	58171	45988	38640	34962
Regiunea SUD-MUNTENIA	40282	40645	39519	39609	36780	37232	33150	36154	32114	26110	22361	20532
Regiunea BUCURESTI - ILFOV	178832	190550	210139	253247	302248	389769	388397	285971	222287	166853	139396	129043
Regiunea SUD-VEST OLTENIA	41192	42201	43819	45138	47521	52450	50572	50993	42986	32762	28226	25375
Regiunea VEST	68350	70373	72420	75001	81206	85268	79452	72124	72261	61222	54867	49449

Sursa datelor: Baza de date INS, Tempo - online

câte patru ani după cum urmează: media numărului de înmatriculări pentru perioada 1990-1994, media pentru perioada 1991-1995 și așa mai departe.

¹⁰ Regiunea Sud - Muntenia cuprinde județele Argeș, Călărași, Dâmbovița, Giurgiu, Ialomița, Prahova, Teleorman.

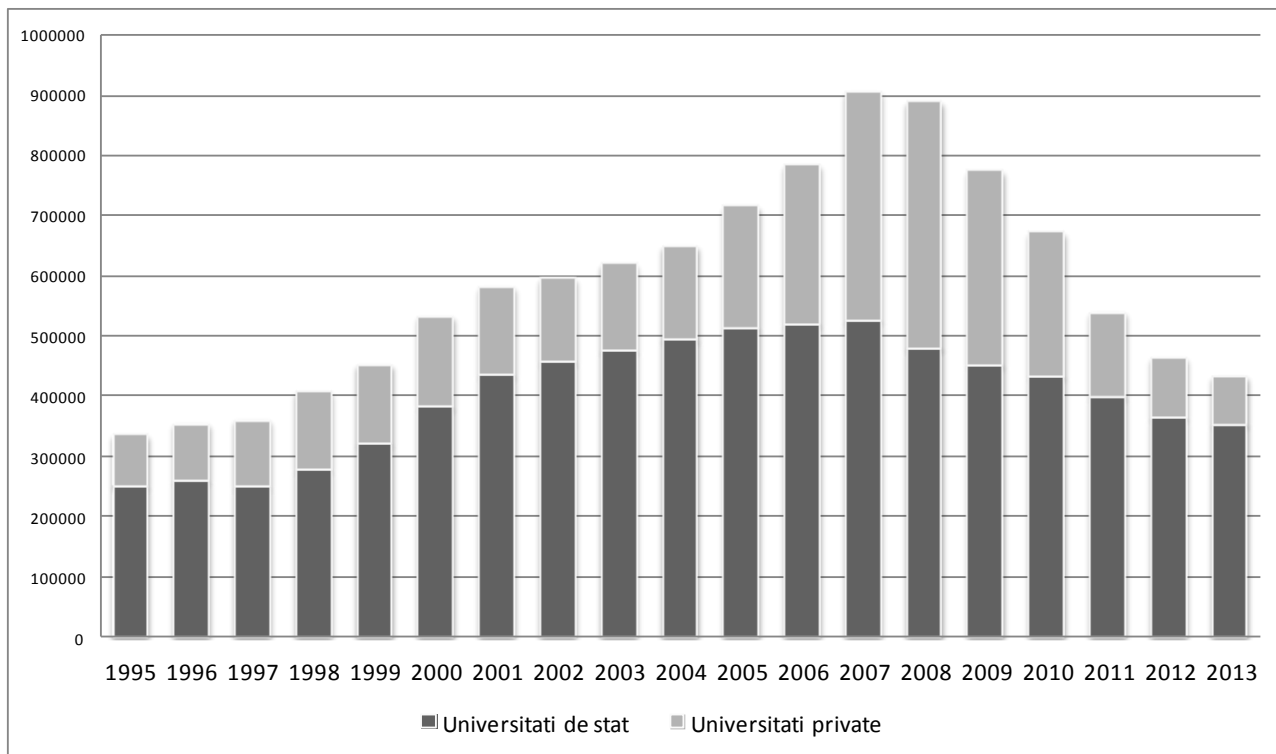
GRAFICUL 1.2 — EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE PERSOANE ÎNSCRISE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR PE REGIUNI DE DEZVOLTARE (MEDII MOBILE 1990-2013)

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online

O altă evoluție interesantă este cea a ponderii înscrierilor în universități în funcție de forma de proprietate a acestora. Observăm din graficul de mai jos faptul că doar în anii 2007 și 2008 universitățile private înmatriculau un număr apropiat de studenți cu cele de stat, în restul perioadei analizate majoritatea absolută a studenților era înmatriculată în universități de stat. Acest lucru este potențial semnificativ, deoarece indică un nivel relativ redus de dezvoltare al universităților private din perspectiva numărului de studenți înmatriculați.

GRAFICUL 1.3 — PONDEREA NUMĂRULUI DE PERSOANE ÎNSCRISE PE FORME DE PROPRIETATE (1995-2013)

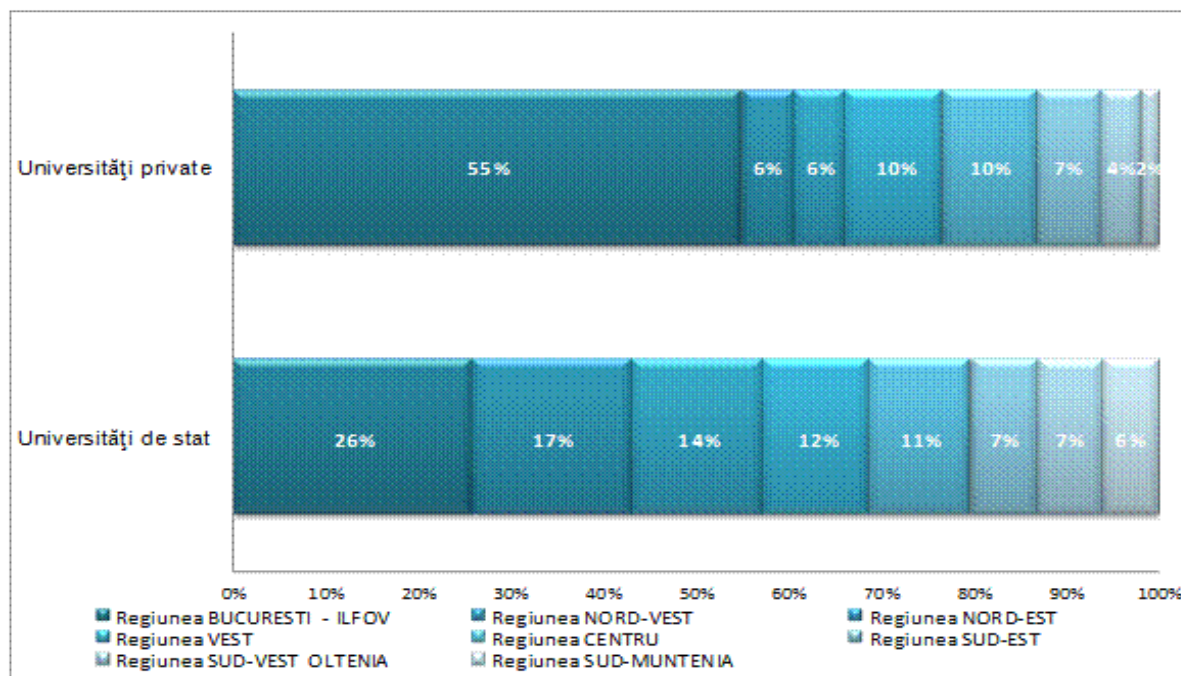
Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online

Dacă analizăm distribuția pe regiuni de dezvoltare a înscrierilor în universitățile publice și cele private observăm faptul că universitățile private predomină în zona București-Ilfov, în timp ce distribuția înscrierilor în cazul universităților de stat este mult mai echilibrată. Astfel, prin calcularea valorii medii ponderate în perioada

1995-2013 a numărului de studenți înmatriculați în universități private și de stat în funcție de regiunea de dezvoltare, observăm faptul că, în cazul universităților private 55% dintre persoanele înmatriculate au fost înregistrate în regiunea București-Ilfov. Prin comparație, în cazul universităților de stat doar ceva mai mult de un sfert dintre studenți (26%) au fost înmatriculați în această perioadă de timp în aceeași regiune. Regiunile Vest și Centru reprezintă alte zone cu centre universitare aflate în proprietate privată relativ mai dezvoltate în această perioadă (deținând fiecare aproximativ 10% din înscrierile în universitățile private). De cealaltă parte Nord-Vestul, Nord-Estul și abia la final Regiunea Centru dețin ponderi mari ale studenților înmatriculați în universități de stat (cu 17%, 14% respectiv 12% din înscrieri în medie în această perioadă). Putem așadar afirma că dezvoltarea universităților private are un impact relativ redus în ceea ce privește creșterea accesului la învățământ superior. Chiar și în condițiile în care admitem un număr relativ mare de duble sau triple înscrieri, este evident faptul că numărul înscrierilor în universitățile de stat a fost relativ puțin afectat de apariția universităților private. Mai mult, prin concentrarea înscrierilor în Regiunea București-Ilfov, în cazul universităților private, devine evident faptul că bazinul demografic de recrutare al studenților a rămas în mare măsură ne-exploatat de universitățile private la adevărata capacitate a acestuia.

Datele privind numărul efectiv de înscrieri arată faptul că între sudul României și restul țării există o diferență semnificativă în ceea ce privește accesul la învățământ superior. În perioada 1995-2007 (sau chiar 2010 în cazul regiunii Centru) numărul de înscrieri în universități a crescut semnificativ mai rapid în regiunile de dezvoltare care acoperă partea centrală și nordică a României. Regiunile Sud-Muntenia, Sud-Vest Oltenia și Sud-Est nu doar că au înregistrat valori mai reduse ale numărului de înscrieri, dar au și înregistrat scăderi ale acestora cu ceva timp înaintea celorlalte regiuni de dezvoltare. Această situație este evidențiată și de evoluția numărului de înscrieri din universitățile de stat, în funcție de regiunile de dezvoltare (Grafic 1.5). Cazul Regiunii Nord-Est¹¹ este unul exemplificator. Regiunea Nord-Est are cea mai numeroasă populație din grupa de vârste 20-24 de ani dintre regiunile de dezvoltare, potrivit datelor publicate de INS. De asemenea, în cadrul acestei regiuni existau, în anul 2013, 13 universități, dintre care 7 de stat. Numărul studenților înmatriculați în această regiune însă este abia al treilea ca ordin de mărime după cel al studenților înmatriculați în Regiunea București-Ilfov și Regiunea Nord-Vest, ambele regiuni cu populații mai mici. Mai mult, Regiunea Nord-Vest deține un număr comparabil de universități (15 organizații) dintre care tot 7 universități se află în proprietatea statului.

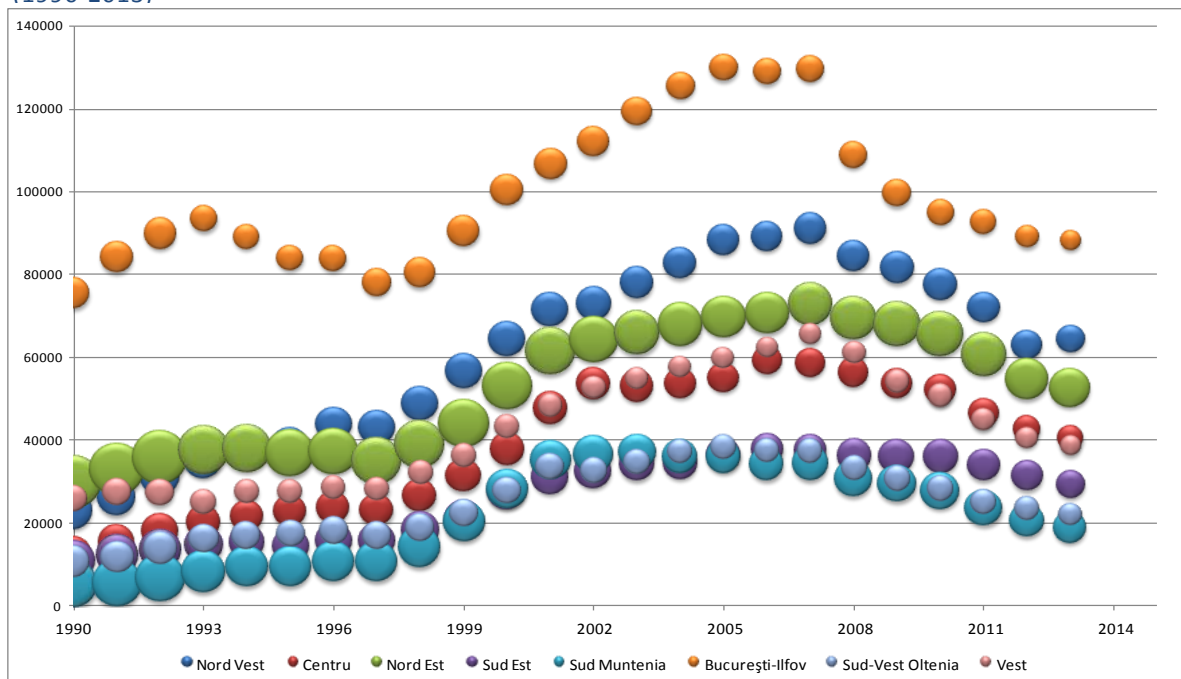
GRAFICUL 1.4 — MEDIA PONDERATĂ A NUMĂRULUI DE PERSOANE ÎNSCRISE ÎN UNIVERSITĂȚI DE STAT ȘI PRIVATE PE REGIUNI DE DE ZVOLTARE ÎN PERIOADA 1995-2013

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online

¹¹ Regiunea Nord - Est cuprinde județele Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui.

GRAFICUL 1.5 — EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE PERSOANE ÎNSCRISE ÎN UNIVERSITĂȚILE PUBLICE, PE REGIUNI DE DEZVOLTARE (1990-2013)

Nota: Dimensiunea bulei este data de populația din grupa de vârstă 19-23 de ani a regiunii respective. O bula mai mare indică o populație mai numeroasă.

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online

În cele din urmă, dacă oțitem Regiunea București-Ilfov, care reprezintă evident o situație particulară în cadrul sistemului universitar, nu putem considera că diferența dintre numărul înmatriculărilor din Nord-Est și Nord-Vest este dată de reputația universităților din Regiune, ambele regiuni deținând cel puțin un centru universitar de tradiția din România: este vorba de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, respectiv Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

Un alt aspect interesant pe care graficul îl evidențiază este legat de omogenitatea relativă a situației înmatriculărilor în toate zonele României, cu excepția Bucureștiului. Cifrele arată faptul că, cel puțin în perioada 1990-1994 (vezi Tabelul 1.4) în București erau înmatriculați aproape de trei ori mai mulți studenți decât în oricare altă regiune a României. Interesant este și faptul că deși decalajul tinde să se micșoreze, cea mai mare apropiere se produce abia în perioada recentă, după anul 2008 pe fondul scăderii accentuate a numărului de persoane înmatriculate în universități, fenomen generalizat în toate regiunile României.

1.3.2 Cuprinderea populației tinere în învățământul superior

Una dintre cele mai des utilizate măsuri ale performanței sistemelor de educație este rata brută de cuprindere, per ansamblu și pentru fiecare nivel al sistemului educațional. Rata brută de cuprindere se poate calcula pentru fiecare vârstă în parte, pentru a obține o imagine detaliată a participării la educație, dar și la nivel general prin raportarea la o întreagă grupă de vârste. În cazul învățământului superior grupa de vârste folosită de regulă pentru calcule este 19-23 de ani. Datele privind înmatriculările în sistemul național de învățământ furnizate de către Institutul Național de Statistică sunt nediferențiate pe cicluri de studii (licență și master) ceea ce, în special pentru perioada recentă, reprezintă un avantaj, în sensul obținerii unor rezultate mai apropiate de realitate. Acest lucru se datorează faptului că de regulă programele de studii de licență durează trei ani, iar cele de master doi ani, potrivit prevederilor legii 288/2004 (privind organizarea studiilor universitare) preluate și în Legea Educației Naționale (nr.1/2011).

TABELUL 1.5 — EVOLUȚIA RATEI BRUTE DE CUPRINDERE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (1995-2013)

%	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Rata brută de cuprindere (19-23 ani)	11	12	12	14	16	18	20	22	23	25	27	29	31	29	26	25	23	22	23

Nota: Rata brută de cuprindere a fost calculată pe baza valorilor variabilelor populația după domiciliu la 1 iulie și numărul studenților înscriși în învățământul superior la începutul anului universitar, date preluate din baza de date a INS, Tempo-Online

Evoluția ratei brute de cuprindere a tinerilor cu vârste între 19 și 23 de ani în programe de studii de nivel licență și master, la universități de stat și private, de pe teritoriul României este una în general ascendentă până în anul 2007. Valoarea maximă atinsă a fost în acel an de 31%, cu alte cuvinte în acel an aproape o treime dintre tinerii din grupa de vârste 19-23 de ani erau înmatriculați la o universitate de pe teritoriul României. În cei mai recentii trei ani pentru care există date statistice publicate (2011, 2012 și 2013) rata brută de cuprindere pare să se fi stabilizat în jurul valorii de 23%. Cu alte cuvinte mai puțin de un sfert dintre persoanele cu vârste între 19 și 23 de ani sunt astăzi înmatriculate în universitățile din România.

Urmărirea ratei brute de cuprindere pentru fiecare dintre aceste vârste este importantă fiindcă arată diferențe semnificative între persoanele din grupele de vârste 19, 20 și 21 de ani (corespunzătoare teoretic ciclului de studii licență) și cele din grupele de vârste 22 și 23 de ani. Astfel, dacă la începutul perioadei analizate grupele de vârste înregistrau rate de cuprindere asemănătoare, o dată cu trecerea timpului apar diferențe din ce în ce mai mari între vârste. Mai mult chiar, în perioada recentă (anii 2010-2013) se pare că persoanele de 20 de ani și chiar cele de 21 de ani sunt mult mai bine "cuprinse" în învățământul superior, decât cele de 19 ani.

Diferența dintre vârstele 19, 20 și 21 de ani și cele de 22 și 23 de ani se datorează probabil accesului extrem de redus la programe de studii de nivel masteral. Datele statistice prezentate par să indice faptul că după finalizarea ciclului de studii licență unele persoane aleg să nu continue parcursul educațional. Cauzele acestui fenomen trebuie investigate în viitor cu atenție, fiindcă este evident că neparticiparea la învățământ superior a persoanelor de 22 și 23 de ani afectează în ultimii ani semnificativ participarea la învățământul universitar din România. Putem observa o omogenitate relativ mare a participării la învățământ superior, în funcție de vârstă, până în anul 2007, când doar persoanele din grupa de vârste 23 de ani se îndepărtau semnificativ de restul populației. Anul 2008, de fapt, reprezintă ultimul an în care au mai absolvit oficial studenți înmatriculați în programe de licență cu durata de 4 ani universitari, iar din acel an efectul scurtării programelor de licență la trei ani (în majoritatea domeniilor de studii), cuplat cu cel al unei dezvoltări insuficiente a programelor masterale, începe să își facă simțită prezența. Astfel, asistăm după 2008 la o îndepărtare de valoarea medie a ratei de cuprindere atât a persoanelor cu vârsta de 23 de ani cât și a persoanelor cu vârsta de 22 de ani.

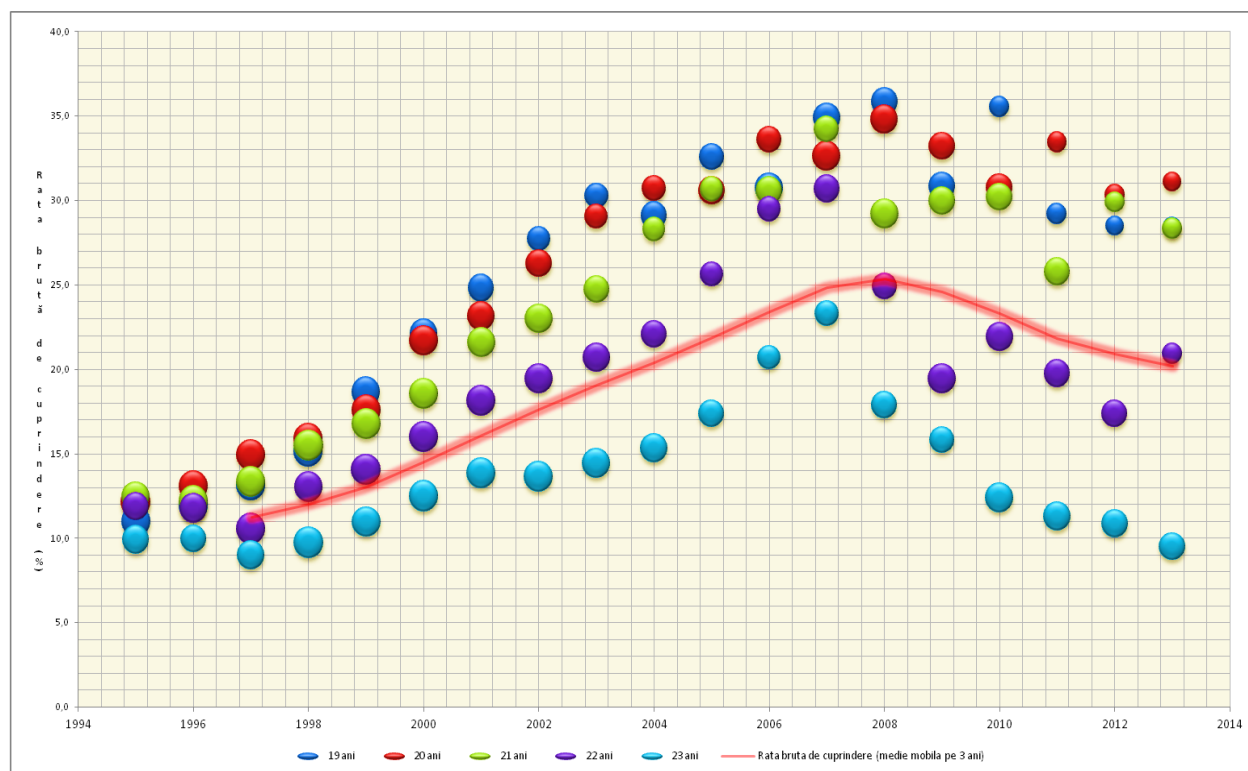
Un alt aspect important este scăderea ratei de cuprindere pentru persoanele cu vârsta de 19 ani, un efect probabil recent al ratelor reduse de promovabilitate la bacalaureat. Datele statistice par să indice faptul că numărul de absolvenți ai ciclului secundar de învățământ (liceu și școală profesională) nu influențează semnificativ numărul de înmatriculări în primul an de studii universitare de licență. Spre exemplu indicele de corelație Pearson pentru seria de date disponibile privind numărul absolvenților ciclului secundar de învățământ și numărul persoanelor înmatriculate în anul I de studii la universități, în perioada 1995-2013, are valoarea 0,31. Această valoare este destul de mică dacă avem în vedere faptul că aceste date sunt luate din populație nu dintr-un eșantion și arată că o creștere a valorilor uneia dintre variabile poate determina o creștere a valorii celeilalte variabile doar în aproximativ o treime din cazuri. Cu alte cuvinte, creșterea (sau scăderea) numărului de absolvenți ai învățământului secundar poate determina un efect similar în cazul numărului de înmatriculări în anul I destul de rar. Cifrele disponibile arată faptul că ne aflăm în fața unei probleme interne a sistemului universitar, care are cel puțin două dimensiuni: un număr tot mai mic de înscrieri și o rată scăzută de participare la programe de studii de master, în special în ceea ce privește populația tânără.

Contrar multor păreri comun împărtășite cu privire la situația înmatriculărilor în învățământul superior observăm (v. Graficul 1.7) faptul că deși populația de 18 și 19 ani a înregistrat fluctuații semnificative în perioada 1995-2013 cu o tendință evident descrescătoare, iar numărul absolvenților de studii liceale (incluzând aici și absolvenții școlilor profesionale) a avut o evoluție oarecum similară, numărul studenților înmatriculați în anul I la programe de studii în universități de stat, la zi, a rămas relativ stabil. Mai mult tendința numărului de înmatriculări este una ascendentă dacă avem în vedere întreaga perioadă analizată. Astfel, dacă în anul 1995

erau înregistrate 54.744 de înmatriculări în anul I la universitățile de stat, în anul 2013 valoarea acestora era aproape dublă, 98.678 de înmatriculări, cu un maxim în anul 2005 de 122.009 de înmatriculări.

Evident, scăderea populației cu vârste între 19 și 23 de ani din perioada recentă a afectat într-o oarecare măsură numărul absolut al înmatriculărilor în învățământul superior. Cu toate acestea, dacă analizăm situația din perspectiva indicatorilor privind participarea la educație, constatăm faptul că un alt fenomen, mult mai serios afectează în fapt participarea la educație universitară. Ratele tot mai scăzute ale cuprinderii tinerilor în educația universitară, evident puțin influențate de numărul absolut al persoanelor sau de absolvirea ciclului secundar de învățământ, au cauze ce trebuie căutate atât în interiorul universităților precum și al modului de organizare al programelor de studii, dar și în organizarea și derularea activităților educaționale în ciclul secundar și chiar cel primar al sistemului național de învățământ. Ratele de abandon școlar timpuriu¹² foarte mari, precum și calitatea deficitară a educației de nivel secundar (liceal și gimnazial), reprezintă factori care influențează negativ ratele de cuprindere ale tinerilor în educația universitară.

GRAFICUL 1.6 — RATA BRUTĂ DE CUPRINDERE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR PE VÂRSTE (1990-2013)

Nota: rata brută de cuprindere în învățământul superior este calculată prin raportarea numărului de studenți în vârstă de 19, 20, 21, 22 și 23 de ani (respectiv suma acestora) la populația totală, stabilă, la data de 1 iulie a anului de referință, de vârstă identică

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online

¹² Abandonul școlar timpuriu reprezintă o problemă serioasă a sistemului românesc de educație. Din punct de vedere strict metodologic există încă o confuzie oficială cu privire la definirea termenului de abandon școlar. Din această cauză măsurarea acestuia poate varia ca valoare. Unele studii avansează, pentru anul școlar 2012-2013, valoarea de 1,4% pentru nivelurile primar și gimnazial, și 2,8% pentru cel liceal (*Analiza sistemului de învățământ preuniversitar din România din perspectiva unor indicatori statistici. Politici educaționale bazate pe date*, Editura Universitară, 2015). Aceste valori sunt calculate însă cu o metodologie de tip *intrare-ieșire*, adică prin raportarea numărului de elevi înscriși la începutul anului școlar la cel al elevilor care au fost înregistrați la sfârșitul anului școlar. Cu alte cuvinte, putem spune că măsoară rata *anuală* a abandonului școlar. Pe de altă parte, folosirea metodologiei de calcul *pe cohortă* relevă rezultate mult mai îngrijorătoare. *Raportul privind starea sistemului național de învățământ* din anul 2008 (disponibil pe site-ul <http://www.edu.ro/index.php/genericdocs/10913>) înregistra o valoare a ratei de abandon în anul școlar 2006-2007 de 9,8% pentru ciclul primar și 12,4% pentru ciclul gimnazial.

GRAFICUL 1.7 — POPULAȚIA DE 18 ȘI 19 ANI, NUMĂRUL ABSOLVENȚILOR DE STUDII LICEALE ȘI NUMĂRUL DE ÎNMATRICULĂRI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR DE STAT (1995-2013)

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online

Un alt element care poate afecta aceste valori îl reprezintă numărul studenților cetățeni români înmatriculați la universități din alte state membre ale Uniunii Europene. Potrivit datelor disponibile public raportate de Eurostat aproximativ 37.000 de cetățeni români erau înmatriculați la programe de studii de nivel licență sau master la o universitate dintr-o altă țară membră a Uniunii Europene.

TABELUL 1.6 — NUMĂRUL STUDENȚILOR CETĂȚENI ROMÂNI ÎNSCRIȘI LA UNIVERSITĂȚI DIN ALTE STATE MEMBRE UE.

	2008	2009	2010	2011	2012
Nr. cetățeni români înmatriculați la o universitate dintr-o altă țară membră a UE.	21.267	25.077	28.578	29.159	37.228

Sursa datelor: Eurostat, baza de date online, 2015

1.3.3 Evoluția înmatriculărilor pe domenii de studii

Evoluția numărului de persoane înscrise în universitățile publice în perioada 1990-2013 în funcție de domeniul de studii este, evident, una foarte diferită de la un domeniu la altul. Graficul 1.8, prezintă evoluția numărului de înscrieri, implicit a importanței unor domenii de studii, de-a lungul întregii perioade 1990-2013. Graficul 1.9 prezintă rata de creștere anuală a numărului de înscrieri pentru fiecare ramură de știință, plus două domenii specifice (științele politice și istoria), având ca moment de referință anul 1990 (respectiv 1999 pentru domeniul științelor politice și administrative). Cele două grafice ar trebui privite simultan, dacă ar fi posibil.

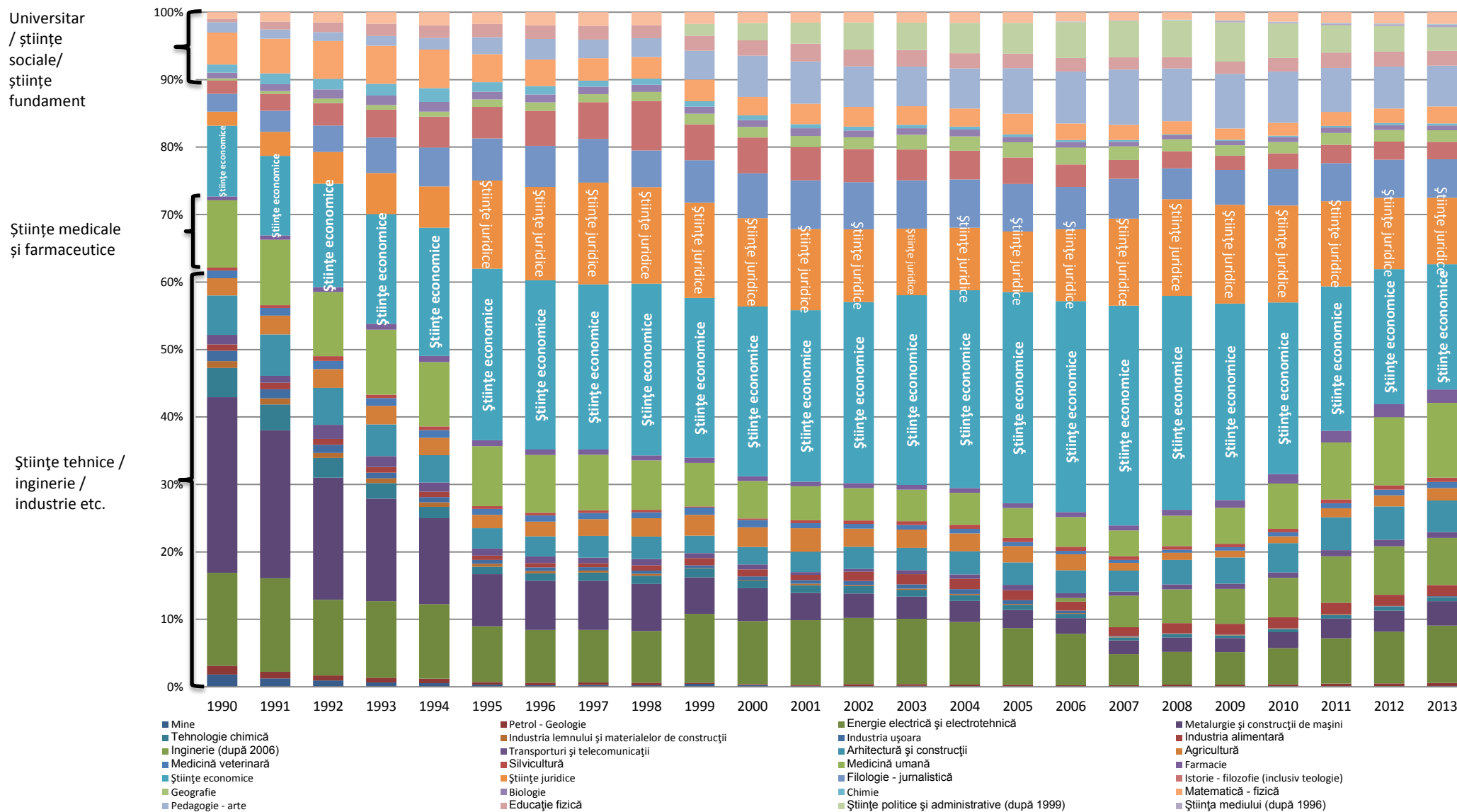
Câteva lucruri sunt evidente: domeniul științelor tehnice, ingineriilor, al științelor industriale, supraprezentat până în 1990 a devenit din ce în ce mai puțin populat cu studenți. Scăderea este evidentă și semnificativă și este contrabalansată de creșterea spectaculoasă (dacă avem în vedere durata relativ scurtă de timp) a studenților înmatriculați în domeniul științelor economice și al celor juridice. În rândul domeniilor considerate generic "universitare", pedagogia și artele înregistrează una dintre cele mai vizibile dezvoltări în ceea ce privește numărul de înscrieri (de la o pondere de aproximativ 5% în anul 1990 la aproape 15% în totalul înscrierilor din anul 2007). Științele politice și administrative cunosc o evoluție similară, deși în cazul lor, ponderea în totalul înscrierilor este oarecum mai mică.

Dacă privim însă fiecare ramură de știință în parte putem observa tendințe diferite care, de regulă indicată o tendință liniară de evoluție a creșterii anuale a numărului de înscrieri. Așadar, dacă analizăm numărul de înscrieri prin raportarea lor ca procent față de anul anterior, observăm faptul că multe dintre ramurile de știință înregistrează mici oscilații ale ratei anuale de înscrieri. Păstrarea unei rate de creștere anuale relativ

constante a numărului de înscrieri este foarte importantă, având în vedere că, cel puțin după 1999, finanțarea a avut la bază "studentul echivalent" (iar apoi studentul echivalent unitar) ca unitate de repartizare a alocațiilor financiare. Importanța acestor elemente pentru formula generală de finanțare a fost subliniată în documentele anterioare elaborate de CNFIS (anume în propunerile metodologice anterioare privind repartizarea finanțării, dar și în rapoartele publice aferente anilor 2012 și 2013). Precizăm în contextul de față doar că în prezența unor coeficienți de echivalare – dar mai ales de cost – diferențiați pe domenii de studiu, evoluția numărului de înscrieri afectează în moduri diferite universitățile publice, în funcție de specificul ramurilor de știință și domeniilor cărora le sunt subsumate programele de studii organizate de către acestea. Astfel, diminuarea înscrierilor în cadrul unei universități ce are programe preponderent asociate unui domeniu cu un indice de cost ridicat are implicații financiare mai importante decât diminuarea similară în cazul unei universități ale cărei programe de studii sunt asociate unui domeniu cu un indice de cost mai scăzut.

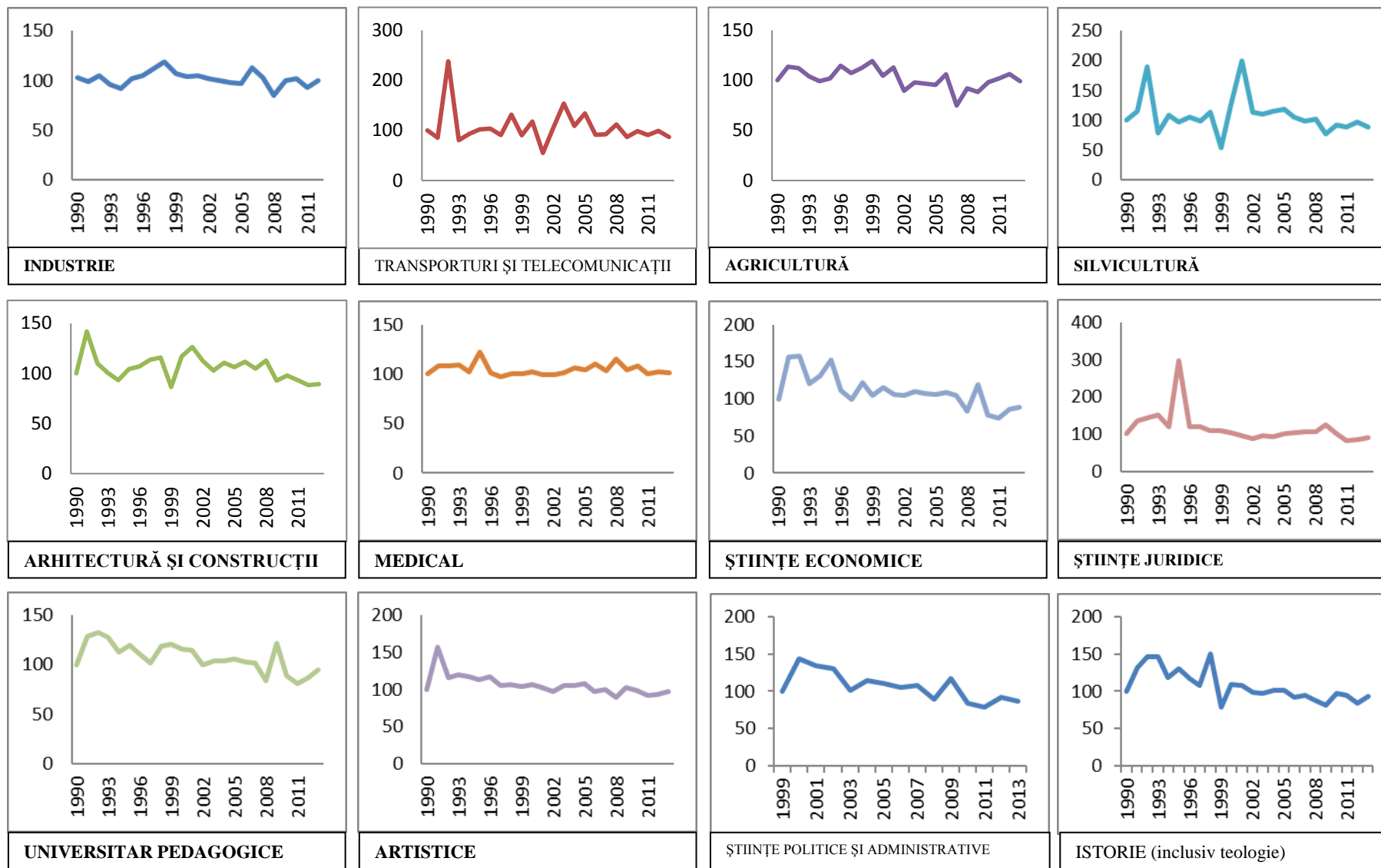
În final remarcăm că, unele ramuri de știință au cunoscut variații foarte mari ale numărului de înscrieri: silvicultura, transporturile și telecomunicațiile, științele juridice sau arhitectura au înregistrat creșteri și scăderi relativ bruște în perioade foarte scurte de timp, în ceea ce privește numărul de persoane înmatriculate. În același timp, studiile industriale, cele artistice și cele medicale au avut evoluții relativ liniare ale numărului de înscrieri.

GRAFIC 1.8 — DISTRIBUȚIA PE DOMENII DE STUDII A STUDENȚILOR ÎNSCRIȘI ÎN UNIVERSITĂȚILE DE STAT ÎN PERIOADA 1990 - 2013

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online

GRAFICUL 1.9 — RATA DE CREȘTERE ANUALĂ A NUMĂRULUI DE ÎNSCRIERI PENTRU FIECARE RAMURĂ DE ȘTIINȚĂ (CREȘTERE COMPARATIV CU ANUL ANTERIOR)

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online

Capitolul II. Finanțarea de la buget a universităților de stat, în anul 2014

Capitolul de față prezintă principalele elemente ale finanțării de la buget a universităților de stat pentru anul 2014, comparativ cu situația din anii precedenți. Pornind de la numărul de studenți și de la valoarea totală a alocației bugetare pentru instituțiile de învățământ superior, sunt discutate diversele componente ale finanțării instituționale și evoluția acestora în ultimii ani. Sunt furnizate atât date generale, la nivel național, ce permit formarea unei imagini globale privind finanțarea întregului sistem de învățământ, cât și date detaliate, privind sumele primite de universitățile de stat pentru fiecare componentă a finanțării instituționale.

II.1. Numărul de studenți înmatriculați și fondurile alocate de la buget pentru finanțarea universităților de stat în 2014, comparativ cu anii anteriori

Cifrele de școlarizare pentru universitățile de stat au fost aprobate prin HG nr. 268/2013 și prin OM nr. 3894, nr. 3895 și respectiv nr. 4184 și nr. 5578 din 2013. Evoluția numărului total de studenți fizici înmatriculați în universitățile de stat (incluzând aici programele de studii de licență, masterat și doctorat) este prezentată în Tabelul 2.1. Se observă faptul că numărul total de studenți pentru care universitățile au primit subvenții bugetare a cunoscut mici variații în jurul valorii de 285.000. Se constată însă o tendință de scădere importantă a numărului de studenți bugetați la programele de licență, la puțin sub 210.000 (în ultimii patru ani), compensată de creșterea numărului de studenți de la programele de master, la puțin peste 68.000. De asemenea, numărul de studenți bugetați la programele de studii de doctorat a scăzut semnificativ, posibil și în contextul în care legislația privind aceste studii a cunoscut schimbări semnificative în ceea ce privește durata studiilor, statutul cu/fără frecvență, modul de susținere financiară etc.

TABELUL 2.1 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ÎNMATRICULAȚI ÎN PROGRAME DE STUDII UNIVERSITARE (2007–2014)

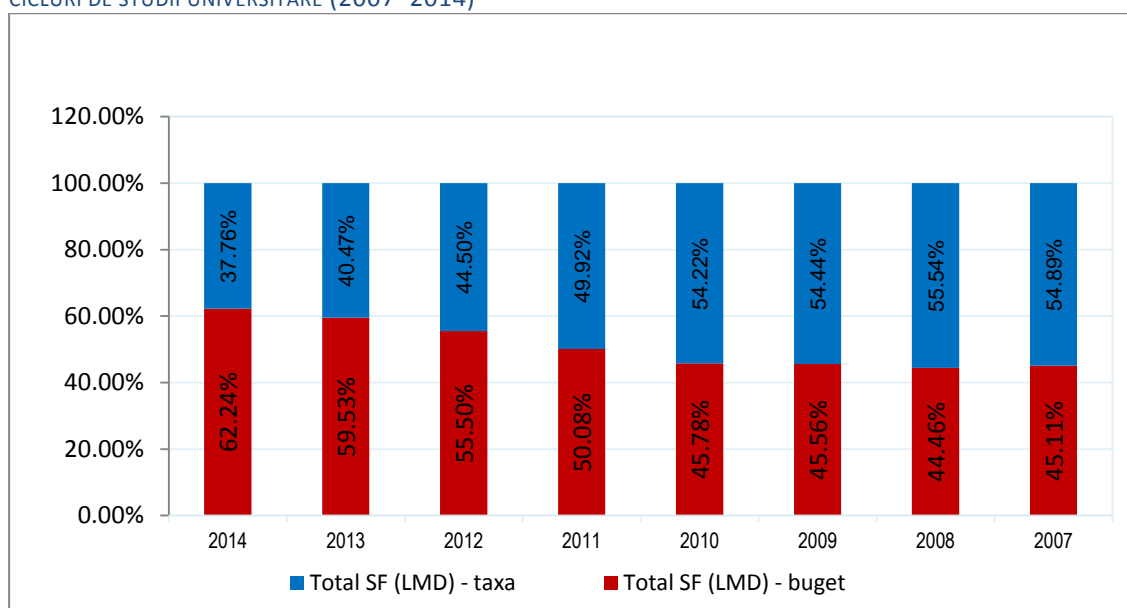
Ani universitari (date de ref. la 1 ian)	Studenți fizici (LMD)			Licență			Master			Doctorat		
	Total (LMD)	din care:		Total (L)	din care:		Total (M)	din care:		Total (D)	din care:	
		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă
2014	461.582	287.300	174.282	346.493	208.777	137.716	98.124	68.076	30.048	16.965	10.447	6.518
2013	479.876	285.652	194.224	360.588	208.475	152.113	100.995	66.605	34.390	18.293	10.572	7.721
2012	520.853	289.087	231.766	391.170	211.078	180.092	107.828	66.444	41.384	21.855	11.565	10.290
2011	576.290	288.580	287.710	426.435	209.101	217.334	123.973	66.307	57.666	25.882	13.172	12.710
2010	616.506	282.237	334.269	447.660	204.369	243.291	139.211	62.792	76.419	29.635	15.076	14.559
2009	624.654	284.616	340.038	473.393	220.872	252.521	120.673	46.550	74.123	30.588	17.194	13.394
2008	650.247	289.132	361.115	525.880	240.919	284.961	91.825	27.195	64.630	32.542	21.018	11.524
2007	644.807	290.855	353.952	521.633	245.495	276.138	89.488	20.263	69.225	33.686	25.097	8.589

Sursa: CNFIS, date disponibile conform raportărilor realizate de universitățile de stat (datele privind anul universitar 2012/2013 au fost actualizate pe baza rezultatelor etapei de verificare a datelor raportate de universități)

Tabelul 2.1 prezintă și evoluția numărului de studenți în regim cu taxă, înmatriculați la nivelul celor trei cicluri de studii (licență, master și doctorat). Este important să notăm o scădere dramatică a numărului acestor studenți la toate cele trei cicluri. De exemplu, la studiile de licență numărul studenților a scăzut de la peste 284.000, înainte de declanșarea crizei, la sub 138.000 în 2014. Variația negativă reprezintă înjumătățirea numărului de studenți cu taxă înmatriculați în universitățile publice. O scădere aproximativ la fel de drastică, de peste 50%, se constată și la programele de studii de masterat.

Mai mult, se poate observa și schimbarea semnificativă a ponderilor studenților cu taxă din numărul total de studenți înmatriculați în universitățile de stat (Graficul 2.1).

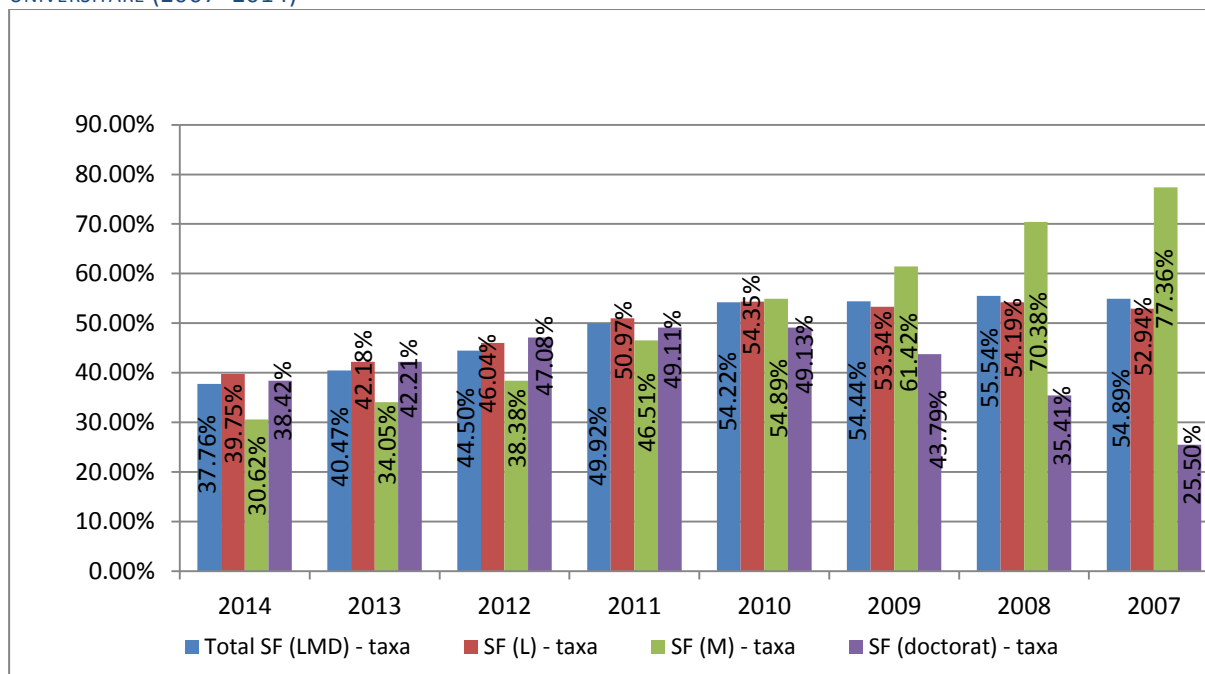
GRAFICUL 2.1 — EVOLUȚIA PONDERILOR NUMĂRULUI DE STUDENȚI ÎN REGIM CU TAXĂ, ÎNSUMATE PENTRU TOATE CELE TREI CICLURI DE STUDII UNIVERSITARE (2007–2014)

Sursa: CNFIS, date disponibile conform raportărilor realizate de universitățile de stat (datele privind anul universitar 2012/2013 au fost actualizate pe baza rezultatelor etapei de verificare a datelor raportate de universități)

Dacă până în 2010, la studiile de licență, studenții în regim cu taxă reprezentau aproximativ 55% din numărul total al studenților, numărul lor a scăzut apoi an de an, ajungându-se ca în 2014 să reprezinte aproximativ 38% din numărul total de studenți. În mod similar, la studiile de masterat ponderea studenților cu taxă a scăzut de la peste 55% la aproximativ 30% (Graficul 2.2).

GRAFICUL 2.2 — EVOLUȚIA PONDERILOR NUMĂRULUI DE STUDENȚI ÎN REGIM CU TAXĂ, PENTRU FIECARE CICLU DE STUDII UNIVERSITARE (2007–2014)

Sursa: CNFIS, date disponibile conform raportărilor realizate de universitățile de stat (datele privind anul universitar 2012/2013 au fost actualizate pe baza rezultatelor etapei de verificare a datelor raportate de universități)

La nivelul studiilor de masterat, o altă cauză poate fi aceea că, în anii anteriori, au absolvit aceste studii persoane din generațiile mai vechi, uneori chiar în contextul unor prevederi legislative care cereau studii de acest tip pentru ocuparea unor posturi (de exemplu, în cazul celor din administrația publică). Este posibil ca în aceste variații să joace un rol și schimbările legislative, mai ales în domeniul doctoratului, în ceea ce privește durata și forma studiilor, modul de susținere financiară etc.

Pentru a identifica mai precis rolul diversilor factori care afectează evoluția numărului de studenți, Tabelul 2.2 prezintă numărul de studenți înmatriculați în anul I la fiecare ciclu de studii, atât în regim subvenționat de la buget, cât și cu taxă.

TABELUL 2.2 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ÎNMATRICULAȚI ÎN ANUL I DE STUDII, LA FIECARE DINTRE CICLURILE DE STUDII UNIVERSITARE (2007–2014)

Ani universitari (date de ref. la 1 ian)	Studenți fizici (LMD) – an1			Licență – an1			Master – an1			Doctorat – an1		
	Total (LMD)	din care:		Total (L)	din care:		Total (M)	din care:		Total (D)	din care:	
		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă
2014	162,283	100,687	61,596	106,741	62,264	44,477	50,923	35,268	15,655	4,619	3,155	1,464
2013	163,505	99,446	64,059	105,966	60,865	45,101	53,683	35,669	18,014	3,856	2,912	944
2012	167,819	98,606	69,213	110,577	61,903	48,674	53,094	33,886	19,208	4,148	2,817	1,331
2011	193,885	100,527	93,358	125,987	62,277	63,710	61,936	34,718	27,218	5,962	3,532	2,430
2010	229,417	97,323	132,094	149,155	61,887	87,268	73,419	31,992	41,427	6,843	3,444	3,399
2009	224,686	80,355	144,331	151,163	61,493	89,670	66,725	15,837	50,888	6,798	3,025	3,773
2008	201,721	76,471	125,250	141,415	56,455	84,960	54,308	18,185	36,123	5,998	1,831	4,167
2007	203,689	77,217	126,472	144,730	61,739	82,991	54,444	13,855	40,589	4,515	1,623	2,892

Sursa: CNFIS, pe baza raportărilor realizate de universități, cu data de referință 1 ianuarie a fiecărui an universitar; s-a notat cu 2014 anul universitar 2013/2014.

Numărul total al studenților din anul I subvenționați de la buget a înregistrat în ultimii ani mici variații în jurul valorii de 100.000. La studiile de licență, datele indică variații minore ale numărului de studenți bugetați în primul an, în concordanță cu cifrele de școlarizare anunțate de MEN. La programele de masterat s-a înregistrat un salt în 2010, ca o consecință a implementării procesului Bologna, urmat de mici creșteri în ultimii trei ani. La programele de doctorat, variațiile din ultimii doi ani reflectă și schimbările permise între cifrele de școlarizare ale diverselor cicluri.

În cazul studenților înmatriculați în primul an de studiu în regim cu taxă, s-a înregistrat o scădere semnificativă. Dacă în 2009 erau înmatriculați în total peste 144.000 de studenți cu taxă, în 2013 numărul acestora a scăzut cu peste 57%, la sub 62.000. Acest declin se observă la toate ciclurile de studii, în proporții comparabile.

Analizând simultan numărul studenților raportați în Tabelele 2.1 și 2.2, observăm faptul că scăderea numărului de studenți în regim cu taxă poate fi corelată atât cu scăderea numărului de absolvenți de liceu care promovează examenul de bacalaureat, reflectată cu precădere în situația din anul I de studii de licență, cât și cu dificultățile financiare cauzate de criza economică, ce afectează abandonul școlar, așa cum se vede din scăderea globală, pe toți anii de studii.

Numărul de studenți bugetați și în regim cu taxă, pe cicluri de studii, este prezentat pentru fiecare universitate de stat în Tabelul 2.3.

TABELUL 2.3 — NUMĂRUL STUDENȚILOR CE STUDIAZĂ ÎN REGIM SUBVENȚIONAT ȘI CU TAXĂ, PE FIECARE CICLU DE STUDII, LA UNIVERSITĂȚI DE STAT (2014)

Cod univ	Universități (date de ref. la 1 ian 2014)	Studenți fizici (LMD)			Licența			Master			Doctorat		
		Total (LMD)	din care:		Total (L)	din care:		Total (M)	din care:		Total (D)	din care:	
			buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă
U01	Universitatea Politehnică București	26,829	23,792	3,037	18,090	15,612	2,478	7,126	6,730	396	1,613	1,450	163
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	6,946	5,166	1,780	4,898	3,504	1,394	1,804	1,525	279	244	137	107
U03	Universitatea de Arhitectură București	3,143	1,606	1,537	2,808	1,413	1,395	151	133	18	184	60	124
U04	USAMV București	11,863	5,662	6,201	9,888	4,131	5,757	1,752	1,344	408	223	187	36
U05	Universitatea din București	31,305	20,965	10,340	21,465	13,228	8,237	8,191	6,457	1,734	1,649	1,280	369
U06	UMF „Carol Davila” București	11,198	5,360	5,838	9,562	4,815	4,747	134	120	14	1,502	425	1,077
U07	ASE București	21,351	12,240	9,111	13,428	8,347	5,081	7,049	3,538	3,511	874	355	519
U08	Universitatea Națională de Muzică București	854	770	84	592	543	49	171	161	10	91	66	25
U09	Universitatea de Arte din București	1,423	1,007	416	958	633	325	363	311	52	102	63	39
U10	UNATC „L.Caragiale” București	794	672	122	486	446	40	190	169	21	118	57	61
U11	UNEFIS București	1,390	872	518	954	567	387	294	247	47	142	58	84
U12	SNSPA București	6,256	3,606	2,650	3,042	1,764	1,278	2,929	1,612	1,317	285	230	55
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	4,078	2,460	1,618	3,093	2,002	1,091	894	412	482	91	46	45
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	6,598	2,316	4,282	5,008	1,885	3,123	1,550	405	1,145	40	26	14
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	4,884	2,794	2,090	3,845	2,122	1,723	999	634	365	40	38	2
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	19,512	11,774	7,738	15,270	9,186	6,084	3,779	2,444	1,335	463	144	319

Cod univ	Universităţi (date de ref. la 1 ian 2014)	Studentii fizici (LMD)			Licenţa			Master			Doctorat		
		Total (LMD)	din care:		Total (L)	din care:		Total (M)	din care:		Total (D)	din care:	
			buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă
U18	Universitatea Tehnică Cluj-Napoca	19,592	16,212	3,380	14,361	11,621	2,740	4,352	3,787	565	879	804	75
U19	USAMV Cluj-Napoca	5,954	4,572	1,382	4,737	3,508	1,229	947	819	128	270	245	25
U20	Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca	35,560	22,544	13,016	26,307	14,835	11,472	8,117	6,728	1,389	1,136	981	155
U21	UMF „Iuliu Haţieganu” Cluj-Napoca	6,727	3,534	3,193	6,160	3,109	3,051	231	144	87	336	281	55
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj-Napoca	1,085	763	322	887	574	313	158	149	9	40	40	0
U23	Universitatea de Artă şi Design din Cluj-Napoca	967	707	260	662	460	202	228	185	43	77	62	15
U24	Universitatea „Ovidius” Constanţa	15,541	6,125	9,416	12,509	4,820	7,689	2,621	1,241	1,380	411	64	347
U25	Universitatea Maritimă Constanţa	5,314	745	4,569	4,816	523	4,293	471	201	270	27	21	6
U26	Universitatea din Craiova	19,660	12,790	6,870	14,710	9,554	5,156	4,614	3,120	1,494	336	116	220
U27	UMF Craiova	3,980	2,214	1,766	3,632	2,086	1,546	70	58	12	278	70	208
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galaţi	12,252	9,030	3,222	9,648	6,928	2,720	2,441	1,994	447	163	108	55
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iaşi	14,247	12,796	1,451	9,987	9,000	987	3,827	3,496	331	433	300	133
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iaşi	4,515	3,193	1,322	3,573	2,306	1,267	764	723	41	178	164	14
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iaşi	25,573	16,805	8,768	18,483	11,488	6,995	6,315	4,659	1,656	775	658	117
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iaşi	9,297	4,127	5,170	8,688	3,672	5,016	265	208	57	344	247	97
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iaşi	1,426	1,229	197	967	850	117	316	283	33	143	96	47
U34	Universitatea din Oradea	15,021	7,705	7,316	11,781	6,146	5,635	2,931	1,498	1,433	309	61	248
U35	Universitatea din Petroşani	3,545	2,556	989	2,579	2,132	447	830	377	453	136	47	89
U36	Universitatea din Piteşti	10,134	3,781	6,353	7,473	2,864	4,609	2,575	878	1,697	86	39	47
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploieşti	8,075	3,713	4,362	6,642	3,074	3,568	1,319	599	720	114	40	74
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reşiţa	2,153	1,497	656	1,428	1,040	388	709	444	265	16	13	3
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	15,247	8,088	7,159	11,399	6,123	5,276	3,405	1,752	1,653	443	213	230
U40	Universitatea „Ştefan cel Mare” Suceava	8,317	4,629	3,688	6,264	3,617	2,647	1,853	918	935	200	94	106
U41	Universitatea „Valahia” Târgovişte	7,039	4,186	2,853	5,348	3,290	2,058	1,332	832	500	359	64	295
U42	Universitatea „Constantin Brâncuşi” Târgu-Jiu	3,582	1,537	2,045	2,837	1,271	1,566	743	266	477	2	0	2
U43	Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureş	3,421	1,986	1,435	2,731	1,569	1,162	659	396	263	31	21	10
U44	UMF Târgu Mureş	5,270	2,837	2,433	4,777	2,631	2,146	297	100	197	196	106	90
U45	Universitatea de Arte Târgu Mureş	382	325	57	250	225	25	98	84	14	34	16	18
U46	Universitatea Politehnică Timişoara	12,649	10,533	2,116	8,963	7,215	1,748	3,119	2,906	213	567	412	155
U47	USAMV a Banatului Timişoara	5,009	3,235	1,774	3,899	2,506	1,393	969	634	335	141	95	46
U48	Universitatea de Vest Timişoara	14,949	8,915	6,034	10,417	6,392	4,025	4,083	2,309	1,774	449	214	235
U49	UMF „Victor Babeş” Timişoara	6,675	3,329	3,346	6,191	3,150	3,041	89	46	43	395	133	262
Total		461582	287300	174282	346493	208777	137716	98,124	68076	30048	16,965	10,447	6,518

Sursa: CNFIS, pe baza raportărilor realizate de universităţi, cu data de referinţă 1 ianuarie 2014, anul universitar 2013/2014

La nivel naţional, în anul 2014, bugetul alocat învăţământului superior a fost de 2,382 miliarde lei, ceea ce reprezintă 0.36 % din PIB. Din această sumă, 85 de milioane lei au fost alocate pentru investiţii şi reparaţii capitale, 47 de milioane pentru obiective de capital şi alte dotări, şi 462 milioane pentru sprijinirea financiară a studenţilor (burse, subvenţii transport şi subvenţii cămine şi cantine), iar pentru **finanţarea instituţională a învăţământului superior** (incluzând fondul de rezervă şi pe cel pentru dezvoltare) **1.787.860.000 lei**. Suma reprezintă aproximativ 0,27% din produsul intern brut (PIB) aferent anului 2014. Pentru comparaţie, în Tabelul 2.4 sunt prezentate sumele alocate în anii precedenţi. Dacă se are în vedere rata anuală a inflaţiei, de 1,4% în 2014¹³, suma alocată în 2014 este, în termeni reali, mai mică decât cea din anul precedent. Astfel, rezultă faptul că fondurile bugetare alocate universităţilor de stat au cunoscut, în termeni reali, o scădere după anul 2009.

¹³ Banca Naţională a României, *Raport asupra inflaţiei*, februarie 2015 (<http://bnro.ro/Publicatii-periodice-204.aspx>)

TABELUL 2.4 — ALOCAȚIA PENTRU FINANȚAREA INSTITUȚIONALĂ A UNIVERSITĂȚILOR PUBLICE ȘI PROCENTUL DIN PRODUSUL INTERN BRUT (2008–2014)

(mil lei)	2008	2009	2010	2011	2012	2013*	2014
TOTAL finanțare de baza/finanțare instituțională - FB	1.947,30	1.950,04	1.908,68	1.710,61	1.678,71	1.759,91	1.787,86
Suport financiar studenți (burse, transport, cămine-cantine)	389,01	351,65	342,61	342,01	362,99	399,77	461,89
Investiții și RK	556,06	344,48	158,26	103,29	119,58	43,88	84,70
Obiective de capital și alte dotări	1.009,59	246,86	93,29	82,69	68,44	32,82	47,36
Total finanțare buget învățământ superior - IS	3.901,95	2.893,03	2.502,94	2.238,60	2.229,71	2.251,36	2.381,82
% FB din PIB	0,39%	0,37%	0,37%	0,31%	0,29%	0,29%	0,27%
% IS _{buget} din PIB	0,77%	0,55%	0,49%	0,40%	0,38%	0,38%	0,36%
PIB³⁾ (mil.lei)	504.659	530.783	511.580	557.348	587.400	596.798	669.050

Sursa: PIB: Eurostat pentru perioada 2007-2009; date naționale pentru perioada 2010-2014
 Nota: * Pentru anul 2013, TOTAL finanțare instituțională cuprinde și Finanțare suplimentară pentru situații speciale (transferuri, decembrie 2013), iar Total finanțare învățământ superior cuprinde și Finanțare pentru sentințe judecătorești (15 mil lei)

În Tabelul 2.4 sunt prezentate și valorile procentuale ale raportului dintre fondurile alocate finanțării instituționale a învățământului superior și produsul intern brut. Se poate observa o tendință de scădere a procentului din PIB. Cum am arătat mai sus, din cauza crizei, a scăzut și numărul de studenți înmatriculați în regim cu taxă, în timp ce cuantumul taxelor nu a putut fi modificat semnificativ, ceea ce înseamnă că și veniturile din taxele de școlarizare au cunoscut un declin important. Ca urmare, presiunea financiară exercitată asupra instituțiilor de învățământ superior în acești ultimi ani a fost una foarte însemnată.

Pe baza alocației totale destinate finanțării instituționale, împărțind la numărul de studenți subvenționați de la buget, se poate determina alocația publică medie pe student fizic. Așa cum rezultă din Tabelul 2.5, alocația medie nu a depășit niciodată 1.650 EUR, fiind cu puțin peste 1.200 EUR în 2013.

TABELUL 2.5 — ALOCAȚIA MEDIE PE STUDENT FIZIC (2008–2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013***	2014
Alocația medie/Student Fizic (LEI)*	6.004	5.930	5.828	5.090	5.107	5461	5503
Cursul de schimb mediu anual (LEI/EUR)**	3,6827	4,2373	4,2099	4,2379	4,4560	4.419	4.4446
Alocația medie/Student Fizic (EUR)*	1.630	1.399	1.384	1.201	1.146	1,236	1,238

Sursa: CNFIS (note: *sunt incluși și: rezidenții, studenții în ani pregătitori, gradele didactice; **calculat de BNR), ***Datele pentru anul financiar 2013 sunt completate (v. mențiunile de la începutul capitolului)

Alocația medie pe student fizic este una dintre cele mai mici din Uniunea Europeană, valorile medii fiind în 2010 de circa 10.600 EUR în țările OECD și de aproximativ 10.100 EUR în EU21^{14,15}.

¹⁴Education at a Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing, 2013, p. 175
 (<http://static.publico.pt/DOCS/educacao/educationglance2013.pdf>)

¹⁵IRS, Yearly average currency exchange rates (<http://www.irs.gov/Individuals/International-Taxpayers/Yearly-Average-Currency-Exchange-Rates>)

II.2. Distribuția fondurilor pentru finanțarea instituțională a universităților de stat, în anul 2014

În formularea propunerii de Metodologie a finanțării instituțiilor de învățământ superior pe anul 2014, CNFIS a pornit de la prevederile legii 1/2011¹⁶, modificate prin OUG 117/2013, de la semnalele politice transmise de conducerea Ministerului Educației Naționale, precum și de la dorința de a asigura într-o măsură cât mai mare predictibilitatea finanțării și continuitatea aplicării mecanismelor implementate în anii anteriori. Această continuitate a fost pusă sub semnul întrebării de modificarea în decembrie 2013 a art.193 (7) al legii 1/2011 prin OUG 117/2013, modificare care a concretizat opțiunea conducerii Ministerului Educației Naționale de a înlocui alocarea finanțării suplimentare pe baza rezultatelor ierarhizării programelor de studii cu o alocare bazată pe un set de indicatori de calitate. Avertizat de această opțiune, CNFIS a început încă din noiembrie 2013 un proces de elaborare a unui set coerent de indicatori de calitate, care să țină reflecte în mod sintetic și echilibrat diferitele aspecte ale excelenței activității instituțiilor de învățământ superior. În ședința sa din 6 decembrie 2013 Consiliul a adoptat un set de principii care să fie valabile atât pentru o eventuală ierarhizare a programelor de studii, care potrivit legii este o îndatorire a Ministerului Educației, cât și pentru implementarea unui mecanism de alocare a finanțării suplimentare pe baza unor indicatori de calitate: transparența, stabilitatea, capacitatea de discriminare, simplitatea, economicitatea și relevanța disciplinară. Este de reținut îndeosebi opțiunea strategică a Consiliului de a nu reveni la indicatorii de calitate folosiți în perioada 2003-2011, indicatori care erau calculați la nivel global pe instituțiile de învățământ superior, indiferent de specificitatea acestor instituții, și de a implementa un sistem de indicatori care să poată ține cont și să fie agregați mai întâi la nivelul domeniilor de studii sau după caz al ramurilor de știință, evitând astfel distorsiunile induse de structura și specificul diferit al diverselor categorii de universități. De asemenea, s-a convenit ca indicatorii de calitate să reflecte atât performanța activităților de cercetare/creație artistică și de predare-învățare, cât și orientarea internațională și orientarea socială și regională a instituțiilor de învățământ superior.

Propunerea CNFIS pentru metodologia finanțării învățământului superior în anul 2014 a avut la bază analizele și propunerile preliminare ale grupurilor de lucru constituite la nivelul Consiliului încă din noiembrie 2013, ajustate în mai multe rânduri în urma consultărilor cu partenerii sociali. Deosebit de intense au fost consultările cu reprezentanții Alianței Naționale a Organizațiilor Studențești din România, care au insistat pentru alocarea unei ponderi semnificative pentru indicatorii de calitate mențiți să reflecte orientarea socială și regională a instituțiilor de învățământ superior, precum și pentru includerea în propunerea de metodologie a unui indicator complex de transparență instituțională; deși a considerat că indicatorul complex de transparență instituțională este greu de operaționalizat pentru alocarea finanțării instituțiilor de învățământ superior și că elementele componente ale acestuia ar fi firesc să fie incluse în criteriile de asigurare a calității și în standardele ARACIS, CNFIS a fost de acord la nivel principial cu însemnătatea elementelor de transparență instituțională pentru buna funcționare a instituțiilor de învățământ superior, a integrat propunerea ANOSR în propunerea proprie de metodologie de finanțare sub forma unui indicator supus unui proces de pilotare. Textul final al propunerii de metodologie a fost discutat pe larg și adoptat în cadrul ședințelor plenare ale CNFIS din 7 și 24 februarie 2014, la care au participat și reprezentanți ai MEN, ai Consiliului Național al Rectoților, ai sindicatului Alma Mater, ai Alianței Naționale a Organizațiilor Studențești din România și ai Uniunii Studenților din România. În mod firesc, propunerea pe 2014 prezintă numeroase elemente de continuitate cu cele din anii anteriori, se bazează pe aceleași principii care vizează asigurarea stabilității și predictibilității finanțării sistemului de învățământ superior, principalul element de noutate, comparativ cu metodologia din 2013, fiind adoptarea unui set propriu, complex, de indicatori de calitate pentru alocarea pe bază de formulă a ansamblului finanțării suplimentare. Dincolo însă de această noutate, precum și de unele ajustări punctuale, propunerea de metodologie pe anul 2014 păstra schema de alocare a fondurilor din 2013: după „rezervarea” unui fond de 2% pentru situații speciale, care nu pot fi integrate în formula de finanțare, și după deducerea valorii granturilor doctorale (singura componentă a finanțării de bază, care a fost fundamentată pe costurile normative, dar al căror quantum a fost drastic redus în propunere, ca urmare a solicitărilor insistente ale MECȘ și CNR de limitare a finanțării doctoratului pentru a aloca fonduri mai mari finanțării ciclului de licență), suma rămasă urma să fie împărțită prin formulă între finanțarea de bază (cu ponderea propusă de 72,5% din finanțarea instituțională), finanțarea suplimentară (26,5%) și fondul pentru dezvoltare instituțională (1%).

¹⁶Singura situație problematică a fost generată de Ordinul MECS nr. 6265, din 21 noiembrie 2012, pentru finanțarea prin granturi a studenților înmatriculați în anul universitar 2012/2013. Aceasta a fost însă depășită prin aprobarea Metodologiei de finanțare pe anul 2013, prin Ordinul MECȘ nr. 5364/29.10.2013.

Propunerea de metodologie adoptată de CNFIS în ședința din 24 februarie 2014 a fost înaintată spre aprobare MEN. În cursul lunii martie 2014, cu prilejul unor reuniuni ale Consiliului Național al Rectorilor, mai mulți rectori au obiectat față de unii dintre indicatorii de calitate incluși în propunerea de metodologie, cu toate că președintele Consiliului Național al Rectorilor participase direct la discuțiile referitoare la definirea și ponderarea acestor indicatori și a metodologiei în ansamblul său. Pe de altă parte, prin decizia nr.1882/09.04.2014 Înalta Curte de Casație și Justiție a respins definitiv acțiunea formulată de Universitatea „Ștefan Cel Mare” din Suceava împotriva rezultatelor clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii din anul 2011, anulând sentința anterioară a Curții de Apel Suceava, ceea ce însemna că folosirea pentru alocarea finanțării suplimentare a acestor rezultate, deși nu mai era cerută expres de lege datorită modificării art.193 (7) prin OUG 117/2013, era legal permisibilă. În aceste condiții, ținând cont de faptul că unii dintre indicatorii de calitate nu erau încă acceptați consensual de toate instituțiile de învățământ superior, ca și de faptul că procesul de colectare, verificare și agregare a indicatorilor ar fi necesitat relativ mult timp, conducerea MECȘ a preferat să amâne legiferarea propunerii de metodologie de finanțare pe anul 2014. Ca atare, poziția comună a MECȘ și a CNFIS a fost că până la adoptarea unui nou ordin de ministru, alocarea resurselor financiare către instituțiile de învățământ superior se face pe baza OMEN nr.5364/29.10.2013, adică pe baza metodologiei aplicate în anul 2013.

În contextul finanțării scăzute și a dificultății universităților de a face față tuturor cheltuielilor, în cursul anului 2014, un număr semnificativ de universități au făcut solicitări de alocare de fonduri în afara formulei de calcul. Pentru a răspunde acestor solicitări, s-a adoptat soluția de a acorda diverse sume ca avans unora dintre universitățile solicitante, urmând să se realizeze ulterior o regularizare. Consecvent cu poziția adoptată în anii anteriori, CNFIS a susținut faptul că universitățile trebuie sprijinite pentru a putea funcționa normal; în același timp, Consiliul și-a reiterat disponibilitatea de a oferi universităților care fuseseră ajutate în afara formulei și în anii 2012 și 2013 expertiza necesară pentru conceperea sub egida MECȘ a unor planuri de redresare structurală a situației lor financiare, precum și pentru monitorizarea implementării lor, dar conducerea MECȘ nu a inițiat valorificarea acestei oferte. În cursul lunii octombrie, având în vedere faptul că avansurile acordate diferitelor universități amenințau să depășească limitele fondului pentru finanțarea situațiilor speciale, MECȘ și CNFIS au convenit o serie de soluții pentru sprijinirea tuturor universităților pentru a încheia anul financiar 2014 în condiții normale și regularizarea avansurilor, cu respectarea riguroasă a prevederilor legale în vigoare. Astfel, s-a convenit ca rezultatele finanțării pe anul 2014 să aibă la bază mecanismele și ponderile de alocare a fondurilor care fuseseră aplicate în anul 2013, nici una dintre universități să nu primească o finanțare instituțională mai mică decât cea stabilită prin contractul preliminar încheiat anterior, iar actualizarea datelor statistice referitoare la numărul de studenți cu data de referință 1 ianuarie 2014 să fie folosită doar pentru rectificările pozitive; în cazul universităților pentru care sumele rezultate urmau să fie mai mici decât rezultatele finale ale anului 2013, diferențele negative mai mari de -5% au fost acoperite din fondul pentru situații speciale. Restul fondurilor nealocate, inclusiv cele atribuite inițial pentru finanțarea suplimentară pentru asumarea de către universități a unui rol activ la nivel local și regional și pentru fondul pentru dezvoltare instituțională, după acoperirea nevoilor speciale apărute în ultimele luni ale anului, au fost distribuite, pe bază de formulă, universităților care nu beneficiaseră de avansuri în lunile anterioare ale anului 2014. Având în vedere perspectiva suplimentării fondurilor pentru învățământul superior prin rectificare bugetară la finele anului 2014, CNFIS a acceptat cu titlu de excepție majorarea ponderii fondului pentru situații speciale de la 2% la 3%, astfel încât acesta să poată incorpora și alocarea acestor fonduri suplimentare primite de sistem. Aceste soluții au fost integrate în OMEN nr.668/28.11.2014 privind aprobarea Metodologiei de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior de stat din România pentru anul 2014¹⁷. De asemenea, contractele instituționale încheiate de MECȘ cu instituțiile de învățământ superior au fost amendate, aplicându-se prevederile OMEN nr.668/28.11.2014 și rezultatele rectificării bugetare din ultima parte a anului 2014.

¹⁷ Ordinul nr. 668/28.11.2014 din „Monitorul Oficial” nr. 842/4 decembrie 2014.

TABELUL 2.6 — STRUCTURA FONDURILOR ALOCATE DE LA BUGET PENTRU FINANȚAREA INSTITUȚIONALĂ A UNIVERSITĂȚILOR DE STAT (2013–2014)

Subcomponente		2013	2014
Finanțarea de bază (FB)		73,50%	73,50%
Finanțarea suplimentară (FS)		25,50%	25,50%
din care:	<i>Finanțarea suplimentară bază pe excelență (FSE)</i>	25,00%	25,00%
	<i>Finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotutelă (FSEP)</i>	0,00%	0,00%
	<i>Creșterea capacității instituționale și a eficienței manageriale (FSCM)</i>	0,00%	0,00%
	<i>Asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional (FSL)</i>	0,50%	0,50%
Dezvoltare instituțională		1,00%	1,00%
Total Finanțare instituțională <i>(fără fondul pentru granturi doctorale și fondul pentru situații speciale)</i>		100%	100%

II.3. Finanțarea granturilor doctorale pentru studenții doctoranzi înmatriculați începând cu anul universitar 2011/2012

Conform OM 668/2014, fondurile alocate universităților pentru granturile de doctorat (exceptând bursele studenților doctoranzi, care au fost alocate din fondul de burse) au cuprins în anul 2014 un total de **220,071,704 lei**.

Structura granturilor doctorale a fost fundamentată de către CNFIS pe baza unei analize a costurilor potrivit reglementărilor legale – Legea educației naționale nr. 1/2011 (îndeosebi art.160, alin.2, art.193, alin.5 și art.219, alin.2) și H.G. nr. 681/2011, privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat. Prin Metodologia CNFIS, structura grantului doctoral a fost ajustată cu coeficienți corespunzători pe domenii disciplinare și profesionale ale doctoratului și nu a făcut apel în finanțarea studiilor de doctorat la conceptele de student echivalent și student echivalent unitar. Dat fiind faptul că bursele studenților doctoranzi au fost acoperite din fondul de burse alocat separat, în grantul doctoral au fost cuprinse salarizarea conducătorului de doctorat și cea a membrilor comisiei de îndrumare, costurile programului de pregătire, bazat pe studii avansate, și ale programului de pregătire suplimentar, fonduri pentru cercetare (diferențiate pe patru domenii de finanțare) și regia școlii doctorale, iar sumele calculate pentru aceste componente au rămas la valorile din anul 2013 (v. Anexa 3 a Metodologiei de finanțare pentru anul 2014, anexată la acest raport).

Începând cu anul universitar 2011/2012, repartizarea pe universități a fondului pentru finanțarea granturilor pentru studenții doctoranzi înmatriculați se face prin cumularea valorii sumelor aferente granturilor repartizate universităților respective (Tabelul 2.7).

TABELUL 2.7 — FONDURILE ALOCATE ÎN 2014 UNIVERSITĂȚILOR DE STAT PENTRU FINANȚAREA STUDIILOR UNIVERSITARE DE DOCTORAT, PRIN GRANTURI DOCTORALE

Cod univ	Universitatea	Număr total de granturi doctorale (an1, an2 și an3)	Alocație granturi doctorale (an1, an2 și an3)	Alocație granturi doctorale (an1, an2 și an3) din total finanțare instituțională primită de universitate în anul 2014 (%)
U01	Universitatea Politehnica București	990	25,190,778	15.45%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	137	3,493,546	11.06%
U03	Universitatea de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București	46	1,348,532	9.69%
U04	USAMV București	162	4,257,018	12.26%
U05	Universitatea București	1,119	26,366,745	23.17%
U06	UMF "Carol Davila" București	309	9,065,463	11.56%
U07	ASE București	355	8,039,552	15.40%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	45	1,320,480	9.87%
U09	Universitatea de Arte din București	46	1,350,326	12.48%
U10	UNATC "I.L.Caragiale" București	46	1,348,820	9.08%
U11	UNEFIS București	40	1,017,794	13.77%
U12	SNSPA București	144	3,239,208	19.16%
U13	Universitatea "1 decembrie 1918" Alba-Iulia	41	923,638	10.56%
U14	Universitatea "Aurel Vlaicu" Arad	26	586,216	6.01%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	38	967,210	7.06%
U17	Universitatea "Transilvania" Brașov	139	3,513,575	5.68%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	686	17,539,180	17.64%
U19	USAMV Cluj Napoca	229	6,073,364	19.99%
U20	Universitatea "Babeș - Bolyai" Cluj	980	23,205,239	17.24%
U21	UMF "Iuliu Hațieganu" Cluj Napoca	232	6,807,158	16.26%
U22	Academia Muzică " Gh.Dima" Cluj Napoca	40	1,170,569	9.27%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj Napoca	42	1,230,942	16.26%
U24	Universitatea "Ovidius" Constanța	57	1,514,493	4.66%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	16	407,492	10.08%
U26	Universitatea din Craiova	116	2,773,651	4.79%
U27	UMF Craiova	69	2,018,319	10.18%
U28	Universitatea "Dunărea de Jos" Galați	108	2,664,204	5.31%
U29	Universitatea Tehnică "Gheorghe Asachi" Iași	276	7,036,590	8.68%
U30	USAMV "Ion Ionescu de la Brad" Iași	97	2,539,823	12.56%

Cod univ	Universitatea	Număr total de granturi doctorale (an1, an2 și an3)	Alocație granturi doctorale (an1, an2 și an3)	Alocație granturi doctorale (an1, an2 și an3) din total finanțare instituțională primită de universitate în anul 2014 (%)
U31	Universitatea "Al. I. Cuza" Iași	640	15,083,462	17.54%
U32	UMF "Gr. T. Popa" Iași	205	6,013,010	13.71%
U33	Universitatea de Arte "George Enescu" Iași	68	1,992,808	11.93%
U34	Universitatea din Oradea	59	1,474,075	3.53%
U35	Universitatea din Petroșani	35	886,219	6.82%
U36	Universitatea din Pitești	39	968,433	5.16%
U37	Universitatea "Petrol-Gaze" Ploiești	24	610,014	3.71%
U38	Universitatea "Eftimie Murgu" Reșița	13	330,404	4.27%
U39	Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu	106	2,576,090	6.43%
U40	Universitatea "Stefan cel Mare" Suceava	94	2,240,074	9.80%
U41	Universitatea "Valahia" Târgoviște	64	1,494,071	6.96%
U42	Universitatea "Constantin Brâncuși" Târgu Jiu	0	0	0.00%
U43	Universitatea "Petru Maior" Tg. Mureș	21	469,185	4.76%
U44	UMF Tg. Mureș	81	2,369,583	7.44%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	16	471,512	6.04%
U46	Universitatea Politehnica Timișoara ²⁾	251	6,492,358	9.61%
U47	USAMV a Banatului "Regele Mihai I al României" din Timișoara	93	2,435,688	11.82%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	214	5,162,915	11.07%
U49	UMF "Victor Babeș" Timișoara	68	1,991,878	6.50%
Total		8,722	220,071,704	12.31%

Sursa: CNFIS

Este de remarcat faptul că fondul pentru granturile doctorale a crescut, reprezentând 12,31% din finanțarea instituțională în 2014, față de 3,71% în 2012, și 8,13% în 2013 ca urmare a acumulării a trei cohorte de doctoranzi. Pe de altă parte, a scăzut fondul pentru doctorat, repartizat prin formulă, în cadrul finanțării de bază și suplimentare.

TABELUL 2.8.— STRUCTURA FONDURILOR ALOCATE UNIVERSITĂȚILOR DE STAT PENTRU FINANȚAREA STUDIILOR UNIVERSITARE DE DOCTORAT (2002-2014)

Ani	Alocație totală finanțare de bază (FB) (mil.lei)	Ciclul universitar de doctorat			% total alocație doctorat din total alocație FB
		Total alocație (mil.lei)	din care:		
A	B	1	1.1	1.2	2
2014	1,787.86	226.54	6.47	220.07	12.67%
2013	1,759.91	210.08	68.63	141.45	11.94%
2012	1,678.71	179.32	117.01	62.31	10.68%
2011	1,710.61	176.43	176.43	0	10.31%
2010	1,908.68	198.06	198.06	0	10.38%
2009	1,950.04	207.85	207.85	0	10.66%
2008	1,947.30	220.51	220.51	0	11.32%
2007	1,680.73	203.36	203.36	0	12.10%

II.4. Finanțarea de bază

Legea educației naționale prevede, la art. 223, alin. 4, că finanțarea de bază a universităților de stat este asigurată prin granturi de studii, calculate pe baza costului mediu per student echivalent, per domeniu, per cicluri de studiu și per limbă de predare. În plus, granturile de studii trebuie alocate prioritar spre acele domenii care asigură dezvoltarea sustenabilă și competitivă a societății, iar în interiorul domeniului, prioritar, celor mai bine plasate programe în ierarhia calității acestora, numărul de granturi de studii alocate unui program variind în funcție de poziția programului în această ierarhie.

Prin Raportul CNFIS pentru 2012, înaintat către MECȘ în 05.04.2013, CNFIS a propus dimensionarea granturilor de studii ținând cont de estimări ale costurilor reale. Astfel de estimări au fost prezentate în raport (Capitolul IV.1.1, Tabelul 16)¹⁸. Având în vedere discrepanțele majore existente între estimările costurilor reale și valoarea alocației per student, și plecând de la dezideratul de a nu crea dezechilibre majore în finanțarea instituțiilor de învățământ superior de stat, CNFIS a propus creșterea gradată a alocației, în paralel cu scăderea cifrei de școlarizare. Deși CNFIS a reiterat principiul acestei propuneri, decizia MECȘ a fost de a păstra neschimbate cifrele de școlarizare (reflexate în numărul de studenți subvenționați, prezentat în Tabelul 2.2). Având în vedere și valoarea totală a fondurilor pentru finanțarea de bază cuprinsă în bugetul de stat, așa cum se va vedea din datele prezentate mai jos, alocația per student s-a păstrat și în 2014 la valori apropiate de cea din anii anteriori.

În aceste condiții, metodologia de calcul a finanțării de bază în anul 2014 a pornit de la premise similare celei din anii 2012 și 2013: sumele atribuite fiecărei universități pentru finanțarea de bază pentru studenții înmatriculați într-un program de studii de licență sau de master anterior anului universitar 2013/2014 și pentru doctoranzii înmatriculați anterior anului universitar 2011/2012 se alocă pe baza cifrelor de școlarizare primite de universitate, proporțional cu numărul de studenți echivalenți unitari ai acestora. Numărul de studenți echivalenți unitari ai universității se determină prin ponderarea numărului fizic de studenți ai acesteia cu coeficienții de echivalare și de cost.

Preocuparea de a evita șocurile în finanțare a determinat CNFIS să păstreze nivelul coeficienților de echivalare și de cost în vigoare anterior, deși calculele proprii arătasera că există disproporții considerabile între aceștia și standardele de cost calculate potrivit reglementărilor în vigoare cu privire la planurile de învățământ, formațiunile de studii, normele didactice, salarii și celelalte cheltuieli din învățământul superior (v. Anexa 1 a Metodologiei de finanțare aplicată¹⁹ în anul 2014).

În aceste condiții, numărul de studenți echivalenți unitari și alocația per student echivalent unitar au fost calculate conform metodologiei aprobate prin OM 668/2014. Rezultatele sunt prezentate în Tabelul 2.8.

TABELUL 2.9 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ECHIVALENȚI UNITARI ȘI ALOCAȚIA PER STUDENT ECHIVALENT UNITAR ÎN PERIOADA 2009–2014

	2009	2010	2011	2012	din care: 2012 (granturi doctorale)	2013	din care: 2013 (granturi doctorale)	2014	din care: 2014 (granturi doctorale)
	3	4	3	4	5	6	6.1	7	7.1
Numărul total de studenți fizici (L, M, D și R)	298.166	296.574	304.051	304.546	2.817	301.792	5.661	303.804	8.722
din care: Rezidențiat	13.550	14.337	15.471	15.459		16.140		16.504	
Alți participanți (An pregătitor + Grade didactice)	30.659	30.922	31.997	24.134		20.494		21.080	
Numărul total de studenți echivalenți (NSE)	396.160	416.824	433.849	425.960	2.817	413.060	5.661	402.750	8.722
Numărul total de studenți echivalenți unitari (NSEU), din care:	641.609	670.113	699.465	684.225		662.493		644.066	
NSEU (Licență)	404.062	375.345	383.720	380.664		379.376		381.857	
NSEU (Masterat)	172.056	225.458	244.321	248.537		253.794		259.437	
NSEU (Doctorat)	65.491	69.310	71.424	55.024		29.323		2.772	

¹⁸ Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun* – Raport public anual 2012 (<http://www.cnfis.ro/>)

¹⁹ Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Metodologia de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară, a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2014* (OM nr.668/28.11.2014).

	2009	2010	2011	2012	din care:		din care:		din care:
					2012 (granturi doctorale)	2013	2013 (granturi doctorale)	2014	2014 (granturi doctorale)
A	3	4	3	4	5	6	6.1	7	7.1
Alocația unitară/SEU (LEI)²⁾	3.031	2.841	2.444	2.202	19837 (an1)	2.340	22301 (an1) 22445 (an2)	2.434	22301 (an1) 22445 (an2) 23126 (an3)
Alocația medie/SE (LEI)	4.922	4.579	3.943	3.839		4.014		4.118	
Alocația unitară Globală Totală/SEU (LEI)²⁾	3.039	2.848	2.446	2.362	2.387	2.443	2.522	2.434	2.560
Alocația medie/SF (LEI)	5.930	5.828	5.090	5.107		5.461		5.503	
Finanțarea instituțională, repartizată conform formulei (mil. lei)	1.944,54	1.903,51	1.709,61	1.569,19		1.681,65		1.712,91	
TOTAL finanțare de bază/finanțare instituțională (mil. lei)²⁾	1.950,04	1.908,68	1.710,61	1.678,71		1.759,905		1.787,86	

Sursa: CNFIS

Examinând Tabelul 2.8, se observă că numărul de studenți echivalenți unitari a scăzut în 2014, mai ales pe seama scăderii numărului de doctoranzi finanțați prin formulă, ca urmare a creșterii numărului de granturi doctorale. Alocația per student echivalent unitar a fost de 2.434 lei în 2014, în ușoară creștere față de anul precedent, datorită scăderii numărului de studenți echivalenți unitari, însă semnificativ redusă față de valoarea din 2009. Dacă se are în vedere și influența inflației, în termeni reali scăderea alocației este chiar mai mare.

Pornind de la cifrele de studenți fizici, raportate de universități, și pe baza formulelor de calcul, în cadrul finanțării de bază pe ansamblul anului 2014 a fost alocat către cele 48 universități de stat, finanțate din bugetul MEN, un total de **1,113,944,909 lei** (Tabelul 2.9).

TABELUL 2.10 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII FINANȚĂRII DE BAZĂ PE UNIVERSITĂȚI, PENTRU ANUL 2014

Cod univ	Universitatea	Total studenți fizici (NSF) - (L,M,D) (ian.2014)	Total studenți echivalenți unitari (NSEU) (ian.2014)	Total FB (73,5%) (fără granturi doctorat an1 an 2și an3)	din care,		
					Licența (%)	Master (%)	Doctorat (doar anul IV, cf. art174 (3) din legea 1/2011) (%)
A	B	1	2	3	4	5	6
U01	Universitatea Politehnica București	23,792	52,840.22	91,389,830	54.89%	45.11%	0.00%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	5,166	11,539.35	19,957,888	55.24%	44.76%	0.00%
U03	Universitatea de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București	1,606	4,197.50	7,259,789	84.16%	15.84%	0.00%
U04	USAMV București	5,662	12,710.03	21,982,641	62.14%	36.16%	1.70%
U05	Universitatea București	20,965	34,971.49	60,484,961	54.72%	45.28%	0.00%
U06	UMF "Carol Davila" București	5,360	27,598.73	47,733,393	39.27%	58.39%	2.35%
U07	ASE București	12,240	17,634.94	30,500,522	54.15%	45.85%	0.00%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	770	4,388.39	7,589,942	62.33%	37.67%	0.00%
U09	Universitatea de Arte din București	1,007	3,790.60	6,556,035	50.77%	49.23%	0.00%
U10	UNATC "I.L.Caragiale" București	672	4,828.89	8,351,811	57.38%	42.62%	0.00%
U11	UNEFIS București	872	2,107.38	3,644,820	56.40%	43.60%	0.00%
U12	SNSPA București	3,606	5,333.00	9,223,693	33.08%	66.92%	0.00%
U13	Universitatea "1 decembrie 1918" Alba-Iulia	2,460	3,552.36	6,143,987	75.50%	24.50%	0.00%
U14	Universitatea "Aurel Vlaicu" Arad	2,316	3,957.23	6,844,229	74.49%	25.51%	0.00%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	2,794	5,790.35	10,014,704	67.62%	32.38%	0.00%
U17	Universitatea "Transilvania" Brașov	11,774	25,119.91	43,446,145	65.68%	34.14%	0.18%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	16,212	35,027.03	60,581,019	62.98%	37.02%	0.00%
U19	USAMV Cluj Napoca	4,572	9,864.28	17,060,773	67.59%	31.14%	1.28%
U20	Universitatea "Babeș - Bolyai" Cluj	22,544	46,006.59	79,570,730	58.97%	41.03%	0.00%
U21	UMF "Iuliu Hațieganu" Cluj Napoca	3,534	14,111.33	24,406,252	49.60%	47.28%	3.13%
U22	Academia Muzică "Gh.Dima" Cluj Napoca	763	4,384.33	7,582,919	66.53%	33.47%	0.00%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj Napoca	707	2,565.84	4,437,750	56.74%	43.26%	0.00%
U24	Universitatea "Ovidius" Constanța	6,125	14,425.44	24,949,530	63.19%	36.37%	0.44%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	745	1,546.13	2,674,102	59.37%	40.63%	0.00%
U26	Universitatea din Craiova	12,790	24,808.69	42,907,880	62.37%	37.63%	0.00%
U27	UMF Craiova	2,214	7,915.95	13,691,037	59.29%	40.59%	0.11%
U28	Universitatea "Dunărea de Jos" Galați	9,030	20,665.75	35,742,465	65.20%	34.80%	0.00%
U29	Universitatea Tehnică "Gheorghe Asachi" Iași	12,796	29,105.25	50,339,005	56.69%	43.31%	0.00%

Cod univ	Universitatea	Total studenți fizici (NSF) - (L,M,D) (ian.2014)	Total studenți echivalenți unitari (NSEU) (ian.2014)	Total FB (73,5%) (fără granturi doctorat an1 an 2și an3)	din care,		Doctorat (doar anul IV, cf. art174 (3) din legea 1/2011) (%)
					Licența (%)	Master (%)	
A	B	1	2	3	4	5	6
U30	USAMV "Ion Ionescu de la Brad" Iași	3,193	7,083.69	12,251,599	62.37%	35.72%	1.91%
U31	Universitatea "Al. I. Cuza" Iași	16,805	30,657.49	53,023,686	58.53%	41.47%	0.00%
U32	UMF "Gr. T. Popa" Iași	4,127	15,290.05	26,444,916	53.45%	44.08%	2.47%
U33	Universitatea de Arte "George Enescu" Iași	1,229	5,801.69	10,034,317	60.77%	39.23%	0.00%
U34	Universitatea din Oradea	7,705	18,183.79	31,449,783	64.34%	35.56%	0.10%
U35	Universitatea din Petroșani	2,556	4,369.85	7,557,877	74.31%	25.69%	0.00%
U36	Universitatea din Pitești	3,781	7,397.23	12,793,885	64.43%	35.57%	0.00%
U37	Universitatea "Petrol-Gaze" Ploiești	3,713	6,491.45	11,227,295	77.13%	22.87%	0.00%
U38	Universitatea "Eftimie Murgu" Reșița	1,497	2,632.68	4,553,354	55.33%	44.67%	0.00%
U39	Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu	8,088	16,418.05	28,395,847	61.71%	37.58%	0.71%
U40	Universitatea "Stefan cel Mare" Suceava	4,629	8,780.47	15,186,270	70.65%	29.35%	0.00%
U41	Universitatea "Valahia" Târgoviște	4,186	7,163.18	12,389,086	69.76%	30.24%	0.00%
U42	Universitatea "Constantin Brâncuși" Târgu Jiu	1,537	2,435.13	4,211,680	75.01%	24.99%	0.00%
U43	Universitatea "Petru Maior" Tg. Mureș	1,986	3,241.91	5,607,048	68.62%	31.38%	0.00%
U44	UMF Tg. Mureș	2,837	13,262.44	22,938,063	66.26%	32.45%	1.29%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	325	2,951.51	5,104,785	62.16%	37.84%	0.00%
U46	Universitatea Politehnica Timișoara ²⁾	10,533	24,023.13	41,549,210	55.43%	44.57%	0.00%
U47	USAMV a Banatului "Regele Mihai I al României" din Timișoara	3,235	7,030.35	12,159,347	68.15%	31.85%	0.00%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	8,915	17,294.27	29,911,306	59.29%	40.71%	0.00%
U49	UMF "Victor Babeș" Timișoara	3,329	12,770.78	22,087,703	55.52%	41.30%	3.17%
	Total	287,300	644,066	1,113,944,909	59.29%	40.28%	0.43%

Sursa: CNFIS

II.5. Finanțarea suplimentară de excelență

Finanțarea suplimentară se alocă, potrivit Legii nr. 1/2011, „pentru a stimula excelența instituțiilor și a programelor de studii, atât din cadrul universităților de stat, cât și al celor particulare” (art.223, alin.3), „pe baza criteriilor și a standardelor de calitate stabilite de CNFIS și aprobate de MEN” (art.197, alin.a).

În anul 2014, metodologia de calcul a finanțării suplimentare a pornit de la premise similare celei din 2013. Pentru a se reduce șocul asupra universităților care au programe în categoriile inferioare, s-a optat pentru o diferențiere mai mică a indicilor de excelență pe cicluri de studii, față de 2012, așa cum se poate vedea din Tabelul 2.10.

TABELUL 2.11 — VALOAREA INDICILOR DE EXCELENȚĂ (K), ÎN FUNCȚIE DE POZIȚIONAREA ÎN IERARHIE A PROGRAMELOR DE STUDII ȘI DE CICLUL DE STUDII

Ciclul de studii	E	D	C	B	A
2012					
Licență	0	0	1	2	3
Masterat	0	0	0	1	4
Doctorat	0	0	0	1	5
2013					
Licență	0	1	1,5	2	2,5
Masterat	0	0	1	2	4
Doctorat	0	0	0	1	5
2014					
Licență	0	1	2	2	3
Masterat	0	0	1	2	4
Doctorat	0	0	0	1	5

Sursa: CNFIS

Rezultatul folosirii noilor indici de excelență, ca urmare a distribuției studenților echivalenți pe clase de ierarhizare conform Tabelului 2.11, este prezentat în Tabelul 2.12, sub forma unor valori efective. Se poate observa astfel că, la fel ca și în anii anteriori, datorită numărului mare de studenți din categoria A, indicii de excelență sunt afectați semnificativ: diferențierea este mai mică, ceea ce atenuează diferențele dintre programele de studiu aflate în categorii diferite.

TABELUL 2.11 — PONDEREA STUDENȚILOR ECHIVALENȚI UNITARI (SEU), PE CLASE DE IERARHIZARE, ÎN PERIOADA 2012-2014

Ciclul de studii ⁽¹⁾	E	D	C	B	A
2012					
Licență	2%	3%	15%	25%	54%
Master	1%	2%	12%	24%	62%
Doctorat	1%	0%	7%	20%	72%
2013					
Licență	2%	3%	15%	26%	54%
Master	0%	1%	11%	24%	64%
Doctorat	1%	0%	7%	20%	71%
2014					
Licență	2%	3%	15%	25%	54%
Master	1%	2%	11%	23%	63%
Doctorat	0%	0%	7%	33%	60%

Sursa: CNFIS; Notă: (1) Licența include și alte forme (eliminate în 2012), masteratul include rezidențialul (păstrat și în 2013), iar doctoratul nu include studenții din anul 1 și anul 2 (granturile doctorale), pentru anul 2013, respectiv anul 1, anul 2 și anul 3 (granturile doctorale), pentru anul 2014

TABELUL 2.12 — VALORI EFECTIVE(1) ALE INDICILOR DE EXCELENȚĂ, PE CLASE DE IERARHIZARE, ÎN PERIOADA 2012-2014

Ciclul de studii	E	D	C	B	A
2012					
Licență	0	0	0.44	0.88	1.32
Master	0	0	0	0.37	1.47
Doctorat	0	0	0	0.26	1.31
2013					
Licență	0	0.47	0.7	0.94	1.17
Master	0	0	0.32	0.64	1.28
Doctorat	0	0	0	0.27	1.33
2014					
Licență	0	0.47	0.70	0.94	1.17
Master	0	0	0.32	0.64	1.28
Doctorat	0	0	0	0.30	1.51

Sursa: CNFIS; Notă: (1) Valorile cu care se ponderează (multiplică) în mod real numărul de studenți pentru FSE

Efectele folosirii în 2014 a noilor ponderi, prezentate în Tabelul 2.6, asupra alocării fondurilor ce compun finanțarea instituțională se văd în Tabelul 2.13. Creșterea finanțării de bază a avut loc la programele de studii de licență și masterat, în paralel cu scăderea de la doctorat, cauzată de trecerea graduală a unei mari părți dintre doctoranzii finanțați în anii anteriori prin aplicarea coeficienților de echivalare și de cost la finanțarea prin granturi doctorale.

Finanțarea suplimentară de excelență a cunoscut o ușoară scădere în termeni nominali, ponderea sa din sumele totale fiind și ea mai scăzută, 22,47% în 2013 și doar 21,19% în 2014. Scăderea cea mai drastică au înregistrat-o fondurile acordate studiilor universitare de doctorat, pe seama scăderii numărului de doctoranzi finanțați pe bază de formulă. În contrast, fondurile pentru studiile de licență și mai ales cele de masterat au cunoscut creșteri.

TABELUL 2.13 — SITUAȚIA FINANȚĂRII INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR DE STAT DIN FONDURI PUBLICE, ÎN 2014

Cicluri de studii / subcategorii de finanțare	TOTAL	Structura componente din care				
		(din total)	(fără FSS și granturi)	Licența (inclusiv alte forme*)	Master (inclusiv Rezidențial)	Doctorat (inclusiv granturi doctorale)
2014 (final)						
TOTAL Finanțare instituțională (rnd.2+3+4+5+6+7)	1	1,787,864,000		881,137,075	605,230,491	226,541,874
Finanțarea pentru Situații speciale (FSS)	2	52,220,991	2.92%			
Finanțarea granturilor doctorale	3	220,071,704	12.31%			220,071,704

Cicluri de studii / subcategoriile de finanțare	TOTAL	Structura componente			din care		
		(din total)	(fără FSS și granturi)	Licența (inclusiv alte forme*)	Master (inclusiv Rezidențiat)	Doctorat (inclusiv granturi doctorale)	
Finanțarea de baza (FB) (fără granturi doctorale)	4 1,113,944,909	62.31 %	73.50%	660,441,251	448,709,343	4,794,315	
Finanțarea suplimentară (FS sau FSE) (fără granturi doctorale)	5 378,892,827	21.19 %	25.00%	220,695,824	156,521,148	1,675,855	
Finanțarea suplimentară la nivel local (FSL))	6 7,577,856	0.42%	0.50%				
Finanțarea pentru dezvoltare instituțională (FDI)	7 15,155,713	0.85%	1.00%				
Ponderi cicluri de studii	8 1,787,864,000			49.28%	33.85%	12.67%	
Pondere FS din FB	9 34.69%						
2013 (final) TOTAL Finanțare instituțională (rnd.11+12+13+14+15+16)	1 1,759,905,000			877,627,122	593,946,791	210,078,258	
Finanțarea pentru Situații speciale (FSS)	1 54,798,000	3.11%					
Finanțarea granturilor doctorale	1 141,451,737	8.04%				141,451,737	
Finanțarea de baza (FB) (fără granturi doctorale)	1 1,149,286,618	65.30 %	73.50%	658,137,137	440,279,902	50,869,579	
Finanțarea suplimentară (FS sau FSE) (fără granturi doctorale)	1 390,913,816	22.21 %	25.00%	219,489,985	153,666,889	17,756,942	
Finanțarea suplimentară la nivel local (FSL))	1 7,818,276	0.44%	0.50%				
Finanțarea pentru dezvoltare instituțională (FDI)	1 15,636,553	0.89%	1.00%				
Ponderi cicluri de studii	1 1,759,905,000			49.87%	33.75%	11.94%	
Pondere FS din FB	1 34.69%						
2012 (final) TOTAL Finanțare instituțională (rnd.20+21+22+23+24+25)	1 1,678,705,000			809,467,497	528,504,365	179,318,617	
Finanțarea pentru Situații speciale (FSS)	2 51,900,000	3.09%					
Finanțarea granturilor doctorale	2 62,311,838	3.71%				62,311,838	
Finanțarea de baza (FB) (fără granturi doctorale)	2 1,063,855,350	63.37 %	68.00%	591,868,707	386,433,299	85,553,344	
Finanțarea suplimentară (FS sau FSE) (fără granturi doctorale)	2 391,123,291	23.30 %	25.00%	217,598,790	142,071,066	31,453,435	
Finanțarea suplimentară la nivel local (FSL))	2 86,047,126	5.13%	5.50%				
Finanțarea pentru dezvoltare instituțională (FDI)	2 23,467,398	1.40%	1.50%				
Ponderi cicluri de studii	2 1,678,705,000			48.22%	31.48%	10.68%	
Pondere FS din FB	2 44.85%						

Sursa: CNFIS

Analizând ponderile totale ale diverselor cicluri de studii universitare, se observă ușoare creșteri în fiecare caz. Însușind contribuțiile celor trei cicluri de studii se obțin aproximativ 1,78 miliarde lei în 2014, față de circa 1,76 miliarde lei în 2013. Această creștere, de peste 27 milioane lei, a fondurilor alocate pe baze transparente, atât prin formulă, cât și prin granturi, pe fondul unei finanțări totale aproximativ constante, este datorată în principal diminuării sumelor alocate fără a folosi o formulă de calcul (în special a fondurilor pentru

dezvoltare instituțională și a celor pentru asumarea unui rol local și regional). Dacă în 2012 circa 9,62% din finanțare era acordată fără o metodă de calcul transparentă, în 2013 aceste fonduri au ajuns să reprezinte 4,44% și numai 4,19% în 2014.

Pe baza formulei de calcul pentru finanțarea suplimentară bazată pe excelență a fost alocat în anul 2014 un total de **378.892.827 lei**. Detalii privind repartizarea fondurilor alocate pentru finanțarea suplimentară pe bază de excelență, pe universități, sunt oferite în Tabelul 2.14.

TABELUL 2.14 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII SUPLIMENTARE BAZATE PE EXCELENȚĂ, PENTRU ANUL 2014

Cod univ	Universitatea	Total FSE (25%) (fără granturi doctorat an1 an2 și an3)	din care			Pondere FSE din alocația de referință (fără granturi doctorat an1 an2 și an3)
			Licența (%)	Master (%)	Doctorat (fără an1 an2 și an3) (%)	
A	B	1	1.1	1.2	1.3	2
U01	Universitatea Politehnica București	39,781,870	51.58%	48.42%	0.00%	31.99%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	6,830,640	57.75%	42.25%	0.00%	25.16%
U03	Universitatea de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București	2,812,157	83.64%	16.36%	0.00%	28.47%
U04	USAMV București	7,198,829	64.51%	34.60%	0.88%	24.07%
U05	Universitatea București	24,587,246	48.71%	51.29%	0.00%	29.88%
U06	UMF "Carol Davila" București	20,782,943	37.03%	60.26%	2.72%	32.00%
U07	ASE București	12,519,313	51.08%	48.92%	0.00%	30.17%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	2,797,059	61.34%	38.66%	0.00%	27.09%
U09	Universitatea de Arte din București	2,616,212	54.76%	45.24%	0.00%	29.33%
U10	UNATC "I.L.Caragiale" București	3,117,552	56.55%	43.45%	0.00%	27.44%
U11	UNEFIS București	1,536,658	49.66%	50.34%	0.00%	30.99%
U12	SNSPA București	3,267,233	32.04%	67.96%	0.00%	26.04%
U13	Universitatea "1 decembrie 1918" Alba-Iulia	1,368,529	71.98%	28.02%	0.00%	16.37%
U14	Universitatea "Aurel Vlaicu" Arad	1,731,136	76.87%	23.13%	0.00%	18.59%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	2,469,371	67.68%	32.32%	0.00%	18.12%
U17	Universitatea "Transilvania" Brașov	13,536,364	68.94%	31.06%	0.00%	22.90%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	20,092,606	65.76%	34.24%	0.00%	24.38%
U19	USAMV Cluj Napoca	6,537,063	66.39%	30.77%	2.83%	28.16%
U20	Universitatea "Babeș - Bolyai" Cluj	29,994,296	54.78%	45.22%	0.00%	27.71%
U21	UMF "Iuliu Hațieganu" Cluj Napoca	10,475,680	47.43%	49.04%	3.53%	31.55%
U22	Academia Muzică " Gh.Dima" Cluj Napoca	2,800,126	64.35%	35.65%	0.00%	27.14%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj Napoca	1,722,064	59.05%	40.95%	0.00%	28.52%
U24	Universitatea "Ovidius" Constanța	5,931,177	69.37%	30.31%	0.33%	17.47%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	817,718	66.82%	33.18%	0.00%	22.48%
U26	Universitatea din Craiova	11,520,547	68.17%	31.83%	0.00%	19.73%
U27	UMF Craiova	3,919,316	68.19%	31.76%	0.04%	21.04%
U28	Universitatea "Dunărea de Jos" Galați	10,207,485	65.59%	34.41%	0.00%	20.99%
U29	Universitatea Tehnică "Gheorghe Asachi" Iași	19,653,404	56.71%	43.29%	0.00%	28.70%
U30	USAMV "Ion Ionescu de la Brad" Iași	4,062,011	60.64%	38.38%	0.98%	24.37%
U31	Universitatea "Al. I. Cuza" Iași	16,300,153	57.64%	42.36%	0.00%	22.59%
U32	UMF "Gr. T. Popa" Iași	11,231,544	51.51%	45.72%	2.76%	31.22%
U33	Universitatea de Arte "George Enescu" Iași	3,525,848	61.79%	38.21%	0.00%	25.83%
U34	Universitatea din Oradea	6,565,462	73.30%	26.70%	0.00%	15.34%
U35	Universitatea din Petroșani	1,713,558	82.25%	17.75%	0.00%	16.66%
U36	Universitatea din Pitești	2,155,630	70.95%	29.05%	0.00%	12.38%
U37	Universitatea "Petrol-Gaze" Ploiești	3,047,282	78.03%	21.97%	0.00%	19.95%
U38	Universitatea "Eftimie Murgu" Reșița	701,779	67.92%	32.08%	0.00%	11.33%
U39	Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu	7,351,832	66.74%	33.26%	0.00%	19.03%
U40	Universitatea "Stefan cel Mare" Suceava	3,966,267	69.54%	30.46%	0.00%	19.20%
U41	Universitatea "Valahia" Târgoviște	2,270,537	79.58%	20.42%	0.00%	13.47%
U42	Universitatea "Constantin Brâncuși" Târgu Jiu	827,402	82.28%	17.72%	0.00%	14.44%
U43	Universitatea "Petru Maior" Tg. Mureș	1,054,714	75.73%	24.27%	0.00%	13.83%
U44	UMF Tg. Mureș	6,411,301	74.39%	25.16%	0.45%	20.54%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	1,940,020	59.90%	40.10%	0.00%	27.93%
U46	Universitatea Politehnică Timișoara ²⁾	13,949,613	56.89%	43.11%	0.00%	24.68%
U47	USAMV a Banatului "Regele Mihai I al României" din Timișoara	3,871,848	69.46%	30.54%	0.00%	23.40%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	10,883,686	56.94%	43.06%	0.00%	26.74%
U49	UMF "Victor Babeș" Timișoara	6,437,746	65.15%	33.39%	1.45%	21.42%
	Total	378,892,827	58.25%	41.31%	0.44%	25.00%

Sursa: CNFIS

II.6. Alte componente ale finanțării instituționale în 2014

Așa cum am arătat în Tabelul 2.6, în anul 2014, finanțarea instituțională a cuprins, pe lângă FB și FSE, și 0,5% pentru FSL, 1% pentru FDI și 2% pentru FSS (procentul pentru ultima componentă, FSS, fiind menționat în Tabelul 2.13). CNFIS a transmis MEN, în iulie 2012, proiectul de Hotărâre de Guvern privind metodologia de alocare a fondurilor de la bugetul de stat pentru finanțarea complementară și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior, precum și de utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională a universităților de stat. Deoarece propunerile CNFIS nu au fost concretizate prin aprobarea de acte normative, sumele prevăzute pentru aceste fonduri au fost repartizate de către MEN, conform situației din Tabelul 2.15.

TABELUL 2.15 — EVOLUȚIA FINANȚĂRII REPARTIZATE FĂRĂ FORMULĂ DE CALCUL²⁰, ÎN PERIOADA 2011-2014

Cod Univ	Universitatea	2014		2013		2012		2011	
		valoare	% din FI	valoare	% din FI	valoare	% din FI	valoare	% din FI
A	B	1	1.1	2	2.1	3	3.1	4	4.1
U01	Universitatea Politehnica București	6,670,721	4.09%	7.560.583	4,56%	9.041.559	5,46%		
U02	Univ. Tehnica de Construcții București	1,311,271	4.15%	0		983.224	3,26%		
U03	Universitatea de Arhitectură București	2,501,674	17.97%	1.891.426	13,59%	200.000	1,58%		
U04	USAMV București	1,287,638	3.71%	1.000.000	3,18%	553.913	2,01%		
U05	Universitatea București	2,337,679	2.05%	50.000	0,05%	250.000	0,23%		
U06	UMF "Carol Davila" București	820,902	1.05%	5.616.848	7,15%	4.852.373	6,57%		
U07	ASE București	1,148,325	2.20%	0		250.000	0,53%		
U08	Universitatea Națională de Muzică București	1,667,573	12.47%	1.037.617	7,76%	100.000	0,81%		
U09	Universitatea de Arte din București	297,221	2.75%	150.000	1,42%	100.000	0,97%		
U10	UNATC "I.L.Caragiale" București	2,030,381	13.67%	600.000	4,11%				
U11	UNEFIS București	1,193,908	16.15%	50.000	0,80%				
U12	SNSPA București	1,180,346	6.98%	900.000	6,39%	800.000	6,75%		
U13	Universitatea "1 decembrie 1918" Alba-Iulia	307,430	3.52%	150.000	1,93%	918.438	12,47%		
U14	Universitatea "Aurel Vlaicu" Arad	598,843	6.14%	465.500	4,78%	214.838	2,22%		
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	255,260	1.86%	2.041.691	15,02%	2.554.063	19,53%		
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare			0		848.890			
U17	Universitatea "Transilvania" Brașov	1,411,362	2.28%	892.121	1,48%	2.929.711	4,87%		
U18	Universitatea Tehnica Cluj Napoca	1,204,469	1.21%	0		2.988.341	3,70%		
U19	USAMV Cluj Napoca	711,817	2.34%	0		250.000	0,98%		
U20	Universitatea "Babeș - Bolyai" Cluj	1,846,499	1.37%	0		250.000	0,20%		
U21	UMF "Iuliu Hațieganu" Cluj Napoca	170,917	0.41%	50.000	0,12%	3.437.369	8,58%		
U22	Academia Muzică " Gh.Dima" Cluj Napoca	1,072,137	8.49%	446.987	3,78%	265.755	2,25%	1.000.000	8,04%
U23	Univ. de Arta si Design din Cluj Napoca	179,655	2.37%	0					
U24	Universitatea "Ovidius" Constanta	132,040	0.41%	0		1.779.820	5,72%		
U25	Universitatea Maritima Constanta	144,860	3.58%	50.000	1,26%	159.186	4,67%		
U26	Universitatea din Craiova	664,689	1.15%	324.621	0,57%	4.555.053	7,95%		
U27	UMF Craiova	188,669	0.95%	0		1.124.546	5,72%		
U28	Universitatea "Dunărea de Jos" Galați	1,527,467	3.05%	0		1.264.281	2,80%		
U29	Univ. Tehnica "Gheorghe Asachi" Iași	4,037,448	4.98%	4.802.532	5,70%	5.319.410	6,31%		
U30	USAMV "Ion Ionescu de la Brad" Iași	1,373,944	6.79%	0		561.736	3,25%		
U31	Universitatea "Al. I. Cuza" Iași	1,608,467	1.87%	50.000	0,06%	5.288.297	6,86%		
U32	UMF "Gr. T. Popa" Iași	178,755	0.41%	0		1.272.516	3,07%		
U33	Universitatea de Arte "George Enescu" Iași	1,146,005	6.86%	138.982	0,84%				
U34	Universitatea din Oradea	2,305,554	5.52%	0		2.435.766	6,42%		
U35	Universitatea din Petroșani	2,842,853	21.87%	3.163.571	24,36%	1.733.820	14,69%		
U36	Universitatea din Pitești	2,866,912	15.26%	3.327.543	17,47%	3.012.498	16,20%		
U37	Universitatea "Petrol-Gaze" Ploiești	1,559,056	9.48%	2.075.696	12,58%	819.467	5,32%		
U38	Universitatea "Eftimie Murgu" Reșița	2,155,752	27.85%	1.607.539	22,88%	1.305.239	20,44%		
U39	Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu	1,736,082	4.33%	0		1.156.819	3,15%		
U40	Universitatea "Stefan cel Mare" Suceava	1,462,260	6.40%	975.939	4,51%	2.507.422	11,84%		
U41	Universitatea "Valahia" Târgoviște	5,311,482	24.74%	6.088.379	27,83%	4.664.286	23,45%		
U42	Univ. "Constantin Brâncuși" Târgu Jiu	1,872,179	27.09%	1.791.019	26,36%	1.721.471	27,70%		
U43	Universitatea "Petru Maior" Tg. Mureș	2,726,806	27.66%	3.059.803	31,44%	2.366.896	26,75%		
U44	UMF Tg. Mureș	130,092	0.41%	0		680.939	2,58%		
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	286,600	3.67%	500.000	7,23%	100.000	1,64%		
U46	Universitatea Politehnica Timișoara	5,543,671	8.21%	7.194.440	10,29%	9.753.921	13,95%		
U47	USAMV a Banatului Timișoara	2,133,038	10.35%	50.000	0,28%	809.914	4,49%		
U48	Universitatea de Vest Timișoara	687,730	1.47%	100.000	0,23%	24.639	0,06%		
U49	UMF "Victor Babeș" Timișoara	126,121	0.41%	50.000	0,17%	3.832.766	12,84%		
Total Finanțare repartizată fără formulă		74,954,560	4.19%	58.252.837	3,35%	90.039.180	5.36%	1.000.000	0,06%

²⁰ În anul 2014 o parte din aceste sume au fost împărțite conform unui algoritm care pornea de la formula de calcul folosită de CNFIS.

Sursa: CNFIS

Influența modului de alocare a componentelor finanțării în anul 2014 (variațiile procentuale relative, determinate comparativ cu alocarea de referință, pe student echivalent unitar) se poate aprecia examinând Tabelul 2.16. Alocarea de referință este cea care ar acorda 100% din finanțare în funcție de numărul de studenți echivalenți unitari.

TABELUL 2.16 — INFLUENȚA MODULUI DE ALOCARE A COMPONENTELOR FINANȚĂRII PENTRU ANUL 2014 (VARIAȚIILE % RELATIVE DETERMINATE COMPARATIV CU ALOCAREA DE REFERINȚĂ, PE STUDENT ECHIVALENT UNITAR, PENTRU SUME DATE)

Cod Univ	Universitatea	Influență calitate 2012	Influență totală 2013	Influență totală 2014	Influență granturi 2014	Influență FB 2014	Influență FSE 2014	Influență FSL&FSD&FSS 2014
A	B	1	2	3	3.1	3.2	3.3	3.4
U01	Universitatea Politehnica București	13,2%	10.8%	6.4%	4.7%	-5.2%	3.9%	3.0%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	-1,7%	-5.0%	-1.3%	3.2%	-5.5%	-1.7%	2.7%
U03	Universitatea de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București	-0,4%	14.5%	19.7%	4.0%	-5.5%	1.1%	20.1%
U04	USAMV București	-8,3%	-4.1%	-2.5%	3.3%	-5.4%	-2.6%	2.2%
U05	Universitatea București	6,7%	6.8%	11.8%	13.9%	-5.2%	2.2%	1.0%
U06	UMF "Carol Davila" București	11,3%	8.7%	0.8%	2.5%	-5.4%	4.0%	-0.3%
U07	ASE București	5,2%	4.1%	8.1%	10.1%	-5.6%	2.6%	1.0%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	-6,2%	-0.3%	2.2%	-4.1%	-5.1%	-0.1%	11.5%
U09	Universitatea de Arte din București	-2,2%	-1.0%	0.5%	2.7%	-5.4%	1.8%	1.4%
U10	UNATC "I.L.Caragiale" București	-7,7%	-4.8%	2.4%	-5.5%	-5.1%	0.2%	12.7%
U11	UNEFIS București	5,1%	2.8%	23.9%	7.5%	-5.4%	3.2%	18.7%
U12	SNSPA București	3,1%	8.6%	14.6%	14.5%	-5.5%	-1.0%	6.6%
U13	Universitatea "1 decembrie 1918" Alba-Iulia	-2,8%	-10.1%	-7.1%	6.5%	-5.7%	-9.6%	1.8%
U14	Universitatea "Aurel Vlaicu" Arad	-13,6%	-4.9%	-5.5%	3.7%	-5.8%	-7.8%	4.3%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	4,0%	2.8%	-11.6%	1.8%	-5.7%	-8.0%	0.2%
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	-21,1%						
U17	Universitatea "Transilvania" Brașov	-5,4%	-6.6%	-7.1%	1.8%	-5.7%	-3.8%	0.7%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	0,2%	-2.3%	-2.2%	5.4%	-5.2%	-2.3%	-0.1%
U19	USAMV Cluj Napoca	0,9%	1.7%	2.4%	5.6%	-5.1%	0.8%	1.1%
U20	Universitatea "Babeș - Bolyai" Cluj	1,2%	1.7%	4.2%	9.2%	-5.4%	0.4%	0.1%
U21	UMF "Iuliu Hațieganu" Cluj Napoca	13,5%	1.2%	0.9%	3.5%	-5.2%	3.5%	-0.9%
U22	Academia Muzică "Gh.Dima" Cluj Napoca	-3,8%	0.6%	-0.8%	-2.6%	-5.2%	0.0%	7.1%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj Napoca	-4,1%	-2.3%	0.5%	3.5%	-5.2%	1.1%	1.1%
U24	Universitatea "Ovidius" Constanța	-12,9%	-13.8%	-14.3%	1.3%	-5.8%	-8.7%	-1.1%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	-13,8%	-7.0%	-4.7%	2.8%	-5.5%	-4.0%	2.0%
U26	Universitatea din Craiova	-7,7%	-10.2%	-10.9%	2.0%	-5.8%	-6.7%	-0.4%
U27	UMF Craiova	-9,7%	-10.2%	-9.3%	2.0%	-5.5%	-5.2%	-0.5%
U28	Universitatea "Dunărea de Jos" Galați	-8,8%	-9.6%	-8.1%	1.8%	-5.8%	-5.5%	1.3%
U29	Universitatea Tehnică "Gheorghe Asachi" Iași	6,0%	5.0%	1.9%	2.5%	-5.6%	1.3%	3.7%
U30	USAMV "Ion Ionescu de la Brad" Iași	-5,7%	-4.8%	1.3%	3.5%	-5.4%	-2.4%	5.5%
U31	Universitatea "Al. I. Cuza" Iași	0,9%	-1.9%	0.5%	9.3%	-5.4%	-3.9%	0.5%
U32	UMF "Gr. T. Popa" Iași	6,4%	2.1%	0.0%	2.9%	-5.3%	3.3%	-0.9%
U33	Universitatea de Arte "George Enescu" Iași	-8,8%	-7.5%	-3.8%	-3.0%	-5.1%	-1.1%	5.3%
U34	Universitatea din Oradea	-15,9%	-16.1%	-11.9%	1.3%	-5.8%	-10.7%	3.4%
U35	Universitatea din Petroșani	-4,8%	15.1%	10.0%	2.2%	-5.6%	-9.2%	22.6%
U36	Universitatea din Pitești	-8,1%	0.1%	-3.8%	1.9%	-5.8%	-13.2%	13.2%
U37	Universitatea "Petrol-Gaze" Ploiești	-11,3%	0.5%	-3.6%	1.0%	-5.8%	-6.5%	7.7%
U38	Universitatea "Eftimie Murgu" Reșița	-5,7%	6.2%	11.0%	1.4%	-5.7%	-14.1%	29.5%
U39	Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu	-13,5%	-7.1%	-7.6%	2.9%	-5.8%	-7.3%	2.5%
U40	Universitatea "Stefan cel Mare" Suceava	-1,5%	-3.6%	-3.3%	4.6%	-5.6%	-7.0%	4.8%
U41	Universitatea "Valahia" Târgoviște	0,7%	17.7%	12.9%	4.3%	-5.7%	-12.2%	26.5%
U42	Universitatea "Constantin Brâncuși" Târgu Jiu	4,3%	13.7%	10.9%	0.0%	-5.9%	-11.7%	28.5%
U43	Universitatea "Petru Maior" Tg. Mureș	3,3%	21.3%	16.5%	3.6%	-5.8%	-12.1%	30.8%
U44	UMF Tg. Mureș	-12,3%	-10.7%	-11.1%	1.4%	-5.6%	-5.8%	-1.1%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	-5,4%	-0.2%	-5.0%	-2.3%	-5.5%	0.6%	2.1%
U46	Universitatea Politehnică Timișoara ²⁾	8,9%	6.6%	2.3%	2.9%	-5.5%	-2.2%	7.0%
U47	USAMV a Banatului "Regele Mihai I al României" din Timișoara	-6,3%	-4.1%	4.3%	3.4%	-5.4%	-3.2%	9.4%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	-3,2%	-2.3%	-0.5%	5.5%	-5.6%	-0.4%	0.1%
U49	UMF "Victor Babeș" Timișoara	-0,7%	-10.1%	-10.6%	1.2%	-5.7%	-5.1%	-1.1%
	Total	0,0%	0.0%	0.0%	4.5%	-5.5%	-1.9%	2.8%

Sursa: CNFIS

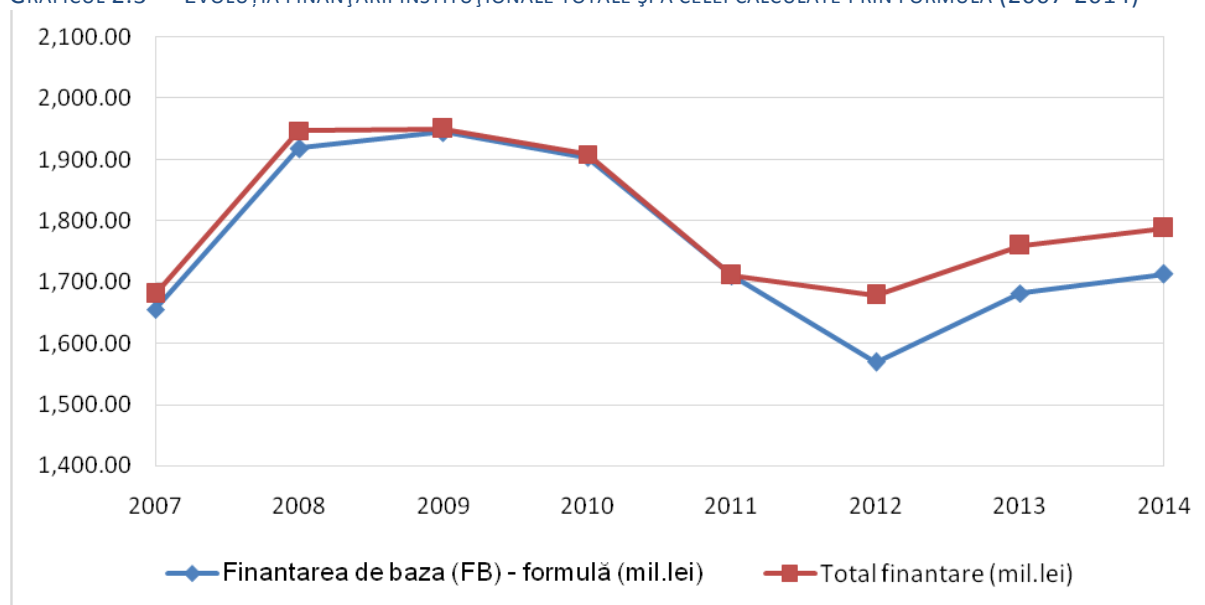
Influența cea mai semnificativă a fost datorată fondurilor de rezervă pentru situații speciale, a celui pentru dezvoltare instituțională și a celui pentru asumarea unui rol regional.

Decizia de a sprijini universitățile aflate în dificultate financiară, luată de MEN, este naturală, având în vedere nevoile de dezvoltare regională a țării. Această situație a fost întâlnită în anii anteriori, când unele universități regionale au cunoscut o scădere însemnată a numărului de studenți în regim cu taxă (vezi Tabelul 2.3), rămânând cu un excedent de forță de muncă, ce a pus o presiune importantă asupra bugetelor. Consiliul a acceptat opțiunea MECȘ de a sprijini aceste universități, prin instrumente în afara formulei de finanțare, insistând însă asupra faptului că universitățile respective trebuie să realizeze restructurări în noul an universitar, operând o reducere a costurilor prin statele de funcții. Mai mult, așa cum s-a menționat, în 2014 CNFIS și-a reiterat disponibilitatea de a sprijini universitățile care întâmpină dificultăți financiare în identificarea și implementarea unor soluții de redresare.

Este de remarcat faptul că, în bună măsură, universitățile care au primit ajutoare financiare din partea MECȘ în anii 2012 și 2013 au primit sprijin și în 2014, așa cum am arătat mai sus și cum se poate vedea și din Tabelul 2.15. Astfel, Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, Universitatea din Petroșani, Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița, Universitatea din Pitești au primit ajutoare financiare substanțiale din partea MECȘ atât în 2012, 2013 cât și în 2014.

O perspectivă istorică este asigurată de Graficul 2.3, care prezintă sumele totale și cele alocate prin formulă pentru finanțarea instituțională în învățământul superior de stat. Se observă că, înainte de 2009, sumele acordate fără formulă erau limitate, reprezentând circa 1,5% din finanțarea instituțională. În perioada 2009-2011, sumele acordate fără o formulă au fost neglijabile (sub 0,27%), pentru ca în 2012 acestea să cunoască un maximum istoric.

GRAFICUL 2.3 — EVOLUȚIA FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE TOTALE ȘI A CELEI CALCULATE PRIN FORMULĂ (2007-2014)

Sursa: CNFIS

II.7. Concluzii privind finanțarea în 2014

Situația repartizării pe universități a finanțării instituționale totale și ponderile pe subcomponente din total finanțare, pentru anul 2014, este prezentată în Tabelul 2.17.

TABELUL 2.17 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE TOTALE ȘI PONDERILE PE SUBCOMPONENTE, DIN TOTAL FINANȚARE, PENTRU ANUL 2014

Cod univ	Universitatea	Total finanțare instituțională(FI)	Total FB (73,5%)	Total FSE (25%)	Granturi doctorat (an1 și an2)	Total FSL,FDI și FSS
			(fără granturi doctorat an1 și an2)	(fără granturi doctorat an1 și an2)		
A	B	1	1.1	1.2	1.3	1.4
U01	Universitatea Politehnica Bucuresti	163,033,199	56.06%	24.40%	15.45%	4.09%
U02	Univ. Tehnica de Constructii Bucuresti	31,593,345	63.17%	21.62%	11.06%	4.15%
U03	Universitatea de Arhitectura Bucuresti	13,922,152	52.15%	20.20%	9.69%	17.97%
U04	USAMV Bucuresti	34,726,126	63.30%	20.73%	12.26%	3.71%
U05	Universitatea Bucuresti	113,776,631	53.16%	21.61%	23.17%	2.05%
U06	UMF "Carol Davila" Bucuresti	78,402,701	60.88%	26.51%	11.56%	1.05%
U07	ASE Bucuresti	52,207,712	58.42%	23.98%	15.40%	2.20%
U08	Universitatea Nationala de Muzică Bucuresti	13,375,054	56.75%	20.91%	9.87%	12.47%
U09	Universitatea de Arte din Bucuresti	10,819,794	60.59%	24.18%	12.48%	2.75%
U10	UNATC " I.L.Caragiale" Bucuresti	14,848,564	56.25%	21.00%	9.08%	13.67%
U11	UNEFIS Bucuresti	7,393,180	49.30%	20.78%	13.77%	16.15%
U12	SNSPA Bucuresti	16,910,480	54.54%	19.32%	19.16%	6.98%
U13	Universitatea "1 decembrie 1918" Alba-Iulia	8,743,584	70.27%	15.65%	10.56%	3.52%
U14	Universitatea "Aurel Vlaicu" Arad	9,760,424	70.12%	17.74%	6.01%	6.14%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacau	13,706,545	73.07%	18.02%	7.06%	1.86%
U17	Universitatea "Transilvania" Brasov	61,907,446	70.18%	21.87%	5.68%	2.28%
U18	Universitatea Tehnica Cluj Napoca	99,417,274	60.94%	20.21%	17.64%	1.21%
U19	USAMV Cluj Napoca	30,383,017	56.15%	21.52%	19.99%	2.34%
U20	Universitatea "Babes - Bolyai" Cluj	134,616,764	59.11%	22.28%	17.24%	1.37%
U21	UMF "Iuliu Hatieganu" Cluj Napoca	41,860,007	58.30%	25.03%	16.26%	0.41%
U23	Univ.de Arta si Design din Cluj Napoca	7,570,411	58.62%	22.75%	16.26%	2.37%
U24	Universitatea "Ovidius" Constanta	32,527,240	76.70%	18.23%	4.66%	0.41%
U25	Universitatea Maritima Constanta	4,044,172	66.12%	20.22%	10.08%	3.58%
U26	Universitatea din Craiova	57,866,767	74.15%	19.91%	4.79%	1.15%
U27	UMF Craiova	19,817,341	69.09%	19.78%	10.18%	0.95%
U28	Universitatea "Dunarea de Jos" Galati	50,141,621	71.28%	20.36%	5.31%	3.05%
U29	Univ. Tehnica "Gheorghe Asachi" Iasi	81,066,447	62.10%	24.24%	8.68%	4.98%
U30	USAMV "Ion Ionescu de la Brad" Iasi	20,227,377	60.57%	20.08%	12.56%	6.79%
U31	Universitatea "Al. I. Cuza" Iasi	86,015,768	61.64%	18.95%	17.54%	1.87%
U32	UMF "Gr. T. Popa" Iasi	43,868,225	60.28%	25.60%	13.71%	0.41%
U33	Universitatea de Arte "George Enescu" Iasi	16,698,978	60.09%	21.11%	11.93%	6.86%
U34	Universitatea din Oradea	41,794,874	75.25%	15.71%	3.53%	5.52%
U35	Universitatea din Petrosani	13,000,507	58.14%	13.18%	6.82%	21.87%
U36	Universitatea din Pitesti	18,784,860	68.11%	11.48%	5.16%	15.26%
U37	Universitatea "Petrol-Gaze" Ploiesti	16,443,647	68.28%	18.53%	3.71%	9.48%
U38	Universitatea "Eftimie Murgu" Resita	7,741,289	58.82%	9.07%	4.27%	27.85%
U39	Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu	40,059,851	70.88%	18.35%	6.43%	4.33%
U40	Universitatea "Stefan cel Mare" Suceava	22,854,871	66.45%	17.35%	9.80%	6.40%
U41	Universitatea "Valahia" Târgoviste	21,465,176	57.72%	10.58%	6.96%	24.74%
U42	Univ. "Constantin Brancusi" Târgu Jiu	6,911,261	60.94%	11.97%	0.00%	27.09%
U43	Universitatea "Petru Maior" Tg. Mures	9,857,753	56.88%	10.70%	4.76%	27.66%
U44	UMF Tg. Mures	31,849,039	72.02%	20.13%	7.44%	0.41%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mures	7,802,917	65.42%	24.86%	6.04%	3.67%
U46	Universitatea Politehnica Timisoara	67,534,852	61.52%	20.66%	9.61%	8.21%
U47	USAMV a Banatului Timisoara	20,599,921	59.03%	18.80%	11.82%	10.35%
U48	Universitatea de Vest Timisoara	46,645,637	64.12%	23.33%	11.07%	1.47%
U49	UMF "Victor Babes" Timisoara	30,643,448	72.08%	21.01%	6.50%	0.41%
	Total	1,787,864,000	62.31%	21.19%	12.31%	4.19%

Sursa: CNFIS

Situația repartizării pe universități a finanțării instituționale pentru anul 2014, în comparație cu anul 2013, este prezentată în Tabelul 2.18. Întrucât ecartul determinat de componenta calitativă a finanțării este relativ mic, comparabil cu cel dinainte de aplicarea actualei legi a educației, scăderea finanțării nu poate fi atribuită strict rezultatelor ierarhizării programelor de studii. O cauză importantă este variația numărului de studenți echivalenți unitari.

Capitolul III. Tendințe internaționale în finanțarea învățământului superior

În acest capitol va fi prezentată o perspectivă comparativă a aspectelor generice legate de finanțarea globală a învățământului superior în Europa. Astfel, se dorește punerea în context a evoluției finanțării învățământului superior românesc. De asemenea, demersul analitic se va concentra asupra unor aspecte ale finanțării instituțiilor de învățământ superior din surse publice – una dintre opțiunile de politici proeminente în mixtul de instrumente de finanțare din multe țări europene.

III.1. Modele și tendințe în finanțarea învățământului superior

III.1.1 Contextul politicilor de finanțare în Europa

Masificarea educației superioare este una dintre tendințele internaționale remarcabile din ultimii 20-25 de ani. De regulă acest proces se manifestă prin creșterea rapidă a numărului de studenți, atât în termeni globali cât și ca pondere a populației. Unii autori asociază masificarea cu un oarecare declin al calității, cu o creștere a inegalității [între tipurile de instituții], o diversificare sporită a tipurilor de instituții, un declin al condițiilor de lucru în rândul personalului academic și o explozie a înmatriculărilor în universitățile private.²¹ *Johnstone și Bruce*²² susțin că în acest context, creșterea costurilor de funcționare a universităților într-un ritm superior ratei inflației a dus la o scădere a capacității și disponibilității autorităților publice de a finanța învățământul universitar public. O alternativă pusă în practică de numeroase țări a fost introducerea treptată a unor mecanisme de coplată. Cea mai comună formă de coplată din sectorul universitar public o reprezintă taxele percepute direct studenților (de școlarizare sau administrative). În anumite țări marea majoritate a studenților plătesc taxe (de exemplu în Anglia, Țara Galilor, Olanda sau Spania), în timp ce alte state folosesc modele duale în care doar o parte a studenților au obligația de a plăti (de exemplu în Rusia sau România)²³. Există și state în care nu se percep taxe de școlarizare în sistemul universitar public (de exemplu în statele scandinave, Franța, Turcia sau Scoția)²⁴.

Quantumul taxelor de studiu variază de la stat la stat. Cele mai mari taxe din Europa sunt în Anglia, unde limita superioară este stabilită la 9.000 de lire sterline anual, adică peste 54.000 de lei²⁵. În majoritatea celorlalte state, taxele sunt mai mici pentru cetățenii europeni, dar studenții din afara Uniunii sunt adesea nevoiți să plătească întreaga contravaloare a studiilor contractate. Acest din urmă aspect a fost unul din factorii care a făcut atragerea de studenți străini o prioritate pentru universitățile europene.

Criza economică începută în 2008 și eforturile ulterioare de reducere a deficitelor bugetare au constituit un factor suplimentar de presiune asupra finanțelor publice. Potrivit Asociației Europene a Universităților²⁶, răspunsul statelor europene în perioada 2010 – 2013 în aspecte ce țin de finanțarea publică a învățământului superior a fost diferit: unele state au redus drastic bugetele universităților, cu chiar peste 20% (de ex. Grecia, Ungaria, Irlanda, Regatul Unit sau Portugalia), în timp ce alte state au alocat bugete sensibil mai mari învățământului superior (exemple notabile în acest Polonia, Norvegia, Germania sau Serbia).

Potrivit sursei citate anterior, încetarea etapei acute a crizei economice a adus o tendință de creștere a cheltuielilor publice cu învățământul superior (sau de revenire la nivelul de finanțare anterior). De exemplu, în anul 2013-2014, cea mai mare creștere în finanțarea sistemului universitar a avut loc în Portugalia, unul din statele care a optat pentru un program dur de austeritate după debutul crizei. Majoritatea celorlalte state au păstrat nivelul finanțării stabil sau au augmentat sumele investite în învățământul superior, doar 4 state UE înregistrând scăderi de peste 5% în finanțarea publică (vezi Tabelul 3.1).

²¹ Subiect tratat în Altbach, Philip G. (2013). *The International Imperative in Higher Education*. Sense Publishers.

²² Vezi Johnstone, Bruce (2007). *Financing Higher Education: Cost-Sharing in International Perspective*. ICHEFAP/Sense Publishers, Buffalo 2007

²³ European Commission/Eurydice (2014). *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education*. Date preluate pe 21 mai 2015 de la:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/fees_support.pdf

²⁴ *Ibid.*

²⁵ La cursul BNR din 04.05.2015

²⁶ Conform Observatorului EUA pentru finanțare publică, date preluate pe 4 mai 2015 de la: <http://www.eua.be/publicfundingobservatory>

TABELUL 3.1 — EVOLUȚII RECENTE ÎN FINANȚAREA PUBLICĂ A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR²⁷

Evoluție 2013-2014	Stat sau sistema de învățământ superior	
	Evoluție (ținând cont de inflație)	Evoluție (nominală)
Creștere peste 10%	PT	PT
Creștere 5% până la 10%	PL	NO, PL
Creștere 1% până la 5%	BE (fr), HU, IS, NO, SE	BE (fr), HU, IS, NL, SE
Stabil	AT, CZ, IT, NL	AT, HR, CZ, IT, SK, SI
Scădere 1% până la 5%	HR, SK, SI, ES	ES
Scădere 5% până la 10%	IE, LT	IE, LT
Scădere peste 10%	EL, UK	EL, UK

Per ansamblu, în ciuda fluctuațiilor finanțării publice a învățământului superior, numărul de studenți a continuat să crească la nivelul țărilor din Uniunea Europeană, inclusiv în unele din statele care au operat reduceri semnificative ale finanțării publice. Însă tendința manifestată la nivelul Uniunii Europene ascunde un fenomen comun majorității țărilor din Europa Centrală și de Est, care au încetat să se afle într-un context sociodemografic care să faciliteze masificarea educației, cum a fost cazul primelor două decenii de după prăbușirea regimurilor comuniste. În majoritatea acestor țări numărul studenților a început să scadă după anul 2009 (vezi secțiunea despre III.3. *Impactul declinului demografic*).

III.1.2 Modul de alocare a finanțării publice și autonomia financiară instituțională

Finanțarea publică se alocă de obicei în baza unor granturi bloc sau prin linii bugetare distincte în bugetul de stat. Granturile bloc sunt cea mai comună formă de finanțare a instituțiilor de învățământ superior, constând în alocarea unor fonduri destinate preponderent acoperirii cheltuielilor interne ale universităților. În marea majoritate a statelor, granturile bloc sunt însoțite de restricții și reglementări legate de modul în care sumele de bani pot fi cheltuite. În câteva state, mai ales din Europa de Est, finanțarea universităților se realizează și prin existența de linii bugetare destinate acoperirii cheltuielilor universităților pe baza elementelor de cost existente, la un nivel determinat prin decizia autorităților publice. Acest din urmă model tinde să reducă flexibilitatea universităților legat de modul în care pot utiliza fondurile, mai mult decât în cazul granturilor bloc.

Finanțarea publică alocată universităților este de obicei acordată în funcție de diverse criterii stabilite de autoritățile centrale. Criteriile de alocare a granturilor bloc, de exemplu, pot fi legate de indicatori de input (numărul de studenți, numărul angajaților, mărimea universității, etc.) sau de output (promovabilitate, publicații de cercetare, granturi de cercetare, etc.).²⁸ De foarte multe ori, formula de calcul a finanțării ține cont atât de factori de input cât și de output.

De asemenea, instituțiile beneficiază de acces la finanțare complementară granturilor sau liniilor bugetare. Finanțarea pe obiective, de exemplu, este un instrument al managementului public modern, prin care se cooptează universitățile în atingerea unor obiective ale politicii naționale. Acest mod de finanțare, care uneori necesită cofinanțare, limitează autonomia instituțiilor în cheltuirea banilor.

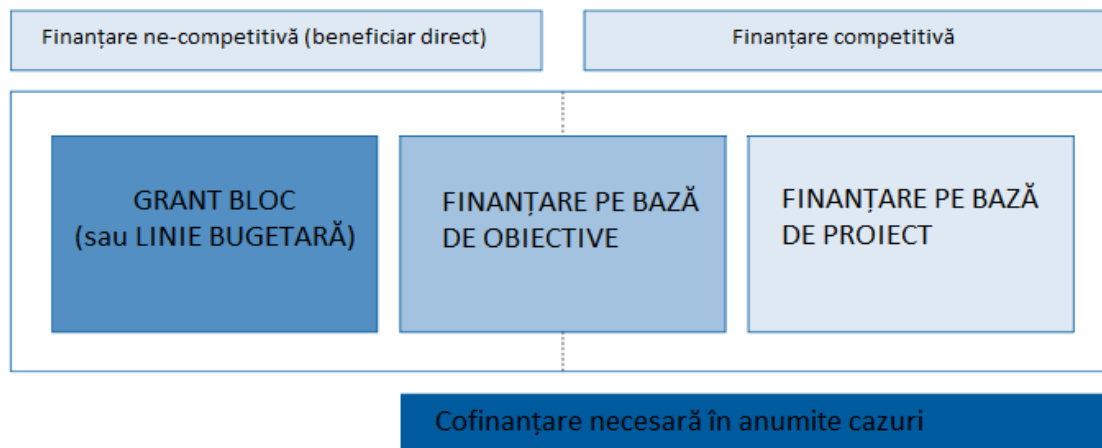
Finanțarea pe bază de proiecte ia de obicei forma unor concursuri organizate de diverse structuri ale administrației publice²⁹. Finanțarea pe bază de proiecte poate fi legată de activitatea de cercetare, întărirea capacității administrative, cooperare inter-instituțională, etc.

²⁷ EUA Public Funding Observatory 2014

²⁸ EUA. Financially Sustainable Universities II - European universities diversifying income streams (2011a)

²⁹ *Ibid.*

TABELUL 3.2 — MODALITĂȚI DE FINANȚARE PUBLICĂ - SCHEMĂ SIMPLIFICATĂ (SURSA: EUA 2011A)

Contribuția privată a studenților

Contribuția privată a studenților, reprezentată de taxe de studiu și taxe administrative, tinde să fie o sursă de finanțare importantă în statele care o permit³⁰. Doar în câteva state universitățile au autonomie în stabilirea nivelului taxelor, în majoritatea cazurilor aceste aspecte fiind reglementate la nivel central. Anumite state au un model cooperativ în care statul și instituțiile stabilesc taxele în baza unor negocieri (sau instituțiile au autonomie în stabilirea taxelor de studiu, dar există un plafon reglementat național). Un al treilea model existent în statele în care se percep taxe este acela în care nivelul acestora este stabilit de autoritățile publice.

TABELUL 3.3 — REGIMUL TAXELOR DE STUDIU ÎN DIVERSE STATE EUROPENE (SURSA: EUA 2011B)³¹

Fără taxe de studiu la ciclul de licență pentru studenții locali și UE	Germania (autonomie la nivel de stat federal), Cehia, Danemarca, Finlanda, Grecia, Islanda, Norvegia, Polonia, Suedia	
Taxe de studiu pentru studenții locali și UE la nivel de licență	Taxe stabilite de universități	Estonia, Ungaria, Luxemburg, Letonia
	Taxe stabilite cooperativ	Italia, Lituania, Regatul Unit, Elveția
	Taxe stabilite de administrația publică	Austria, Cipru, Franța, Olanda, Spania, Turcia

În anumite state în care nu se percep taxe, sau în care acestea au cantumuri mici, există prevederi speciale care permit taxarea studenților aflați la al doilea program de studiu sau a celor care nu finalizează studiile în durata normală a ciclului de studii.

Ca valori nominale, taxele pentru studenții locali și UE ating echivalentul a peste 54.000 lei în Anglia, 8.500 lei în Olanda sau 42 lei/credit (deci, echivalentul a 2.520 lei pentru 60 de credite ECTS) în Spania³². Studenții străini plătesc de obicei taxe mai mari, dar în multe state europene nici aceștia nu plătesc întreaga contravaloare a studiilor. În Norvegia, niciun student nu plătește taxe de studiu sau administrative³³.

III.1.3. Sisteme de credite și granturi pentru student

Emergența sistemelor de credite pentru studenți

Creditele pentru studenți sunt o formă de finanțare individuală a studentului, care este însă folosită indirect pentru finanțarea universităților prin taxele de studiu pe care le acoperă. Acestea constau în acordarea unui împrumut (de obicei în condiții mai avantajoase decât pe piața liberă) care acoperă costurile de studiu (inclusiv taxe) și de întreținere. Un model răspândit de credite pentru studenți include garantarea sau

³⁰ European Commission (2014). Do changes in cost-sharing have an impact on the behaviour of students and higher education institutions?, p. 44. Date preluate de la : http://ec.europa.eu/education/library/study/2014/cost-sharing/comparative-report_en.pdf pe 21.05.2015

³¹ Estermann și Nikkola, raportul EUA University Autonomy in Europe II – The Scorecard (2011b)

³² Conform <http://www.studyineurope.eu/tuition-fees>, la 06.05.2015

³³ *Ibid.*

subvenționarea acestora de către stat, implicând rambursarea creditului exclusiv în momentul în care veniturile absolventului depășesc o anumită sumă³⁴. Multe sisteme de credite pentru studenți beneficiază și de alte facilități, de exemplu de condiții minime pentru contractare, de dobânzi subvenționate din bugetul public și de tratament preferențial pentru persoane din medii dezavantajate. Sistemele de credite pentru studenți au ca obiectiv reducerea poverii bugetare reprezentate de învățământul superior³⁵, dar în forma lor cu ramburs condiționat sunt strâns legate de performanța absolvenților pe piața forței de muncă.

E discutabilă măsura în care sistemele de credite pentru studenți ar funcționa în țările în curs de dezvoltare sau economiile medii dezvoltate. Spre exemplu, statele cu o rată ridicată de emigrare ar întâmpina dificultăți în urmărirea studenților care au beneficiat de un credit, ceea ce ar amenința sustenabilitatea sistemului. De asemenea, existența economiei gri ar face dificilă contorizarea pragurilor de venit pentru ramburs.

Probleme speciale apar datorită costului ridicat al sistemelor de credite pentru studenți în fazele inițiale de implementare, precum și în momentul în care există creșteri rapide ale cuantumurilor împrumuturilor acordate (de exemplu în momentul în care taxele de studiu cresc rapid, ca urmare a existenței surselor de finanțare). În Regatul Unit și Noua Zeelandă, de exemplu, 33% din fondurile alocate învățământului superior reprezintă subvenții alocate sistemului național de credite pentru studenți³⁶.

Sistemele de granturi

În ciuda apariției de sisteme de credite pentru studenți, majoritatea statelor europene continuă să ofere granturi (în anumite cazuri cele două sisteme sunt complementare). Granturile sunt avantajoase pentru beneficiari în măsura în care sunt nerambursabile.

În total, 35 de sisteme de educație din Europa oferă granturi, majoritatea fiind adresate studenților cu venituri reduse. 23 de state impun condiții de merit academic în acordarea granturilor, însă doar Grecia și Muntenegru le alocă exclusiv în baza meritului academic³⁷.

Cu toate acestea, majoritatea sistemelor de granturi implică acordarea de sume relativ limitate (doar 11 sisteme oferă sume de peste 5.000 de Euro anual) și tind să acopere un număr relativ limitat de studenți (doar în 12 sisteme granturile sunt acordate majorității studenților, în general în state din Nordul și Nord-Vestul Europei). Germania, Norvegia și Liechtenstein operează sisteme mixte în care o parte din finanțarea individuală a studentului este acoperită de granturi și o parte de credite³⁸.

III.2. Evoluția cheltuielilor publice destinate finanțării educației la nivelul UE-27

Modalitatea tradițională de finanțare a instituțiilor de învățământ superior din întreaga Europă a cunoscut în ultimii ani optimizări și continuă să fie îmbunătățită, dezvoltând astăzi sisteme de finanțare tot mai complexe și exigente, bazate pe indici și obiective transparente. Finanțarea din fonduri publice nu mai este la fel de generoasă și de facilă ca în trecut, astăzi fondurile publice fiind alocate pe bază de competitivitate și exigențe crescute. Actuala criză economică și financiară a agravat și mai mult aceste probleme, crescând astfel presiunea asupra sustenabilității și optimizării cheltuielilor din fonduri publice pentru învățământ superior, impunând în acest mod un nou concept de diversificare a surselor de finanțare.

Corelația dintre eficiența finanțării din bani publici și rezultatele obținute în termeni de răspuns la nevoile concrete ale societății și îndeplinirea obiectivelor de politică publică devine un deziderat tot mai prezent în viziunea noilor sisteme de finanțare.

Analiza nivelului cheltuielilor pentru învățământ superior din România și în context european a fost realizată în baza seriilor de date oferite de Eurostat, pentru a avea același numitor comun în modalitatea de măsurare a datelor. În acest fel este asigurată comparabilitatea datelor utilizate atât din punct de vedere al

³⁴ De ex sistemul din Australia, descris pe site-ul autorității reprezentante: <http://studyassist.gov.au/sites/studyassist/help/myfees/hecs-help/pages/hecs-help-welcome>

³⁵ Pentru o discuție mai largă, vezi *Johnstone, Bruce (2007). Financing Higher Education: Cost-Sharing in International Perspective. ICHEFAP/Sense Publishers, Buffalo 2007.*

³⁶ Paul Bolton (2015), Student Loan statistics, House of Commons Library. SN/SG/1079

³⁷ European Commission/Eurydice (2014) National Student Fee and Support Systems in European Higher Education. Publicat online și preluat de la: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/fees_support.pdf

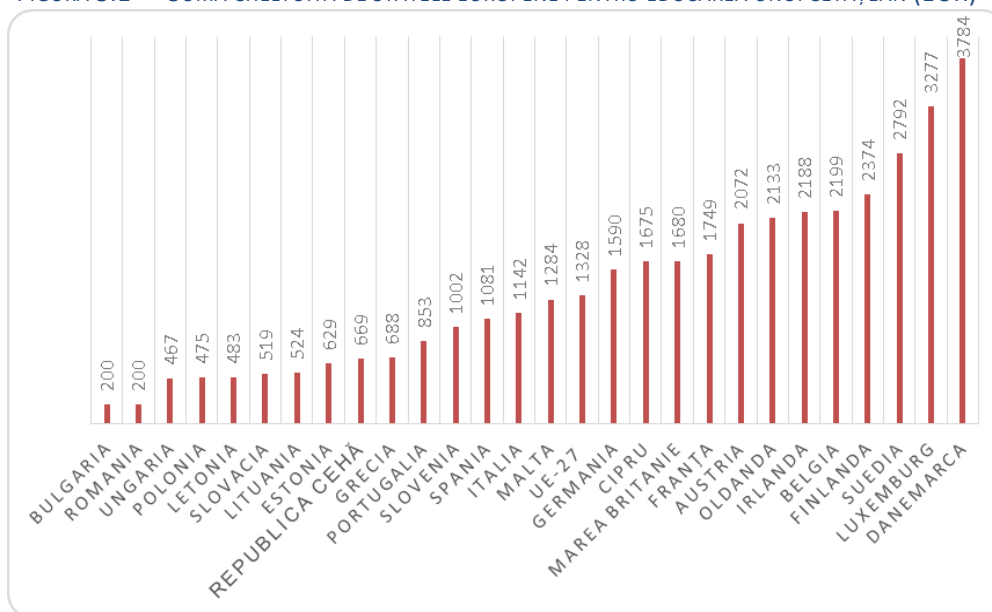
³⁸ *ibid*

conținutului cât și al metodologiei de cuantificare. Cu toate acestea, principalul neajuns al demersului e reprezentat de faptul că majoritatea datelor publice identificate în baza de date a Eurostat au fost raportate până în 2011, ceea ce îngreunează oferirea unor concluzii de mai actuale. Obiectivul analizei efectuate este de a oferi o perspectivă de ansamblu asupra evoluției cheltuielilor pentru învățământ superior față de anii 2000 și a modului în care criza economică din anul 2007 a influențat bugetele alocate pentru învățământ superior.

III.2.1 Efortul financiar al statelor membre ale Uniunii Europene

Cea mai simplă formă de evaluare a investiției în educație a statelor membre ale Uniunii Europene este listarea nivelului pe cap de locuitor al cheltuielilor de la buget pentru educație în ultimul an pentru care Eurostat oferă informații comparabile, obținute prin convertirea în euro a sumelor exprimate în diverse monede naționale.

FIGURA 3.1 — SUMA CHELTUITĂ DE STATELE EUROPENE PENTRU EDUCAREA UNUI CETĂȚEAN (EUR)³⁹

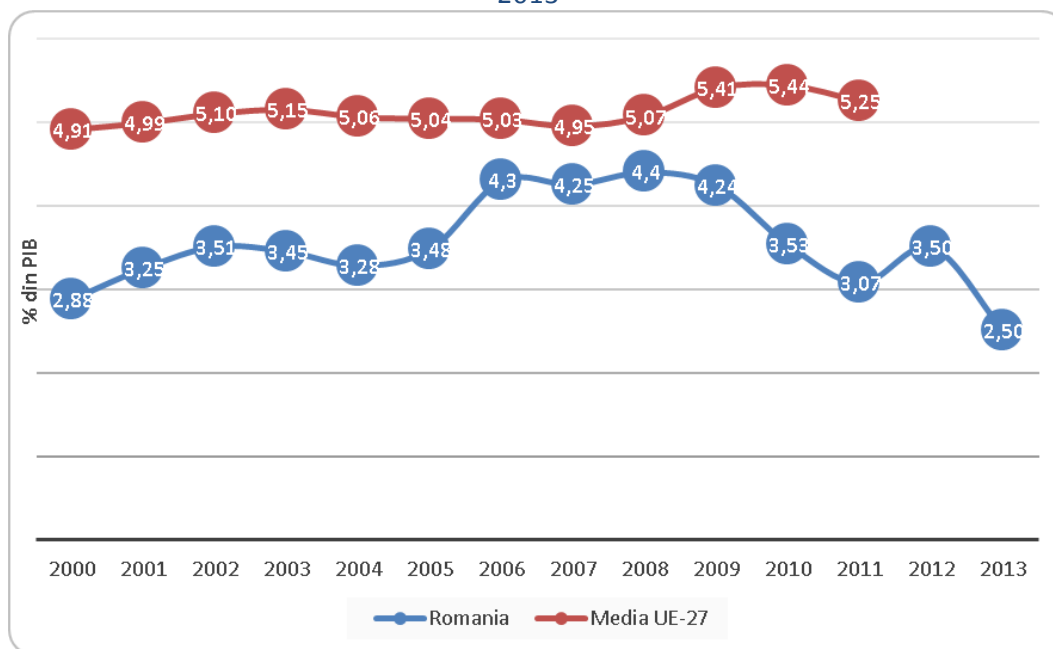
Concluzia este clară: România a investit până în prezent puțin și investește în continuare puțin în educație, față de celelalte state din Uniunea Europeană. Statul nostru închide lista, având alături de Bulgaria cea mai scăzută alocare financiară pe cap de locuitor (doar 200 euro/an pentru educarea unui cetățean), spre deosebire de Danemarca, spre exemplu, care alocă peste 3.500 euro anual în acest sens.

Desigur, s-ar putea obiecta că datele din graficul de mai sus reprezintă doar o fotografie de moment, defavorabilă României și Bulgariei; după cum vom vedea, situația nu a fost radical diferită nici în anii anteriori, și nu este esențialmente alta nici în prezent. O altă obiecție ar fi aceea că sumele exprimate doar în valori absolute nu reflectă nivelurile de dezvoltare diferite ale diversilor membri ai UE. Având în vedere aceste obiecții, analiza a fost extinsă pe baza datelor disponibile pentru perioada 2000-2011 și au fost luate în considerare: nivelul cheltuielilor cu educația, nivelul cheltuielilor pentru învățământ superior și evoluția raportului dintre fondurile provenite din bugetul public și cele atrase din surse non-bugetare, costul unitar pentru student și cheltuielile anuale pe student comparate cu PIB pe locuitor.

În ce privește **ponderea cheltuielilor publice pentru finanțarea educației în PIB**, se remarcă faptul că media înregistrată pentru spațiul Uniunii Europene 27 este cuprinsă între 4,91% - în anul 2000 și 5,25% - în anul 2011. Analiza nivelului cheltuielilor pentru educație raportat la PIB relevă aspecte generale ale finanțării. De fapt, ponderea din PIB a cheltuielilor cu educația reprezintă un important indicator de fundamentare a politicilor macroeconomice pentru orice țară.

³⁹ Calculele autorului, pe baza datelor Eurostat

FIGURA 3.2 — PONDERA ÎN PIB A CHELTUIELILOR PENTRU EDUCAȚIE, ROMÂNIA VS. MEDIA UE-27, ÎN PERIOADA 2000-2013⁴⁰

România se regăsește în coada clasamentului UE privind cheltuielile cu învățământul, fiind departe de dezideratul de 6% din PIB, stabilit prin Legea Educației Naționale. Raportat la procent din PIB, cea mai mare finanțare de care a beneficiat învățământul din România a fost cea din 2008, reprezentând 4,4%. Remarcăm totodată că tendința de apropiere față de media europeană, care a prevalat în perioada de creștere economică din anii 2000-2008, a fost răsturnată începând din 2009, iar îndepărtarea de valoarea medie a Uniunii Europene se accentuează și în prezent.

Deși prin adoptarea strategiei Europa 2020, statele membre UE au căzut de acord asupra faptului că una dintre prioritățile majore constă în obținerea unui învățământ de calitate, care să reprezinte fundația pentru o creștere economică inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii sociale, pentru toți cetățenii, acest deziderat nu este transpus și în politica de finanțare, pe termen mediu și lung. Problema finanțării în educație nu este numai o problemă punctuală, ci vizează capacitatea de dezvoltare a unei țări. Pentru acesta trebuie asumată o politică de finanțare adecvată a educației pe termen lung.

Referindu-ne la statele membre ale Uniunii Europene și luând în considerare ponderea medie de 5,24% înregistrată în anul 2011, realizăm gruparea acestora în: state membre care au înregistrat ponderi peste medie și state membre care s-au situat sub medie. În prima grupă sunt incluse 13 state membre ale UE, având ponderi în PIB ale cheltuielilor publice pentru educație cuprinse între 8,75% - în cazul Danemarcei și 5,27% - în cazul Portugaliei. Patru din statele membre din această grupă (Suedia, Franța, Slovenia și Portugalia) au înregistrat reduceri ale acestei ponderi în anul 2011, față de anul 2000, iar celelalte state au înregistrat abateri pozitive cuprinse între 0,14% (Austria) și 3,44 % (Cipru).

În grupa a doua sunt incluse celelalte 14 state membre ale UE-27, având ponderi în PIB ale cheltuielilor publice pentru educație care coboară de la 5,17% - în cazul Lituaniei, până la 3,07% - în cazul României. Așadar, România ocupă ultimul loc în cadrul UE-27, în anul 2011, chiar dacă în cursul perioadei a înregistrat o abatere pozitivă de +0,19%. De remarcat decalajul considerabil - 0,75% - până la țara cea mai apropiată țară de România în acest clasament al ponderii în PIB a cheltuielilor cu educația, Bulgaria

⁴⁰ Pentru anii 2000 -2011 datele au fost preluate de la Eurostat, iar pentru 2012 și 2013 datele au fost preluate de la „Ziarul Financiar”

TABELUL 3.4 — EVOLUȚIA CHELTUIELILOR CU EDUCAȚIA ÎN STATELE MEMBRE UE-27, ÎN PERIOADA 2007-2011

Țara/Anul	mil. EUR					% din PIB					% din total cheltuieli publice				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
UE-27	607,855	627,519	633,096	659,311	660,293	4.93	5.04	5.38	5.41	5.25	10.9	10.9	10.8	10.8	10.8
Belgia	18,432	19,904	19,594	21,075	21,682	6.00	6.43	6.57	6.58	6.55	12.5	12.9	12.2	12.5	12.2
Bulgaria	2,976	3,672	3,574	3,328	3,279	3.88	4.44	4.58	4.10	3.82	9.9	11.6	11.1	11.0	10.7
Republica Cehă	8,647	8,260	8,880	8,709	9,530	4.05	3.92	4.36	4.25	4.51	9.9	9.5	9.8	9.7	10.4
Danemarca	13,037	13,120	13,960	15,240	15,330	7.81	7.68	8.74	8.81	8.75	15.4	14.9	15.1	15.3	15.2
Germania	106,533	108,626	111,524	121,365	125,557	4.49	4.57	5.06	5.08	4.98	10.3	10.4	10.5	10.6	11.0
Estonia	1,107	1,296	1,207	1,184	1,200	4.72	5.61	6.03	5.66	5.16	13.9	14.2	13.5	14.0	13.7
Irlanda	7,873	8,399	8,807	9,148	9,196	4.92	5.67	6.43	6.41	6.15	13.4	13.3	13.4	9.8	13.1
Grecia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Spania	50,919	54,453	55,644	55,368	53,775	4.34	4.62	5.02	4.98	4.82	11.1	11.2	10.9	10.8	10.5
Franța	96,185	96,125	97,136	101,071	101,160	5.62	5.62	5.90	5.86	5.68	10.7	10.6	10.4	10.4	10.2
Italia	65,891	71,220	68,923	67,263	66,425	4.27	4.56	4.70	4.50	4.29	9.0	9.4	9.1	8.9	8.6
Cipru	1,254	1,456	1,513	1,552	1,573	6.95	7.45	7.98	7.92	7.87	16.8	17.7	17.3	17.2	17.0
Letonia	1,597	1,814	1,516	1,402	1,534	5.07	5.71	5.59	4.96	4.96	14.1	14.6	12.8	11.4	12.9
Lituania	2,322	2,514	2,428	2,486	2,610	4.64	4.88	5.64	5.36	5.17	13.1	12.9	12.6	12.7	13.4
Luxemburg	1,034	:	:	:	:	3.15	:	:	:	:	8.7	:	:	:	:
Ungaria	8,160	8,163	7,852	7,891	7,922	5.29	5.10	5.12	4.90	4.71	10.4	10.4	10.0	9.8	9.4
Malta	493	476	437	591	718	6.18	5.72	5.32	6.74	7.96	14.8	13.3	12.5	16.1	19.3
Olanda	28,830	30,358	30,497	31,783	32,397	5.32	5.50	5.95	5.98	5.93	11.8	11.9	11.6	11.7	11.9
Austria	13,660	14,158	14,694	15,284	15,717	5.33	5.47	5.98	5.91	5.80	11.0	11.1	11.4	11.2	11.4
Polonia	25,431	27,253	27,596	30,686	31,155	4.91	5.08	5.09	5.17	4.94	11.7	11.8	11.4	11.4	11.4
Portugalia	10,611	10,112	11,582	11,728	10,814	5.10	4.89	5.79	5.62	5.27	11.5	10.9	11.6	10.9	10.7
România	9,484	:	10,078	8,846	7,971	4.25	:	4.24	3.53	3.07	11.1	:	10.3	8.8	7.8
Slovenia	2,297	2,384	2,349	2,397	2,470	5.15	5.20	5.69	5.68	5.68	12.2	11.8	11.7	11.5	11.4
Slovacia	3,306	3,540	3,776	4,157	4,140	3.62	3.61	4.09	4.22	4.06	10.6	10.4	9.8	10.6	10.4
Finlanda	9,144	9,633	9,770	10,244	10,583	5.90	6.10	6.81	6.85	6.76	12.5	12.4	12.1	12.3	12.3
Suedia	18,866	19,260	19,011	19,759	20,243	6.61	6.76	7.26	6.98	6.82	13.0	13.1	13.2	13.4	13.3
Marea Britanie	91,062	90,946	92,442	97,363	96,615	5.29	5.28	5.56	6.15	5.98	12.2	11.9	11.6	12.2	12.1

Ponderea cheltuielilor publice pentru educație în totalul cheltuielilor bugetare ale guvernului din spațiul UE-27, în perioada 2007-2011, este redată în tabelul de mai sus din care rezultă următoarele:

- ponderea medie la nivelul UE-27 a avut o evoluție relativ stabilă, ușor descrescătoare, care s-a încheiat cu o reducere de 0,10% - de la 10,9% în anul 2007, la 10,8% în anul 2011;
- cu ponderi peste ponderea medie înregistrată la nivelul UE în anul 2011 (10,76%) se înscriu, în ordine, următoarele state membre:
 1. Malta - 19.26; 2. Cipru - 17.01; 3. Danemarca - 15.15; 4. Estonia - 13.73; 5. Lituania - 13.37; 6. Suedia - 13.25; 7. Letonia - 12.91; 8. Finlanda - 12.26; 9. Belgia - 12.23; 10. Marea Britanie - 12.12; 11. Olanda - 11.89; 12. Austria - 11.42; 13. Polonia - 11.39; 14. Slovenia - 11.39; 15. Germania - 11.03.
- în grupa statelor cu ponderi mai mici decât media înregistrată la nivelul UE-27 în anul 2011 se înscriu următoarele state, redată în ordine descrescătoare, cu ponderile înregistrate:
 17. Bulgaria - 10.74; 18. Portugalia - 10.69; 19. Spania - 10.54; 20. Republica Cehă - 10.44; 21. Slovacia - 10.43; 22. Franța - 10.16; 23. Luxemburg - 9.6; 24. Ungaria - 9.42; 25. Italia - 8.64; 26. România - 7.79.

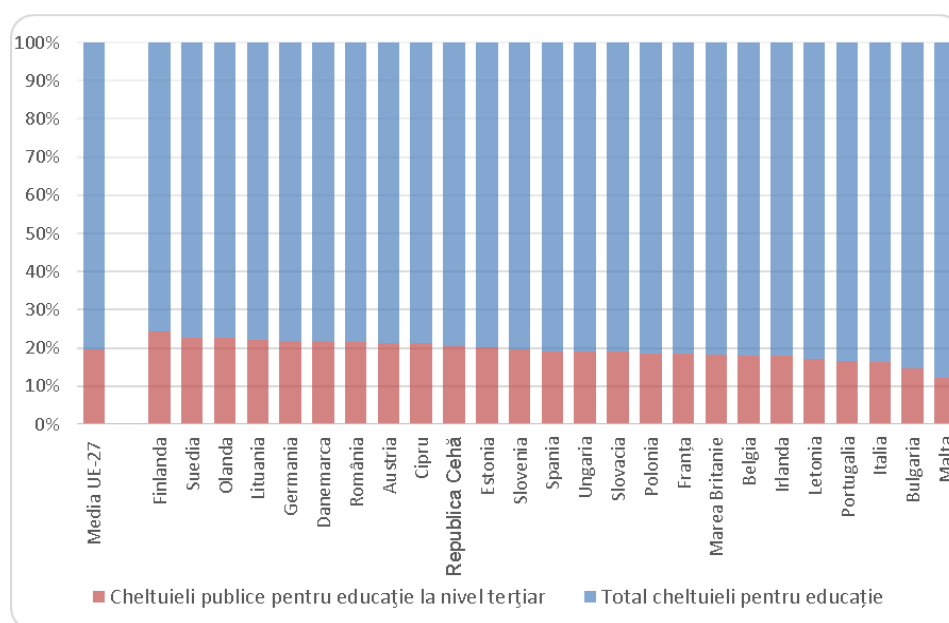
Locul „codaș” al României în acest clasament se datorează evoluției descrescătoare a acestei ponderi, de la „vârful” de 11,10% înregistrat în anul 2007, involuția marcând 10,32% în anul 2009, apoi 8,80% în anul 2010,

ajungând în anul 2011 la doar 7.79%. În mod evident, *procesul subfinanțării educației s-a accentuat în România*, iar efectele negative se resimt din ce în ce mai sever, luând în considerare și declinul demografic care accentuează lipsa fondurilor.

III.2.2. Ponderea în PIB a cheltuielilor cu educația la nivel terțiar

Ponderea în PIB a cheltuielilor publice pentru educație la nivel terțiar reprezintă un element central al analizei în contextul analizării finanțării învățământului superior. De remarcat că în 2011, în UE-27, ponderea cheltuielilor pentru "învățământ superior", corespunzând nivelurilor ISCED 5 și 6, în totalul cheltuielilor pentru educație a fost de 24%, aproape un sfert din totalul cheltuielilor pentru educație. "Învățământul terțiar" a avut o pondere mare în totalul cheltuielilor pentru educație în Finlanda (32 %), Suedia și Olanda (29%), Germania, Danemarca, Lituania și România (cu ponderi de 28%).

FIGURA 3.3 — PONDEREA CHELTUIELILOR CU EDUCAȚIA TERȚIARĂ ÎN TOTALUL CHELTUIELILOR CU EDUCAȚIA

Fenomenul de masificare, de creștere a numărului de studenți la nivel universitar, a condus la creșterea sumelor alocate pentru învățământul superior la nivelul UE-27. Putem observa că ponderea cheltuielilor pentru învățământul terțiar a crescut de la de la 1,08%, în anul 2001, la 1,27%, în anul 2011, în timp ce pentru 14 țări din spațiul UE-27 creșterea a fost mai mare decât media UE-27 de 1,27% în perioada analizată. Așa cum se observă, *în prima grupă sunt incluse 14 state membre ale UE-27*, având ponderi în PIB ale cheltuielilor publice pentru "învățământ superior" cuprinse între 1,29% - în cazul Franței și 2,44% - în cazul Danemarcei.

TABELUL 3.5 — PONDEREA ÎN PIB A CHELTUIELILOR TOTALE (PUBLICE ȘI PRIVATE) CU EDUCAȚIA LA NIVEL TERȚIAR

Tara/ Anul	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Media UE-27	1.08	1.12	1.12	1.10	1.13	1.10	1.11	1.14	1.21	1.25	1.27
Belgia	1.34	1.32	1.31	1.29	1.28	1.32	1.30	1.37	1.47	1.46	1.44
Bulgaria	0.81	0.81	0.81	0.78	0.72	0.70	0.64	0.86	0.95	0.61	0.65
Republica Ceha	0.76	0.83	0.90	0.90	0.86	1.18	1.03	0.93	1.01	0.96	1.16
Danemarca	2.71	2.70	2.50	2.51	2.38	2.26	2.28	2.17	2.42	2.41	2.44
Germania	1.10	1.16	1.20	1.17	1.15	1.11	1.14	1.22	1.34	1.38	1.40
Estonia	1.03	1.08	1.02	0.86	0.92	0.90	1.04	1.12	1.33	1.23	1.29
Irlanda	1.21	1.18	1.08	1.09	1.10	1.13	1.15	1.32	1.53	1.42	1.34
Grecia	1.07	1.16	1.10	1.33	1.48	:	:	:	:	:	:
Spania	0.97	0.97	0.99	0.97	0.95	0.95	0.99	1.07	1.15	1.17	1.13
Franța	1.21	1.22	1.23	1.21	1.20	1.20	1.23	1.25	1.34	1.33	1.29
Italia	0.79	0.85	0.78	0.77	0.76	0.77	0.75	0.84	0.86	0.84	0.83
Cipru	1.15	1.39	1.57	1.49	1.59	1.65	1.62	1.86	2.06	2.12	2.11
Letonia	1.14	0.98	0.77	0.69	0.89	0.92	0.94	0.99	0.78	0.79	1.01
Lituania	1.33	1.39	0.99	1.06	1.02	0.99	1.01	1.03	1.14	1.26	1.47
Luxembourg	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Tara/ Anul	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ungaria	1.09	1.23	1.22	1.02	1.03	1.04	1.04	1.02	1.13	0.98	1.10
Malta	0.84	0.87	0.78	0.51	1.03	0.97	0.93	1.01	1.16	1.54	1.11
Olanda	1.36	1.36	1.45	1.47	1.49	1.52	1.46	1.53	1.63	1.68	1.72
Austria	1.36	1.28	1.30	1.43	1.48	1.47	1.48	1.49	1.57	1.64	1.56
Polonia	1.04	1.05	1.02	1.15	1.19	0.96	0.93	1.04	1.07	1.18	1.13
Portugalia	0.99	0.92	0.97	0.80	0.95	0.97	1.16	0.95	1.07	1.13	1.04
Romania	0.78	0.70	0.68	0.70	0.81	:	1.12	:	1.20	1.00	0.85
Slovenia	1.28	1.27	1.29	1.30	1.25	1.23	1.21	1.21	1.38	1.37	1.37
Slovacia	0.82	0.87	0.85	0.98	0.81	0.90	0.79	0.78	0.81	0.83	0.95
Finlanda	2.00	2.02	2.06	2.07	2.00	1.96	1.85	1.89	2.16	2.18	2.17
Suedia	1.98	2.09	2.08	2.02	1.89	1.81	1.79	1.82	2.04	2.03	1.98
Marea Britanie	0.79	1.04	1.03	0.99	1.18	1.08	0.92	0.83	0.80	1.01	1.32

În anul 2011, aproape jumătate din țările Uniunii Europene (11 țări) au înregistrat ponderi ale cheltuielilor pentru învățământul superior sub nivelul mediu al UE-27, de 1,24 % din PIB, Bulgaria, Italia, România, Slovacia, Lituania, Portugalia, Ungaria, Malta, Spain, Polonia, Republica Cehă. Remarcăm din nou poziția codașă a României, ca și tendința negativă din ultimul interval pentru care au existat informații în baza de date Eurostat, ceea ce consemnează sporirea în acest domeniu a decalajelor față de țările dezvoltate.

III.2.3. Cheltuieli anuale pe student, în instituții publice

Odată cu fenomenul de masificare a învățământului superior, pentru toate statele s-a pus problema sustenabilității alocației per student. Cu atât mai mult se cuvine remarcat faptul că, în termeni nominali, costul unitar al școlarizării unui student a crescut în toate țările europene. Pentru a asigura o comparabilitate mai mare a datelor de la o țară la alta, costul total anual pe cap de student în instituțiile publice este exprimat în continuare în PPS⁴¹ (puterea de cumpărare standard).

TABELUL 3.6 — EVOLUȚIA ALOCAȚIEI FINANCIARE PER STUDENT ÎN PPS, LA NIVELUL ȚĂRILOR MEMBRE UE-27 (2000-2011)

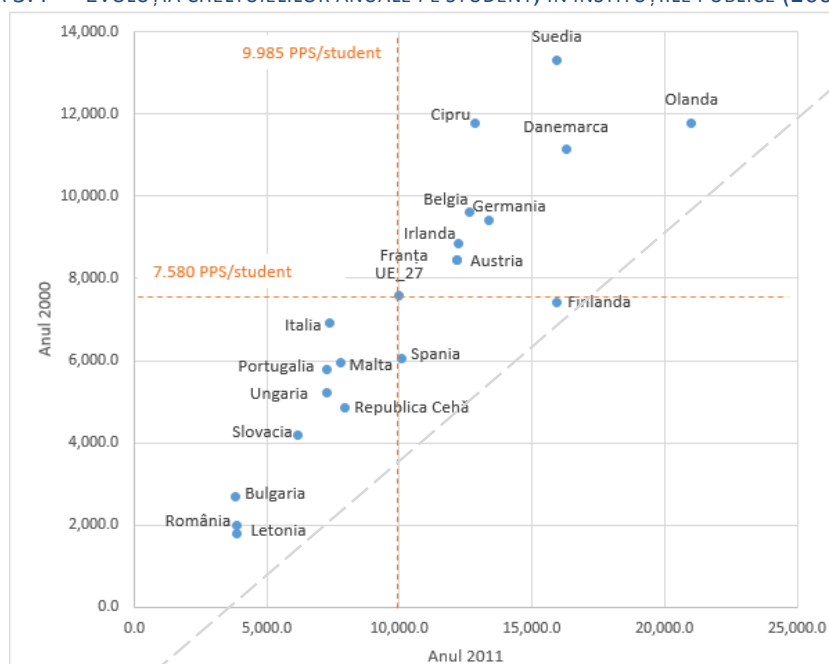
Țara/Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Media UE-27	7,580	8,003	8,097	7,741	7,694	8,167	8,386	9,002	9,686	9,657	10,263	9,985
Belgia	9,603	9,513	9,791	9,592	9,081	9,640	10,511	12,122	12,724	12,389	12,698	12,622
Bulgaria	2,682	2,933	3,373	3,591	3,538	3,587	3,825	3,848	4,914	4,969	3,536	3,801
Republica Cehă	4,842	5,266	5,457	5,816	5,794	5,930	8,338	7,401	6,868	7,006	6,671	7,941
Danemarca	11,152	12,554	13,139	11,736	12,793	12,396	12,908	13,824	13,863	14,221	14,800	16,282
Germania	9,406	9,471	9,655	10,214	10,283	10,981	11,316	11,811	12,756	12,453	13,168	13,365
Estonia		4,931	3,992	4,247	3,856	4,334	5,162	5,228	6,019	5,490	8,547	6,427
Irlanda	8,836	8,695	8,607	8,153	8,839	9,330	10,443	11,382	12,711	12,754	12,330	12,235
Grecia	3,061	3,856	4,152	4,126	4,705	5,043						
Spania	6,046	6,789	7,170	7,796	8,147	8,767	9,612	10,863	10,873	10,622	10,632	10,088
Franța	8,462	8,769	9,222	8,883	8,946	9,327	9,797	10,982	11,506	11,631	12,211	12,173
Italia	6,905	7,362	7,197	7,315	6,358	6,784	7,006	7,187	7,371	7,167	7,292	7,381
Cipru	11,791	15,599	16,211	16,260	15,806	17,061	18,438	17,277	23,862	21,019	21,858	21,019
Letonia	1,796	1,409	3,801	4,414	2,944	2,445	2,598	3,490	3,407	2,734	2,895	3,867
Lituania		3,075	3,327	3,425	3,706	3,802	4,055	4,732	4,896	4,433	5,289	6,885
Luxemburg												
Ungaria	5,202	6,164	6,987	7,311	6,088	5,851	5,296	5,582	5,635	6,125	6,606	7,246
Malta	5,959	5,883	7,020	5,759	5,805	9,124	8,990	8,682	9,688	10,139	11,719	7,792
Olanda	11,776	12,190	12,815	12,559	12,624	12,690	12,726	13,373	13,687	13,438	12,870	12,874
Austria	8,430											12,169
Polonia				3,910	4,100	5,565	4,313	4,642	5,501	5,836	6,877	7,266
Portugalia	5,775	5,934	5,518	6,091	6,344	7,592	8,100	8,645	8,090	7,906	8,117	7,251
România	1,980	3,298	2,728	1,893	2,077	2,664		5,435		4,616	4,017	3,837
Slovenia					6,404	7,268	6,683	6,031	6,434	7,244	7,571	7,942

⁴¹ Raportarea la paritatea puterii de cumpărare (PPS = putere de cumpărare standard) este o metodă care se folosește pentru eliminarea din comparațiile internaționale a distorsiunilor introduse de diferențele mari între nivelurile prețurilor din diferitele state ale lumii.

Țara/Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Slovacia	4,202	4,781	4,154	4,017	5,474	4,875	5,029	4,795	5,121	5,034	5,396	6,147
Finlanda	7,430	8,264	9,979	10,045	10,824	10,624	10,997	11,592	12,273	13,141	14,297	15,952
Suedia	13,321	13,015	13,301	13,440	13,766	13,341	14,310	15,451	16,004	15,368	15,359	15,945
Marea Britanie												

Datele din tabelul 3.6 cuprind doar finanțarea în prețuri PPS pentru studenții din instituții publice de învățământ superior. Dacă am include și cheltuielile referitoare la studenții din instituții private de învățământ superior, ierarhia și decalajele nu s-ar modifica în mod semnificativ, deoarece în majoritatea țărilor din Uniunea Europeană nivelul cheltuielilor din învățământul superior particular este mai redus decât cel din instituțiile publice.

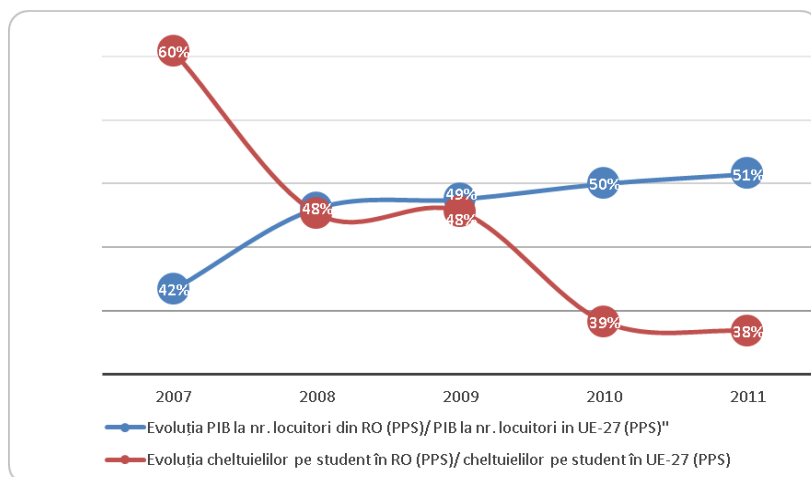
FIGURA 3.4 — EVOLUȚIA CHELTUIELILOR ANUALE PE STUDENT, ÎN INSTITUȚIILE PUBLICE (2000-2011)

Așa cum se poate observa, **la nivelul Uniunii Europene - 27, evoluția acestei categorii de cheltuieli a fost continuu crescătoare** – de la 7.580 PPS/student în anul 2000, la 9.985 PPS/student în anul 2011, cu o abatere în sumă absolută de 2.405 PPS, o creștere de 1,32 ori și, respectiv, de 32%.

În spațiul UE-27, 11 state membre au înregistrat cifre peste nivelul celor medii calculate la nivelul UE-27, în anul 2011. În tabelul următor sunt redată valorile în PPS înregistrate de state membre, în anii 2000-2011. **România** are o alocație per student în PPS de numai 3.837 PPS, iar în clasamentul general, *România ocupă penultimul loc (al 26-lea)*, fiind urmată doar de Bulgaria, cu suma de 3.801 PPS, în anul 2011. Dacă ne referim la România, trebuie să remarcăm că s-a realizat o recuperare importantă din decalajul care ne separă de media la nivelul UE-27, dar nivelul de plecare, în anul 2000, a fost foarte scăzut, *suma de 1.980 PPS/student fiind ultima din cele 27*. Cu toate acestea, recuperarea față de media UE-27 a fost inversată odată cu începutul crizei economice. Fată de anul 2007 când România aloca 5.435 PPS/student, ceea ce reprezenta 60% din nivelul mediu al UE-27, de 9.002 PPS/student, a ajuns în anul 2011 la 3837 PPS/student, 38% față de nivelul mediu al UE-27. Astfel finanțarea/pe student în România a scăzut cu 1.598 PPS în anul 2011 în valori absolute și cu 30% față de anul 2007, an premergător crizei economice.

FIGURA 3.5 — EVOLUȚIA CHELTUIELILOR PE STUDENT ÎN ROMÂNIA (PPS) RAPORTATE LA CHELTUIELILE PE STUDENT ÎN UE-27 Vs. EVOLUȚIA PIB LA NR. DE LOCUITORI DIN ROMÂNIA (PPS) RAPORTATE LA MEDIA PIB LA NR. DE LOCUITORI ÎN UE-27 (PPS).

De asemenea putem observa din graficul de mai sus că PIB pe locuitor, la nivelul României, exprimat în PPS, a continuat chiar și în contextul crizei economice să se apropie de nivelul mediu al Uniunii Europene, în timp ce în privința cheltuielilor pe student, exprimate tot în PPS, România s-a îndepărtat de media UE27, accentuând astfel decalajul față de statele dezvoltate. Dacă în anul 2007, România era la 60% din media UE-27 cheltuielilor pe student, în anul 2011, finanțarea pe student s-a contractat, ajungând la numai 38% față de media UE-27.

De asemenea, remarcăm că cele mai scăzute niveluri de finanțare în PPS/student sunt înregistrate de 6 state ce au aparținut „blocului comunist”: Bulgaria, România, Letonia, Slovacia, Estonia și Lituania.

Făcând un exercițiu, dacă presupunem că ponderea cheltuielilor publice pentru finanțarea educației ar fi ajuns la 6% din PIB – cum s-a stabilit prin Pactul național pentru educație semnat la 5 martie 2008, atunci cheltuielile publice cu această destinație ar fi însumat 7.459,7 milioane de euro (cu 3.070,9 milioane euro peste suma efectiv înregistrată în anul 2011), cu o pondere de 14,96% în totalul cheltuielilor bugetului de stat pe anul 2011 – pondere ce se apropie de cea înregistrată în Danemarca.

III.3 Impactul scăderii demografice

O privire retrospectivă asupra celor discutate anterior ne relevă faptul că evoluția spre un mixt de instrumente de finanțare în care co-plata reprezintă un procent semnificativ este în general asociată cu creșterea numărului de studenți. După cum am amintit într-o secțiune anterioară, contextul socio-demografic este în schimbare: în mai multe țări din Europa, dar și din alte regiuni ale globului (mai ales Asia de Est) se poate observa o scădere a numărului de studenți asociată cu declinul puternic al natalității în perioada relevantă. De exemplu, în Europa Centrală și de Est (CEE), scăderea abruptă a natalității după anul 1990 poate explica în mare parte reducerea numărului de studenți după anul 2008. În statele din această regiune, eliminarea restricțiilor de acces în învățământul superior care fuseseră implementate de regimurile comuniste a condus inițial la o creștere spectaculoasă a numărului de studenți. De exemplu, în Polonia s-a înregistrat o creștere de 5 ori a numărului de studenți între 1990 și 2005⁴², dar după anul 2008 numărul acestora a început să scadă. O situație similară s-a putut observa în Rusia, România, Polonia, Ungaria, Lituania sau Letonia, dar și în state occidentale precum Italia. Scăderea numărului de studenți nu poate fi în totalitate imputată variațiilor demografice (unele state, de exemplu Cehia, au reușit să stabilizeze numărul de studenți în ciuda evoluției defavorabile a cohortelor de vârstă), dar acestea joacă un rol important, reducând sau anulând impactul creșterii ratelor de participare.

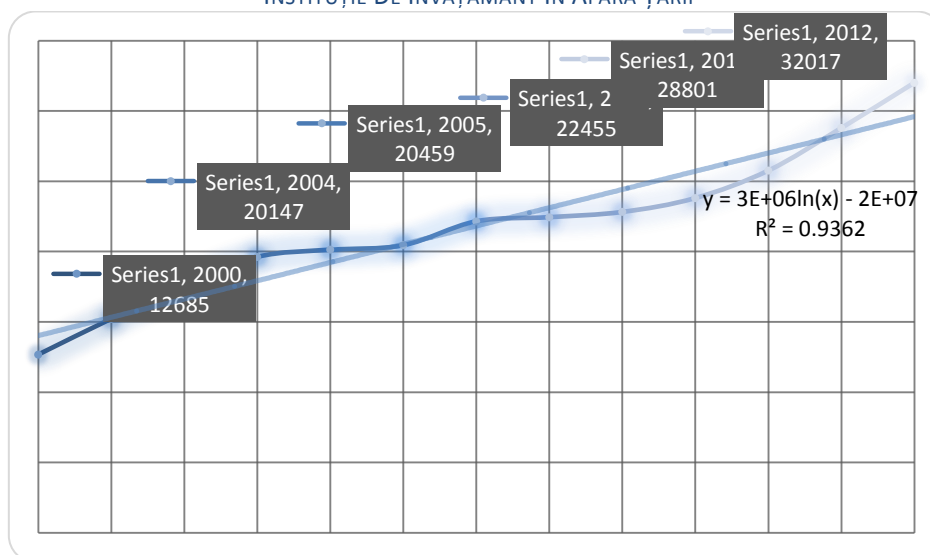
⁴² Vezi Koralewicz, Jadwiga (2014). Privatization of Higher Education Reforms in Central and Eastern Europe: The case of Poland. În Mattei, Paola (2014), University Adaptation in Difficult Economic Times. Oxford University Press.

TABELUL 3.7 — EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE STUDENȚI ÎN STATELE EUROPEI CENTRALE⁴³

Stat	Stud 2004	Stud 2006	Stud 2008	Stud 2010	Stud 2012
UE 28	18.359.200	18.919.200	19.180.600	19.991.100	20.245.900
Cehia	318.900	337.400	392.500	437.400	440.200
Estonia	65.700	68.300	68.200	69.000	67.600
Letonia	127.700	131.100	127.800	112.600	97.000
Lituania	182.700	198.900	204.800	201.400	175.100
Polonia	2.044.300	2.145.700	2.166.000	2.148.700	2.007.200
România	736.149	908.310	1.029.855	816.228	540.560
Slovacia	164.700	197.900	229.500	234.500	221.200
Slovenia	104.400	114.800	115.400	114.900	104.000
Ungaria	422.200	438.700	413.700	389.000	380.800

Declinul demografic al Europei centrale și de Est este asociat unei scăderi a ponderii relative a studenților din regiune raportată la întreaga populație de studenți din Uniunea Europeană (vezi Tabel 3.7). În acest context, statele din regiune ar putea educa o parte mai mare din populația care finalizează învățământul secundar cu aceleași costuri sau pot mări finanțarea *per capita* a educației fără a spori costurile relative globale. Totuși, nu am identificat până la acest moment exemple de raționalizare extensivă a vreunui sistem de învățământ superior național pentru adaptarea la declinul demografic și la scăderea numărului de studenți.

FIGURA 3.6 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ROMÂNI CARE AU PĂRĂSIT ȚARA ÎN SCOP EDUCATIV ȘI SUNT ACUM ÎNSCRIȘI LA O INSTITUȚIE DE ÎNVĂȚĂMÂNT ÎN AFARA ȚĂRII

Un ultim aspect asupra căruia dorim să atragem atenția în finalul acestui capitol privește evoluția numărului de persoane ce părăsesc România și beneficiază de servicii educaționale universitare în afara granițelor țării noastre. Această evoluție este redată sintetic în Graficul 3.6. Conform UNESCO, numărul de studenți ce părăsesc România pentru a studia în străinătate a crescut de la 12.685 persoane în 2000 la 32.017 persoane în 2012. Aceste date cuprind studenții din toate ciclurile de învățământ și luând în calcul numărul de studenți din țară, putem observa cum peste 5% din numărul total de studenți români aleg să își desfășoare studiile în altă țară.

Deși nu dispunem de analize sistematice cu privire la motivațiile persoanelor care pleacă pentru a studia în străinătate, putem deduce că acestea o fac pentru a avea acces la învățământ universitar de o calitate mai bună decât cel disponibil în România actuală. Este recomandabil ca factorii de decizie să analizeze acest fenomen grav în contextul dezvoltării sustenabile a României și să aibă în vedere importanța creșterii atractivității și calității universităților din România într-un spațiu global al învățământului superior în care sporește competiția pentru studenții bine pregătiți și dispunând de resurse pentru a fi investite în educația de nivel terțiar.

⁴³ Eurostat, CNFIS– pt România

Capitolul IV. Propuneri de optimizare a finanțării din fonduri publice a învățământului superior din România

IV.1. Viziunea și principiile CNFIS, cu privire la finanțarea învățământului superior din România

Potrivit legii, misiunea CNFIS este aceea de a sprijini MECȘ în realizarea politicilor publice din domeniul învățământului superior, prin elaborarea fundamentată a propunerilor de reglementări privind finanțarea universităților, prin stabilirea costului mediu per student echivalent pe cicluri și domenii de studii, prin înaintarea de propuneri pentru optimizarea finanțării învățământului superior, precum și prin verificarea periodică a eficienței gestionării fondurilor publice de către instituțiile de învățământ superior.

În realizarea misiunii sale, CNFIS și-a asumat respectarea și promovarea următoarelor principii definite prin legea educației naționale:

- principiul autonomiei universitare;
- principiul responsabilității publice;
- principiul eficienței manageriale și financiare;
- principiul transparenței;
- principiul echității;
- principiul asigurării calității.

În plan strategic, CNFIS își propune să acționeze pentru a sprijini MECȘ și instituțiile de învățământ superior în direcția realizării următoarelor obiective de interes național:

- transformarea învățământului superior din România într-un factor activ al creșterii economice și dezvoltării sociale a țării;
- consolidarea instituțională și financiară a instituțiilor de învățământ superior, astfel încât acestea să dispună de mijloacele necesare pentru a putea îmbunătăți semnificativ calitatea activităților didactice și de cercetare.

Din studiile și analizele efectuate, Consiliul a constatat existența unei contradicții între dezideratul legal potrivit căruia „(7) În România învățământul constituie prioritate națională” (LEN 1/2011, art.2) și realitățile concrete ale funcționării sistemului de învățământ superior. După 1990, învățământul superior din România a cunoscut o perioadă de expansiune, de diversificare a ofertei educaționale și de extindere a rețelei instituționale. Cum în toată această perioadă nivelul resurselor financiare alocate din fonduri publice nu a crescut proporțional cu această expansiune, cele mai multe dintre instituțiile de învățământ superior se confruntă cu fenomene de subfinanțare, care au efecte nocive atât asupra funcționării lor instituționale, cât și asupra calității rezultatelor activității didactice și de cercetare. Având în vedere faptul că subfinanțarea și incertitudinile legate de aceasta slăbesc capacitatea universităților de a face față provocărilor societății contemporane și de a-și îndeplini rolul social, CNFIS și-a propus să acționeze pentru:

- facilitarea conștientizării la nivelul factorilor de decizie și a opiniei publice a necesității sociale de a pune capăt subfinanțării cronice a sistemului de învățământ superior și de a implementa strategii coerente de dezvoltare a universităților din România;
- repartizarea judicioasă a resurselor financiare existente, conform politicilor naționale din domeniul educației și principiilor unei gestiuni responsabile a fondurilor publice;
- stimularea, prin mecanisme de finanțare, a consolidării instituționale și a constituirii unui ansamblu de bune practici la nivelul diverselor instituții de învățământ superior, precum și a asumării de către aceste instituții a unui rol activ la nivel local și regional, astfel încât universitățile să devină un factor de incluziune și de coerență socială.

Pe lângă aceste obiective generale, Consiliul și-a propus, de asemenea, la începutul mandatului său, mai multe rezultate de etapă, având inițial ca orizont anul 2015:

- creșterea finanțării de ansamblu a învățământului superior, într-un ritm mai mare decât creșterea produsului intern brut;

- dimensionarea mijloacelor financiare astfel încât, în anul 2015, valoarea grantului de studii, alocată din fonduri publice, să fie cel puțin dublă față de suma alocată drept finanțare de bază pentru studentul echivalent în anul 2011;
- alocarea, prin competiție de proiecte, a fondului pentru dezvoltare instituțională și monitorizarea riguroasă a implementării proiectelor finanțate;
- alocarea a cel puțin 25% din finanțarea instituțională a învățământului superior pentru a stimula excelența instituțiilor și a programelor de studii, măsurabilă prin ierarhizările realizate la nivel național și prin performanțele obținute la nivel internațional;
- sporirea capacității de planificare financiară multianuală a universităților și întărirea disciplinei financiare a acestora.

Atingerea acestor obiective ar fi condus indubitabil la îmbunătățirea condițiilor de funcționare a universităților și a calității de ansamblu a învățământului superior din România. De aceea, Consiliul apreciază că atingerea acestor obiective într-un viitor cât mai apropiat trebuie să fie un țel comun al tuturor celor implicați în funcționarea învățământului superior din țara noastră. Având în vedere faptul că atingerea acestor rezultate de etapă, ca și a obiectivelor generale propuse, a depins nu doar de activitatea proprie a Consiliului, ci și de convergența neconcretizată a unor procese decizionale la multiple niveluri, CNFIS a fost nevoit să-și limiteze unele dintre ambițiile inițiale și să acționeze cu precădere pentru menținerea coerenței și predictibilității politicilor și mecanismelor de finanțare din fonduri publice a instituțiilor de învățământ superior. Dificultatea realizării acestor obiective limitate nu a scăzut în anul 2014.

În consecință, recomandările de optimizare incluse în acest raport cuprind atât prezentarea propunerii de metodologie de finanțare pe anul 2015, cât și un set de sugestii care vizează adoptarea și implementarea unor politici și mecanisme instituționale diferite de cele actuale, dar pe care Consiliul le consideră capabile să producă efecte benefice la nivelul sistemului de învățământ într-un orizont de timp de 5-10 ani. Evident, deși propunerile Consiliului se referă în mod direct la componenta de finanțare a instituțiilor de învățământ superior, implicațiile implementării lor ar avea impact asupra tuturor aspectelor funcționării sistemului. În consecință, aceste propuneri necesită o dezbateră amplă și o analiză ex-ante riguroasă, precum și integrarea într-o viziune strategică sistematică în ceea ce privește liniile de evoluție dezirabile. Unele au fost formulate de Consiliu și înaintate Ministerului încă din anii anteriori și se pot regăsi și în rapoartele publice anuale ale CNFIS pe anii 2012 și 2013. Altele sunt formulate pentru prima dată în acest raport. Toate sunt menite să contribuie la dezbateră deschisă și responsabilă a problemelor învățământului superior, la definirea clară a alternativelor și a implicațiilor fiecăreia dintre ele, ca premise necesare, dar nu și suficiente pentru formularea și implementarea unor politici publice eficiente în domeniu.

O asemenea dezbateră va trebui să aducă la aceeași masă decidenții politici, tehnocrați, profesori, cercetători, studenți, precum și reprezentanți ai altor segmente sociale interesate de destinul învățământului superior din România. Aceasta rămâne însă o sarcină a viitorului, la fel ca și stabilirea și asumarea de către decidenți și de către societate în ansamblul său a unui set de obiective dezirabile și de priorități referitoare la educația de nivel universitar din România.

IV.2. Prezentarea propunerii de metodologie de finanțare pe anul 2015

În cadrul secțiunii de față prezentăm sintetic arhitectura generală și elementele principale ale propunerii de metodologie de finanțare pentru anul 2015. Această propunere este rezultatul unui proces îndelungat de elaborare, dialog instituțional, dezbateră publică și revizuire, proces care a început în luna noiembrie 2013 (vezi supra, capitolul II.2) și care a condus, prin extindere incrementală, la forma adoptată de Consiliu în februarie 2015 și aprobată de MECȘ prin OMECȘ nr.3185/2015.

Față de metodologiile anterioare, propunerea de metodologie de finanțare pe anul 2015 aduce ca principal element novator trecerea de la alocarea finanțării suplimentare pe baza rezultatelor ierarhizării programelor de studii la alocarea acesteia pe baza unui sistem de indicatori de calitate. Solicitată expres de conducerea MECȘ încă din anul 2013, și devenită posibilă prin modificarea art.193 (7) al legii 1/2011 prin OUG 117/2013, această modificare de filosofie a alocării finanțării suplimentare trebuie înțeleasă în contextul reticenței Ministerului și a unei mari părți a instituțiilor de învățământ superior de a realiza o nouă ierarhizare a programelor de studii grupate pe domenii, deși aceasta este în continuare solicitată de actele normative în vigoare.

O primă propunere de metodologie de finanțare incorporând un sistem coerent de indicatori de calitate pentru alocarea finanțării suplimentare a fost adoptată de CNFIS în ședința sa din 24 februarie 2014, ședință la care au participat reprezentanții MECȘ, CNR, sindicatului Alma Mater și ai unora dintre organizațiile studentești reprezentative la nivel național (ANOSR și USR). Datorită rezervelor exprimate de unii membri ai Consiliului Național al Rectoților și a dificultăților practice de implementare a sistemului de indicatori de calitate spre mijlocul anului, conducerea MECȘ a preferat să amâne trecerea la noul sistem de finanțare și a solicitat CNFIS ca propunerea pentru anul 2015, incorporând sugestiile acumulate în lunile anterioare, să fie finalizată înainte de finele lunii noiembrie 2014. Alte cerințe formulate de conducerea MECȘ au vizat creșterea valorii alocației pe student echivalent unitar în condițiile menținerii practic neschimbate a volumului finanțării instituționale totale și a numărului de studenți finanțați de la bugetul de stat. În aceste condiții, propunerea adoptată de CNFIS în ședința sa din 27 noiembrie 2014 a cuprins o modificare a coeficientului de echivalare pentru ciclul de master (reduc de la 2 la 1,85, ceea ce asigură creșterea valorii alocației pe student echivalent unitar la peste 2500 lei) și un sistem complex de indicatori de calitate, grupați pe 4 clase: predare/învățare, cercetare, orientare internațională și orientare regională & echitate socială. Pusă în discuție publică de către MECȘ la începutul lunii decembrie 2014, această propunere a condus la o stare de efervescență în cadrul sistemului de învățământ superior din România, acumulându-se rapid un mare număr de obiecții și propuneri de revizuire. Unele dintre aceste obiecții priveau aspecte punctuale ale indicatorilor de calitate propuși pentru alocarea finanțării suplimentare, altele au vizat elemente centrale ale metodologiei de finanțare. Astfel, marile universități comprehensive reunite în cadrul consorțiului „Universitaria” au respins reducerea coeficientului de echivalare pentru ciclul de master, au pus în discuție sistemul coeficienților de cost cerând sporirea coeficientului pentru domeniile subsumate științelor umaniste și sociale, și au solicitat mărirea diferențierii finanțării în funcție de performanța instituțiilor de învățământ superior. La rândul lor, unele dintre instituțiile de învățământ superior mai mici, care în 2011 au fost clasificate ca universități centrate pe educație și care beneficiaseră în anii 2012-2014 de alocări financiare semnificative în afara formulei de finanțare, au solicitat ca noua metodologie să țină cont în mod prioritar de nevoile lor. În acest context, Consiliul Național al Rectoților a solicitat ca MECȘ să organizeze o întâlnire a reprezentanților săi cu cei ai CNFIS, pentru a armoniza diversele puncte de vedere și a propune îmbunătățiri ale metodologiei de finanțare pe anul 2015. Această întâlnire a avut loc în ziua de 23 ianuarie 2015 la sediul MECȘ, și în cadrul său s-a convenit să nu se modifice în anul 2015 sistemul coeficienților de cost și de echivalare, să se mențină finanțarea prin granturi doctorale la un nivel de circa 11% din totalul finanțării instituționale și să se asigure o creștere a nivelului alocației pe student echivalent unitar, aducându-se totodată mai multe amendamente listei și ponderilor indicatorilor de calitate propuși anterior. Cele mai importante modificări convenite la această întâlnire au fost: scăderea ponderii grupei indicatorilor aferenți activității de predare/învățare de la 36% la 30%, creșterea ponderii grupei indicatorilor aferenți cercetării științifice, creației artistice și performanței sportive de la 36% la 40% și adăugarea unui nou indicator C4.5 axat pe fondurile nerambursabile atrase de universitate, în principal pentru realizarea unor obiective sociale. La finele lunii ianuarie, CNFIS a găzduit o întâlnire cu un grup de inițiativă format din universitari activi în științele umaniste, care au solicitat ca indicatorii aferenți cercetării științifice să reflecte mai bine specificul performanței academice din aceste științe; în urma acestei întâlniri, s-a acceptat includerea, alături de revistele ISI clasificate în zonele roșie și galbenă, a revistelor clasificate ERIH INT1 și ERIH INT2. De asemenea, în consultare cu conducerea UNEFS indicatorii C2.2 și C2.3 au fost reformulați pentru a ține cont și de specificitatea performanței sportive. Toate aceste modificări, aprobate de Consiliu, au fost incorporate în noua propunere de metodologie, care a stat la baza OMECȘ nr.3185/2015.

Potrivit acestei metodologii, din suma alocată în bugetul național pentru finanțarea instituțională a universităților se repartizează 2% pentru finanțarea situațiilor speciale, care nu pot fi integrate în formula de finanțare, se alocă valoarea granturilor doctorale pentru studenții doctoranzi înmatriculați începând cu anul universitar 2011/2012, iar suma rămasă se distribuie având în vedere următoarele ponderi pentru cele trei componente principale ale finanțării:

- finanțarea de bază: 72.5%;
- finanțarea suplimentară: 26.5% ;
- fondul de dezvoltare instituțională: 1%.

Finanțarea de bază (asociată ciclurilor de licență și master) se distribuie potrivit numărului de studenți, ponderați întâi cu coeficienții de echivalare aferenți ciclurilor și formelor de învățământ distincte, iar apoi cu coeficienții de cost aferenți domeniilor fundamentale de studiu și ramurilor de știință corespunzătoare acestor domenii. Pentru determinarea finanțării de bază aferente fiecărei universități se au în vedere caracteristicile proprii acestora (anume numărul de studenți echivalenți unitar pentru ciclurile de licență și master) precum și parametrii mai generali ai sistemului în ansamblu, între care un rol determinant îl are

alocația pe student echivalent unitar care depinde de (1) cuantumul finanțării alocate de la bugetul de stat și (2) numărul total al studenților echivalenți unitar prezenți în sistemul de învățământ superior.

Precizăm că pentru finanțarea asociată ciclului de studii doctorale propunerea CNFIS pentru anul 2015 a menținut principiul finanțării prin intermediul granturilor doctorale fundamentate printr-un set de calcule distincte pentru trei grupuri de domenii de finanțare diferențiate sub aspectul valorii fondului de cercetare inclus în grant, precum și prin niveluri diferite de finanțare a regiei școlilor doctorale. Față de solicitările insistente ale conducerii MECȘ și ale unora dintre rectori de a reduce cuantumul granturilor doctorale pentru a mări sumele disponibile pentru ciclul licență, CNFIS a adoptat o poziție de echilibru, arătând că subfinanțarea ciclului licență nu poate fi atenuată semnificativ pe seama ciclului doctoral deoarece ponderea acestuia din urmă este oricum foarte mică în ansamblul finanțării instituționale, și a stabilit drept reper ca ansamblul granturilor doctorale să reprezinte aproximativ 11% din totalul finanțării instituționale, ceea ce a însemnat o reducere a cuantumului granturilor, salvagardând însă esența fundamentării pe costuri a acestora. În mod concret, fundamentarea valorii grantului anual pentru studenții doctoranzi înmatriculați începând cu anul 2011/2012 este detaliată în Anexe, Tabelul A.1, unde se poate observa o ajustare a fundamentării valorii grantului doctoral, în special pentru cheltuielile specifice cu salarizarea conducătorului de doctorat și a cheltuielilor de regie, față de metodologia de finanțare aplicată efectiv în anul 2014⁴⁴. În **domeniul de finanțare D1** sunt incluse cu precădere programele de studii doctorale asociate ramurilor de științe socio-umane. În **domeniul de finanțare D2** sunt incluse cu precădere programele de studii doctorale asociate ramurilor de științe naturale și inginerești. În **domeniul de finanțare D3** sunt incluse cu precădere programele de studii doctorale asociate ramurilor de științe biologice și biomedicale. În **domeniul de finanțare D4** intră programele de studii doctorale din ramura de știință Arte (*fără cele din domeniul de studii universitare de doctorat Istoria și teoria artei*).

Finanțarea suplimentară se distribuie potrivit propunerii CNFIS pentru anul 2015 în funcție de 15 indicatori de calitate grupați în patru clase mai generale. Acestea sunt detaliate în Tabelul 4.1 împreună cu ponderea specifică fiecărui indicator individual și fiecărei clase de indicatori în ansamblu. Înainte de a formula unele observații specifice referitoare la indicatori și clase trebuie precizate implicațiile principiilor avute în vedere de către CNFIS în elaborarea și operaționalizarea de ansamblu a componentei calitative a metodologiei de finanțare.

Unul dintre aceste principii a fost relevanța disciplinară a indicatorilor de calitate. Avut în vedere și la decizia de la finele anului 2011 de alocare a finanțării suplimentare pe baza rezultatelor ierarhizării programelor de studii, acest principiu a fost menținut consecvent de Consiliu și în elaborarea sistemului indicatorilor de calitate. Pornind de la nomenclatorul domeniilor și specializărilor universitare, Consiliul a optat pentru un nivel analitic care, evitând riscul unei fragmentări excesive pe un număr mult prea mare de domenii, să asigure diferențierea intra și interinstituțională, anume ramurile de știință distincte ce subsumează multiplele programe de studii derulate în cadrul universităților. Astfel, propunerea de metodologie pentru anul 2015 are în vedere realizarea unor comparații între performanța și calitatea ramurilor de știință prezente în oferta educațională a universităților publice și nu compararea universităților în ansamblu. Miza centrală a utilizării ramurilor de știință drept criteriu de diferențiere îl constituie evitarea unor comparații globale între universități, comparații care ar fi inevitabil distorsionate de către dimensiunile distincte ale instituțiilor de învățământ superior, precum și de specificitatea domeniilor de studiu încorporate de către acestea. Prin raportarea la ramurile de știință s-a dorit evitarea unor astfel de comparații globale ce desconsideră profilul instituțional distinct al universităților. Considerăm că utilizarea ramurilor de știință ca element de referință pentru realizarea evaluărilor calitative contribuie la un tratament mai echitabil al tuturor universităților, creând premisele unor analize riguroase și pertinente.

O a doua precizare cu privire la logica generală a indicatorilor de calitate propuși pentru anul 2015 este aceea că în construcția celor mai mulți dintre aceștia CNFIS a avut în vedere necesitatea asigurării echilibrului și stabilității finanțării instituțiilor de învățământ superior. Pentru atingerea acestor obiective cei mai mulți dintre indicatori au fost gândiți în sensul măsurării și evaluării pentru o perioadă multianuală (patru ani), astfel încât să fie atenuate potențialele consecințe negative ale variațiilor de performanță de la un an la altul. Folosirea unei ferestre de evaluare multianuală va permite o mai bună reprezentare a performanțelor tipice și a dinamicii instituționale specifice fiecărei universități, limitând pe cât se poate influența unor

⁴⁴ Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Metodologia de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară, a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2014* (OM nr.668/28.11.2014).

elemente aleatorii, precum și pe cea a unor variații potențial ne semnificative (fie pozitive, fie negative) înregistrate pentru un singur an. Totodată, se contracarează riscurile de volatilitate în finanțare și, printr-o predictibilitate sporită a nivelurilor de finanțare suplimentară se consolidează capacitatea universităților de a implementa strategii multianuale de dezvoltare.

Pe de altă parte, în construcția și în modul de grupare a indicatorilor în cele patru clase distincte, CNFIS a încercat să ia în considerare aspectele complementare ale performanței activității instituțiilor de învățământ superior și să mențină un echilibru relativ între principalii constituenți ai ofertei educaționale a universităților. De altfel, trebuie semnalat faptul că propunerile inițiale ale CNFIS alocau ponderi egale claselor de indicatori aferenți activităților de predare/învățare și respectiv celor de cercetare științifică și creație artistică, diferențierea din varianta finală concretizată prin OMECȘ nr.3185/2015 fiind rezultatul discuțiilor cu reprezentanții Consiliului Național al Rectorilor. Tot în acest context trebuie precizat faptul că din punctul de vedere al CNFIS, lista indicatorilor de calitate încorporați în OMECȘ nr.3185/2015 nu este exhaustivă, un număr considerabil de indicatori fiind propuși pentru pilotare și analiză în anul 2015, pentru a putea evalua măsura în care ei pot să fie integrați în mecanismul alocării finanțării suplimentare începând cu anul 2016⁴⁵ (v. și în Anexe, Tabelul A5 privind lista indicatorilor propuși pentru pilotare în anul 2015).

O ultimă precizare generală referitoare la indicatorii de calitate este aceea că în conceptualizarea lor CNFIS a urmărit atât o eficientizare a procesului de evaluare (în sensul reducerii eforturilor instituționale de raportare din partea universităților), precum și o compatibilizare generală cu cadrele de referință utilizate de alte organisme cu atribuții specifice în domeniul învățământului superior. În sensul acesta, unii dintre indicatorii de calitate propuși de CNFIS fac apel explicit la standardele de evaluare și la informațiile colectate de la nivelul universităților de către alte organisme publice naționale relevante pentru activitățile instituțiilor de învățământ superior. De exemplu, indicatorul *C2.1 Calitatea resursei umane* face apel la standardele minime ale Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU) pentru conferirea titlurilor didactice și a gradelor profesionale de cercetare. În mod similar, indicatorul *C3.1 Ponderea mobilităților studentești prin programul ERASMUS și ERASMUS MUNDUS* face apel la informații colectate de Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP). În continuare vom prezenta pe scurt setul de indicatori și clasele mai generale specificate în propunerea CNFIS pentru finanțarea în anul 2015, fără a insista însă foarte mult pe aspectele lor tehnice. Detaliile concrete privind modul de calcul a fiecărui indicator pot fi găsite în OMECȘ 3185/09.02.2015.

TABELUL 4.1. — LISTA INDICATORILOR DE CALITATE PROPUȘI PENTRU ANUL 2015 ÎN VEDEREA REPARTIZĂRII FINANȚĂRII SUPPLEMENTARE

Clasa de indicatori	Denumire indicator	Pondere
C1. Predare/învățare (30%)	C1.1 Raportul dintre numărul studenților și numărul de cadre didactice	10%
	C1.2 Raportul numărului de studenți de la ciclul de master și numărul de studenți de la ciclul de licență	8%
	C1.3 Raportul dintre numărul de cadre didactice cu vârsta de până la 40 ani, inclusiv, și numărul total de cadre didactice	6%
	C1.4 Raportul dintre numărul cadrelor didactice titulare care au dreptul de a conduce doctorat și numărul de cadre didactice	6%
C2. Cercetare științifică / creație artistică (40%)	C2.1 Calitatea resursei umane	12%
	C2.2 Impactul activității științifice / creației artistice	10%
	C2.3 Performanța activității științifice / creației artistice	12%
	C2.4 Fondurile pentru cercetare științifică / creație artistică	6%

⁴⁵ Lista acestor 11 indicatori propuși pentru pilotare în 2015 este cuprinsă în propunerea de metodologie transmisă de CNFIS către MECȘ - http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2012/08/11282014-MetodologieCNFIS-FB_FS-2015-ICtransp.pdf

Clasa de indicatori	Denumire indicator	Pondere
C3. Orientare internațională (10%)	C3.1 Ponderea mobilităților studențești prin programul ERASMUS și ERASMUS MUNDUS	5%
	C3.2 Ponderea studenților înscriși în programe de studii în limbi de circulație internațională	5%
C4. Orientare regională & echitate socială (20%)	C4.1 Capacitatea de a integra persoanele provenite din medii dezavantajate socio-economic în programe educaționale	5%
	C4.2 Contribuția universității la fondul de burse	4%
	C4.3 Activitatea de practică pentru ciclul de studii de licență	4%
	C4.4 Locuri în cămine studențești	5%
	C4.5 Fondurile nerambursabile atrase de universitate	2%
Pondere totală		100%
Pondere totală din finanțarea instituțională		26,5%

Indicatorii de calitate asociați clasei C1. predare/învățare au rolul de a evalua dinamica procesului educațional realizat în cadrul universităților, potențialul de dezvoltare, precum și nivelul de pregătire al resurselor umane implicate în procesul educațional. Având în vedere faptul că nu numai în România, ci și la nivel mondial, încă nu au fost implementați indicatori sintetici suficient de preciși care să măsoare obiectiv și la nivel de sistem calitatea procesului de predare/învățare și astfel rezultatele învățării, indicatorii propuși se referă cu precădere la input-urile oferite de universități. Astfel, *raportul dintre numărul studenților și numărul de cadre didactice, raportul dintre numărul de cadre didactice cu vârsta de până la 40 ani și numărul total de cadre didactice, respectiv raportul dintre numărul cadrelor didactice titulare care au dreptul de a conduce doctorat și numărul de cadre didactice* reprezintă indicatori importanți, similari celor folosiți și în alte state europene, privind calitatea procesului educațional de care beneficiază studenții înmatriculați în universitățile românești. Pe de altă parte, indicatorul *C1.2 Raportul numărului de studenți de la ciclul de master și numărul de studenți de la ciclul de licență* indică mai degrabă capacitatea universității de a oferi programe de studii avansate, precum și atractivitatea acestor programe în rândul absolvenților de licență.

Indicatorii de calitate asociați clasei C2. cercetare științifică / creație artistică au un grad mai ridicat de complexitate în raport cu cei aferenți clasei de predare/învățare și sunt mențiți să ofere o evaluare sistematică și multidimensională a performanței înregistrate de universități sub aspectul producției științifice și a impactului acesteia asupra calității procesului educațional. CNFIS a pornit de la convingerea că nici un indicator singular nu poate reflecta corect la nivel de sistem performanța la nivelul cercetării științifice și al creației artistice, și că doar folosirea combinată a mai multor indicatori diferiți și complementari este de natură să ofere o imagine suficient de precisă cu privire la realizările din acest domeniu. Primul dintre indicatorii subsumați acestei clase este *Calitatea resursei umane din universități*, evaluată în sens global prin intermediul scorului CNATDCU al fiecărui cadru didactic. Întrucât standardele minimale necesare și obligatorii pentru participarea la concursurile pentru ocuparea funcțiilor didactice universitare reflectă politica oficială a Ministerului Educației în privință calificărilor și contribuțiilor necesare din partea unui cadru didactic pentru ca acesta să dețină un anumit post (de pildă de conferențiar sau de profesor), ca și modul în care diversele comunități profesionale din cadrul învățământului superior cuantifică performanța academică, CNFIS a considerat oportună folosirea grilelor de evaluare CNATDCU pentru determinarea performanțelor relative și a calității cadrelor didactice ale universităților. Această abordare are în vedere inclusiv avantajul suplimentar al utilizării de către universități a unor instrumente cu care ele sunt deja familiare. Indicatorul *C2.2 Impactul activității științifice / creației artistice* este operaționalizat în cadrul propunerii CNFIS pentru anul 2015 prin intermediul unui indice scientometric – indicele Hirsch – al cărui avantaj substanțial este acela că îmbină două categorii de informații relevante pentru contribuțiile științifice ale unei persoane: pe de-o parte numărul de lucrări publicate de către aceasta, iar pe de altă parte numărul de citări asociate acestor lucrări, nu doar în România, ci la nivel global. În contextul în care universitățile din România fac parte din sistemul național de cercetare, dezvoltare și inovare, în contextul în care cercetarea științifică este (cel puțin la nivel teoretic) una dintre prerogativele importante ale fiecărei instituții de învățământ superior, folosirea indicelui Hirsch pentru evaluarea cadrelor didactice ale universităților are rolul de a oferi o perspectivă suplimentară asupra calității

resurselor umane implicate în articularea ofertei educaționale a universităților. Un alt criteriu ce este avut în vedere de propunerea de metodologie pentru anul 2015 este *C2.3 Performanța activității științifice / creației artistice*, performanță ce este cuantificată selectiv prin considerarea doar a acelor lucrări definite ca fiind mai importante și relevante sub aspectul vizibilității internaționale. Astfel, pentru măsurarea și analiza performanței activității științifice de cercetare vor fi avute în vedere doar articole publicate în reviste clasificate ISI (zonele roșie și galbenă, conform clasificărilor revistelor realizate de UEFISCDI) sau ERIH INT1 și ERIH INT2; rămâne ca un deziderat de viitor ca, pe lângă articolele publicate revistele științifice cu reputație internațională, consacrate prin mecanisme severe de asigurare a unor standarde academice ridicate, să fie găsite și metode fiabile de diferențiere a contribuțiilor celor mai valoroase publicate în cărți de autor și volume colective, mai ales pentru domeniile în care asemenea publicații reprezintă o parte semnificativă de valorificare a rezultatelor cercetării științifice. În fine, o ultimă dimensiune importantă a performanței cercetării științifice este dată de *C2.4 Fondurile pentru cercetare științifică / creație artistică*, indicator a cărui menire este aceea de a măsura succesul instituțional în atragerea de fonduri pentru activitățile specifice de cercetare științifică.

Indicatorii de calitate asociați clasei C3. orientare internațională reprezintă o măsură directă a capacității universităților de a sprijini mobilitatea studenților (atât a celor proprii în străinătate prin mobilități tip *outgoing* – cât și a celor străini în instituția proprie prin mobilități tip *incoming*), precum și de a susține programe de studii în limbi de circulație internațională. Astfel, indicatorul C3.1 arată contribuția universităților la diversificarea ofertei educaționale de care beneficiază studenții Erasmus, în timp ce indicatorul C3.2 reflectă calitatea universităților sub aspectul internaționalizării ofertei educaționale proprii.

Indicatorii de calitate asociați clasei C4. orientare regională și echitate socială au în vedere faptul că oferta educațională pusă la dispoziția studenților este influențată în mod uzual de mai mulți factori pragmatici de natură socială și economică ce contribuie la realizarea în condiții optime a procesului educațional (acolo unde sunt prezenți) sau, din contră, afectează negativ derularea acestui proces acolo unde furnizarea lor este deficitară. Utilizarea itemilor aferenți clasei C4 este deosebit de relevantă în contextul în care dificultățile materiale cu care se confruntă studenții români sunt adesea factorul ce afectează cel mai mult capacitatea acestora de a valorifica la întregul potențial perioada studiilor universitare. Pe de altă parte, în condițiile care învățământul superior din România este un sector subfinanțat în mod cronic, orientarea regională și preocuparea pentru echitatea socială sunt cu atât mai importante pentru evaluarea calității instituțiilor de învățământ superior.

În ceea ce privește fondul pentru dezvoltarea instituțională a universităților de stat, consecvent cu poziția sa de a consolida capacitatea universităților de a elabora și implementa strategii de dezvoltare multianuale, CNFIS și-a menținut opțiunea principală ca acest fond să fie alocat pe baza unei competiții de proiecte de dezvoltare eșalonate pe perioade până la 5 ani, și a (re)transmis MECȘ o propunere de ordin de ministru. În această propunere privind metodologia de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională a universităților de stat, care reia propuneri transmise succesiv încă din anul 2011, s-a prevăzut posibilitatea ca MECȘ să stabilească de la început defalcarea pe categorii de universități și pe tipuri de proiecte a acestui fond; de asemenea, au fost enunțate domeniile prioritare pentru care diversele universități ar urma să depună aplicații, precum și procedura și criteriile de evaluare a proiectelor depuse. Această propunere nu a fost concretizată printr-un ordin de ministru, sumele alocate pentru fondul pentru dezvoltarea instituțională fiind folosite pentru asigurarea supraviețuirii diverselor universități. De altfel, se poate aprecia că implementarea unui sistem de competiții de proiecte de dezvoltare instituțională a universităților de stat va fi cu adevărat posibilă doar atunci când volumul de ansamblu al finanțării învățământului superior va crește, îngăduind considerentelor strategice pe termen mediu și lung să se impună în raport cu preocupările pentru salvarea pe termen scurt a diverselor universități.

IV.3. Propuneri de optimizare pe termen mediu a finanțării învățământului superior din România

IV.3.1. Ajustarea finanțării instituționale totale a învățământului superior la cadrul normativ și la obiectivele Strategiei 2020

Ținta strategică propusă de Comisia Europeană și asumată de statele membre UE⁴⁶ cu privire la învățământul superior este ca, până în anul 2020, la nivelul general al Uniunii, aproximativ 40% dintre tineri să dețină o calificare de nivel terțiar. În acest context, România și-a asumat atingerea unei ponderi a grupului țintă (persoane din grupa de vârstă 30–34 de ani) de 26,7%. În prezent, conform datelor oficiale provizorii pentru anul 2014, ponderea în grupa de vârstă 30–34 de ani a persoanelor care dețin o calificare de nivel terțiar (ISCED 5, conform sistemului ISCED 97, sau ISCED 6, conform noului sistem ISCED 2011) este de 23,8%⁴⁷.

Obiectivul strategic al agendei „Europa 2020”, privind participarea la învățământ superior, este asociat cu un alt obiectiv strategic de îmbunătățire a calității și relevanței educației universitare. Acestuia îi corespund patru dimensiuni: asigurarea calității, finanțarea pe bază de performanță, întărirea legăturilor dintre Universitate și mediul economic și creșterea angajabilității absolvenților. La rândul său, analiza realizată de European Universities Association a evidențiat necesitatea asigurării unei finanțări sustenabile a universităților, insistând asupra recomandării ca autoritățile naționale să extindă autonomia bugetară și financiară a acestora și să utilizeze mecanismele de alocare a fondurilor ca instrument strategic pentru dezvoltarea pe termen lung a instituțiilor de învățământ superior; alte recomandări prioritare cu implicații pentru mecanismele de finanțare au fost investiția în capitalul uman al instituțiilor de învățământ superior, asigurarea calității, și întărirea capacității de cercetare, inclusiv asigurarea unei finanțări consistente pentru studiile doctorale⁴⁸.

Potrivit Acordului de Parteneriat care va sta la baza alocărilor financiare europene pentru perioada 2014–2020⁴⁹, România a enunțat următoarele priorități de investiții în ceea ce privește obiectivul tematic privind educația, formarea profesională și învățarea pe tot parcursul vieții (OT 10), care vizează în mod direct învățământul superior:

- îmbunătățirea calității și relevanței învățământului profesional și tehnic, precum și a educației de nivel terțiar, pentru piața muncii;
- sporirea accesului la învățământ terțiar și susținerea participării la acesta;
- creșterea accesului persoanelor adulte la programe educaționale, centrate pe dobândirea competențelor de bază și a celor transversale.

În vederea realizării acestor priorități, sunt prevăzute o serie de acțiuni ce ar putea fi finanțate. Dintre acestea, le menționăm pe următoarele:

- îmbunătățirea sistemului de guvernare și management al instituțiilor de învățământ superior, în vederea optimizării calității predării și a cercetării științifice;
- sporirea relevanței programelor de studii de nivel licență și masterat, prin întărirea relațiilor instituționale dintre universități, mediul de afaceri și organizațiile de cercetare științifică;
- modernizarea învățământului terțiar prin organizarea unor programe de studii post-universitare și prin susținerea internaționalizării învățământului superior, inclusiv prin dezvoltarea cercetării științifice și a mobilității;
- dezvoltarea resurselor umane angajate în sectorul public în instituțiile de învățământ superior și în cele de cercetare/dezvoltare.

Susținerea financiară din fonduri publice, de la bugetul de stat, a unor astfel de obiective prioritare ar trebui să fie una substanțială. Cu toate acestea, remarcăm faptul că bugetul prognozat de Ministerul Educației Naționale, în conformitate cu prevederile Strategiei fiscal–bugetare pentru perioada 2015–2017, este unul în continuă scădere (ca pondere din PIB estimat). Potrivit documentului citat, se estimează o scădere a resurselor financiare alocate Ministerului Educației și Cercetării Naționale, de la 0,81% în anul 2014 la 0,71% în anul

⁴⁶ Vezi 'Europe 2020', a strategy for jobs and smart, sustainable and inclusive growth, adoptată de Comisia Europeană pe 17 Iunie 2010, EUCO 13/1/10 REV 1

⁴⁷ Programul național de reformă 2015, București, aprilie 2015, p.43 (accesibil online la http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/nrp2015_romania_ro.pdf).

⁴⁸ Andrée Surssock, *Ten priorities for Romanian Higher Education*. Institutional Evaluation Programme of the of the European University Association (EUA), 2014.

⁴⁹ Pentru textul integral propus de România Comisiei Europene, spre aprobare, accesați http://www.fonduri-ue.ro/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/2014-2020/acord-parteneriat/Acord_de_Parteneriat_2014-2020_RO_2014RO16M8PA001_1_2_ro.pdf.

2017⁵⁰. Valorile prezentate includ, conform documentului citat, și eventualele proiecte cu finanțare nerambursabilă de la Comisia Europeană, ce urmează a fi contractate și implementate.

Trebuie, de asemenea, să subliniem faptul că politica de subfinanțare a învățământului superior nu a fost modificată. Cel puțin datele de care dispunem la nivelul anului 2015 indică faptul că, pentru finanțarea de bază a învățământului superior (Legea Bugetului de stat 2015, Anexa 2, Ministerul Educației Naționale, Capitol 6501, Grupa 51, art. 01, alineat 02), au fost alocate 1.797.115 mii lei. Prin raportare la PIB estimat pentru anul 2015, această sumă echivalează cu 0,27% din PIB. Alocarea financiară de la bugetul de stat, pentru finanțarea de bază a învățământului superior, este, în mod evident, una extrem de redusă și cu mult mai mică decât cea din anii precedenți, calculată și prezentată în Rapoartele anterioare, realizate de CNFIS pentru anii 2012 și 2013.

După cum s-a putut vedea și din capitolul III al acestui raport, prin nivelul extrem de redus al fondurilor publice alocate învățământului în general, și învățământului superior în special, România se plasează într-o poziție extremă în cadrul Uniunii Europene, poziție care constituie un risc pentru perspectivele sale de dezvoltare viitoare. CNFIS consideră că pentru ridicarea nivelului calitativ al învățământului superior și pentru îmbunătățirea capacității sale de a contribui la creșterea economică și la evoluția pozitivă a societății este nevoie de răsturnarea tendinței de agravare a subfinanțării, de apropierea graduală față de nivelul mediu de finanțare din țările Uniunii Europene, și de integrarea instrumentelor financiare într-o politică națională coerentă, vizând asigurarea viabilității și competitivității universităților din România într-un context mondial caracterizat prin globalizare și intensificarea concurenței pentru resurse umane bine pregătite.

În acest context, propunerile CNFIS pentru îmbunătățirea stării finanțării învățământului superior, dezvoltate de asemenea în rapoartele anterioare, au în vedere două categorii de acțiuni specifice: repartizarea eficientă a resurselor financiare existente, în vederea sporirii eficienței și a transparenței utilizării fondurilor publice, precum și diversificarea formelor de finanțare a universităților din alte surse decât cele de la bugetul de stat. Cum orizontul de implementare al acestor măsuri nu este limitat la un singur an, este firesc ca unele dintre propunerile formulate în rapoartele CNFIS pe anii 2012 și 2013 să se regăsească și în actualul raport.

IV.3.2. Diferențierea finanțării în funcție de misiunile asumate de către universități

Una dintre tendințele cele mai problematice din ultimele decenii a fost aceea de a considera toate instituțiile de învățământ superior, indiferent de tradiție, caracteristici structurale și calitate a activității didactice și de cercetare, ca fiind esențialmente echivalente. Spre deosebire de legislația anterioară regimului comunist, care distingea net între un număr mic de universități propriu-zise și un număr mai mare, de alte instituții de învățământ superior, legea din 1978 și, apoi, întreaga legislație din anii 1990-2010, au extins drepturile rezervate universităților la toate instituțiile de învățământ superior. Legea educației naționale 1/2011 a prevăzut pe de o parte diferențierea universităților în trei categorii – universități centrate pe educație; universități de educație și cercetare științifică sau universități de educație și creație artistică; universități de cercetare avansată și educație –, dar a menținut totodată principiul anterior, ca toate universitățile să fie evaluate după aceleași criterii și standarde, și a stabilit că rezultatele obținute la clasificarea universităților și la ierarhizarea programelor de studii vor avea consecințe financiare asupra instituțiilor de învățământ superior. În consecință, clasificarea realizată în anul 2011 a fost percepută ca o ierarhizare ad-hoc discriminatorie și a stârnit aprige proteste din partea multor universități care au fost decretate ca fiind „centrate pe educație”, fiind atacată în justiție atât în planul procedurii de realizare, cât și în ceea ce privește rezultatele sale concrete. Deși procesul intentat de Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava s-a încheiat în martie 2014, cu o decizie a Înaltei Curți de Casație și Justiție care a respins acțiunea și a menținut valabilitatea clasificării, controversa rămâne considerabilă.

Poziția consecventă a CNFIS a fost aceea că, spre deosebire de ierarhizarea programelor de studii, clasificarea instituțiilor de învățământ superior nu trebuie să fie considerată în sens ierarhic, ci trebuie să fie rezultatul unei auto-evaluări realiste și al unei înțelegeri între toți factorii interesați – instituția de învățământ superior, minister, factorii de conducere de la nivel județean/regional –, prin care să se stabilească profilul și obiectivele fiecărei instituții, care apoi să fie asumate în cadrul misiunii universității și al contractului instituțional cu ministerul.

⁵⁰ Conform strategiei fiscal-bugetare pe anii 2015-2017, pusă în discuție publică în decembrie 2014, p.134, text accesibil online la http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/transparenta/Strategiafiscalbugetara2015_2017.pdf.

Realizarea unei asemenea asumări conștiente a unor misiuni diferențiate poate fi stimulată dacă în cadrul Strategiei de dezvoltare a învățământului superior din România se vor detalia caracteristicile fiecăreia dintre categoriile de universități prevăzute de lege și se vor stabili obiective la nivel național, în legătură cu aceste trei (sau mai multe) categorii. O asemenea decizie strategică, de diferențiere și întărire a unor profiluri specifice ale diferitelor instituții de învățământ superior din România, ar corespunde atât deosebirilor existente în termeni reali, pe fond, între aceste instituții, cât și tendinței la nivel mondial, de consolidare a specificității fiecărei universități.

În așteptarea elaborării și adoptării unor prevederi de acest fel la nivelul strategiei naționale, CNFIS a inclus în propunerea sa de OMECȘ privind metodologia de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională a universităților de stat posibilitatea ca acest fond să fie alocat pe baza unor competiții de proiecte diferențiate, dedicate separat celor trei clase de universități. De asemenea, în funcție de strategia care va fi convenită la nivel național, Consiliul are în vedere și posibilitatea ca, în perspectivă, indicatorii de calitate prevăzuți pentru stabilirea finanțării suplimentare să fie și ei diferențiați pe categorii de universități, astfel încât criteriile folosite la alocarea acestei componente importante a finanțării instituționale să țină cont de misiunile diferențiate ale diverselor instituții de învățământ superior.

IV.3.3. Implementarea finanțării pe bază de granturi multianuale de studii

Având în vedere atribuțiile care îi revin, conform Legii educației naționale nr. 1/2011, art. 219, alin. 2, CNFIS a elaborat și înaintat către MECS (azi MECȘ), încă din 2012, propuneri de finanțare⁵¹ a universităților, care au în vedere repartizarea cifrelor de școlarizare prin alocarea de granturi de studii, propuneri care au fost prezentate în Raportul anterior, realizat de CNFIS pentru anul 2012. În cele ce urmează vor fi menționate, pe scurt, principalele demersuri ale CNFIS, privind asigurarea finanțării de bază multianuale, pe întreaga durată a ciclului de studii (propunerea privind valoarea estimată a costurilor de școlarizare și, în baza acesteia, propunerea privind numărul de granturi pentru fiecare dintre ciclurile de studii, propunerea de stabilire a domeniilor de ierarhizare prioritare la finanțare și, în final, metodologia propusă pentru repartizarea granturilor finanțate de la bugetul de stat), aceste propuneri având ca scop optimizarea finanțării din fonduri publice a învățământului superior în perioada 2014-2015.

Conform Legii educației naționale nr. 1/2011, art. 219, alin. 3, lit.a, CNFIS „*stabilește costul mediu per student echivalent pe cicluri și pe domenii de studii*”. Constatând subfinanțarea cronică a sistemului de învățământ superior, care a condus la numeroase abateri de la normele în vigoare, CNFIS a apreciat că metoda reflectivă de determinare a costului mediu (prin raportarea la cheltuielile realizate într-un an de referință oarecare) ar fi condus doar la reproducerea unor situații anormale și a optat pentru metoda normativă, de stabilire a unor standarde de cost pe student echivalent, pe cicluri și pe domenii de studii.

Această opțiune este convergentă cu tendințele existente la nivelul întregii Uniuni Europene, de promovare a calculului tuturor costurilor directe și indirecte per activitate sau/și proiect, așa numitul *full costing*⁵². Pentru universități, determinarea costurilor totale este foarte importantă, întrucât permite, în principal, o realocare internă mai eficientă a resurselor și îmbunătățește procesul de luare a deciziilor strategice în baza unei mai bune înțelegeri a efortului investițional. Având în vedere dificultățile majore în determinarea costurilor totale ale programelor de studii, legate nu atât de calculul cheltuielilor de personal cât, mai ales, de determinarea mai precisă a cheltuielilor materiale și de estimarea corectă a costurilor indirecte, CNFIS a întreprins o analiză și o estimare proprie a costurilor reale ale programelor de studii, care au evidențiat mai multe probleme, printre care faptul că alocațiile bugetare pentru un student echivalent nu reflectă costurile reale ale programelor de studii respective, valoarea lor fiind semnificativ mai mică decât costurile, în cazul tuturor programelor de studii. Pentru a soluționa aceste probleme, CNFIS a propus reducerea numărului de domenii de finanțare la patru: D1 (în care intră programele de studii din domeniile de ierarhizare socio-economice și umaniste), D2 (pentru domeniile de ierarhizare din cadrul științelor ingineresti, științelor exacte și științelor biologice), D3 (științe medicale, arhitectură și urbanism) și D4 (artele spectacolului, muzică etc.).

Premisele de la care s-a pornit au fost realiste. Acestea au privit numărul mediu de ore din planul de învățământ al studiilor de licență și masterat, pe domenii de finanțare, numărul de studenți pe formații de

⁵¹ Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Metodologia de repartizare a cifrelor de școlarizare, prin alocarea de granturi de studii finanțate de la buget pentru universitățile de stat*, 23 mai 2012.

⁵² European University Association, *Financially sustainable universities. Towards full costing in European universities (AN EUA REPORT)*, Brussels, Belgium, 2008 (accesibil la <http://www.eua.be>).

studiu, ponderea cadrelor didactice pe diferite grade, pentru desfășurarea diverselor activități didactice, cheltuielile diferite în cazul predării în alte limbi, gradul mediu de ocupare a posturilor, regia și cheltuielile materiale minimale. Din analiza cheltuielilor, realizată în anul 2012, au rezultat estimări ale valorilor costurilor anuale ale programelor de studii de licență susținute în limba română de circa 5.700 lei pentru D1, 7.550 lei pentru D2, 10.000 lei pentru D3 și 15.700 lei pentru D4. În mod asemănător, pentru studiile de masterat, au rezultat costuri de circa 10.000 lei, 11.000 lei, 11.600 lei și, respectiv, 16.000 lei, pentru cele patru domenii de finanțare.

Analiza comparativă a valorilor granturilor calculate în baza estimării costurilor reale per student, ale programelor de studii, pe clase de domenii de ierarhizare, cu alocația per student fizic (atât cea corespunzătoare finanțării de bază, cât și cea corespunzătoare finanțării instituționale) subliniază discrepanța dintre valorile estimate ale costurilor de școlarizare și alocațiile bugetare și arată necesitatea majorării substanțiale a acestora, mai ales în cazul programelor de studii de licență. Totodată, această analiză comparativă a evidențiat faptul că sistemul actual de coeficienți de cost, care diferențiază finanțarea de bază alocată universităților pentru studenții înmatriculați în domenii de studii diferite, nu mai are, dacă a avut vreodată, corespondent în costurile normative ale programelor de studii subsumate domeniilor respective și reprezintă deci o formă de alocare sistemic distorsionată a celei mai mari părți a finanțării învățământului superior din România. Se cuvine remarcat faptul că această distorsiune s-a accentuat în timp în anii 2003-2010, când multe universități au cerut (și obținut) creșteri ale coeficienților de cost aferenți unora dintre domeniile de studii, deși analiza costurilor normative arată că acești coeficienți sunt de regulă mult mai mari decât ar putea fi justificat prin specificul respectivelor programe de studii. Concret, dacă vom compara estimarea costurilor normative pentru licență în cazul domeniilor din grupele D1 și D2, pe lângă constatarea necesară că toate sunt subfinanțate de la buget, vom observa că raportul dintre ele este aproximativ 1:1,3, în timp ce coeficienții de cost actuali pentru domeniile subsumate grupei D2 sunt grupați între 1,65 și 1,91. Cum această alocare sistemic distorsionată a finanțării de bază afectează îndeosebi universitățile care au un mare număr de studenți înmatriculați la programe din domeniile cu coeficientul 1 (studenți care la scara întregului sistem reprezintă circa două treimi din totalul studenților fizici finanțați de la buget), nu este de mirare faptul că universitățile comprehensive din consorțiul „Universitaria” au solicitat și ele majorarea coeficientului pentru științele umaniste și sociale. Și alte universități au solicitat punctual majorarea coeficienților pentru unul sau altul dintre domenii. În raport cu asemenea cereri, poziția CNFIS a fost aceea că majorarea competitivă a unuia sau altuia dintre coeficienți riscă să sporească artificialitatea întregului sistem, și că sistemul coeficienților de cost, în măsura în care va fi păstrat până la trecerea la finanțarea ciclurilor licență și master prin granturi multianuale, va trebui supus unei reevaluări de ansamblu, care să reflecte obiectiv diferențierile mai reduse dintre diversele domenii de studii.

Dincolo însă de această discuție despre inadecvarea sistemului coeficienților de cost, discrepanțele semnificative dintre costurile reale și alocațiile bugetare demonstrează subfinanțarea gravă a tuturor programelor de studii, ceea ce are consecințe semnificative în întreg sistemul de învățământ. Pentru a funcționa în condiții de subfinanțare, instituțiile de învățământ superior iau măsuri de comasare a cursurilor, de mărire a formațiunilor de lucru, care conduc la scăderea calității procesului didactic, dar și măsuri de mărire a normelor didactice la limita permisă de legislația în vigoare.

Una dintre consecințele cele mai grave ale subfinanțării programelor de studii, mai ales a celor de licență, se remarcă în cazul domeniilor care atrag mai puțini studenți, unde veniturile nu pot acoperi costurile. În aceste situații există riscul major ca universitățile să ia în considerare o posibilă închidere a programelor de studii nesustenabile prin vechea politică de finanțare, cu consecințe grave asupra acoperirii nevoilor sociale.

În concluzie, în vederea optimizării finanțării din fonduri publice a învățământului superior și creșterii calității procesului de învățământ, CNFIS propune și pentru perioada 2015-2018 creșterea gradată a cuantumului grantului de studii, în concordanță cu costurile reale. În cazul menținerii restricțiilor bugetare, această măsură trebuie luată împreună cu cea de ajustare corespunzătoare a numărului de granturi de studii acordate.

IV.3.4. Optimizarea numărului total de granturi pentru fiecare ciclu de studii

Necesitatea creșterii gradate a cuantumului grantului de studii în concordanță cu costurile reale (v. subcapitolul anterior) este un subiect de discuție foarte actual la nivel european. Având în vedere faptul că alocațiile bugetare pentru învățământul superior nu au avut o creștere semnificativă pentru ultimul an (v.

subcapitolul IV.2) și nu se preconizează⁵³ a avea nici pentru perioada 2015-2017, CNFIS reiterează și pentru perioada 2015-2018 propunerile și recomandările privind optimizarea numărului total de granturi, pentru fiecare ciclu de studiu, descrise în raportul public anual pentru 2012 (v. subcapitolul IV.1.2) și care vor fi menționate pe scurt în continuare.

Propunerile și recomandările CNFIS au pornit de la următoarele principii care stau la baza stabilirii numărului de granturi (cele cuprinse în Legea educației naționale 1/2011, art. 3, în particular principiul eficienței, care impune obținerea de rezultate educaționale maxime, prin gestionarea resurselor existente, și principiul relevanței, care cere ca educația să răspundă nevoilor socio-economice) și de la criteriile precum: i) creșterea competiției în selectarea candidaților în instituțiile de învățământ superior de stat; ii) respectarea angajamentelor luate în cadrul Strategiei Europa 2020, privind indicatorul educația terțiară; iii) folosirea rezultatelor studiilor de inserție a absolvenților pe piața forței de muncă; iv) asigurarea unei tranziții gradate, care să nu pună în pericol echilibrele fragile din sistemul de învățământ superior.

Analiza datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, referitoare la cohortele din perioada 1988-1994, coroborată cu cele de la MECȘ privind absolvenții de liceu cu examen de bacalaureat promovat și cifra de școlarizare bugetată alocată anual prin Hotărâri ale Guvernului în perioada 2006–2014, a evidențiat scăderea numărului de tineri care au ajuns la vârsta studiilor universitare și, mai ales, declinul important al numărului de absolvenți de liceu care au promovat examenul de bacalaureat, pe fondul păstrării aproximativ constante a cifrelor de școlarizare bugetate. Pe de altă parte, au fost avute în vedere și dificultățile prin care trec unele programe de studii ce răspund unor nevoi sociale, însă au costuri relativ ridicate și venituri mici, datorate numărului mai restrâns de studenți.

Având în vedere, pe de o parte, diferențele mari dintre estimarea costurilor reale ale diverselor programe de studii și alocațiile bugetare acordate în 2013, iar pe de altă parte, dezideratul de a stimula domeniile pentru care se înregistrează o nevoie socială, un deficit pe piața forței de muncă, Consiliul propune corelarea cifrei de școlarizare cu evoluțiile demografice și cu numărul de absolvenți de liceu care au promovat examenul de bacalaureat.

Analiza datelor, prezentată în rapoartele publice anuale pentru anii 2012 și 2013, arată faptul că, pentru studiile de licență, alocația corespunzătoare finanțării de bază reprezintă între circa 33% și 47% din costuri, iar alocația totală, circa 50%, până la 69% din costuri. În aceste condiții, sumele disponibile ar fi suficiente doar pentru maximum 35.000 de granturi, cu mult sub cele circa 62.000 de locuri bugetate, oferite de minister în fiecare an. Având în vedere nevoia de a nu pune în pericol echilibrul fragil, existent în sistemul de învățământ superior, CNFIS propune o scădere gradată a numărului de granturi, însoțită de creșterea corespunzătoare a valorii grantului. De exemplu, o scădere de circa 5% a numărului de granturi, însoțită de o creștere cu circa 7.5% a valorii grantului, poate corecta în patru ani discrepanțele majore din sistem, minimizând, pe de altă parte, șocurile.

De asemenea, analiza costurilor arată faptul că, pentru studiile de masterat, alocația corespunzătoare finanțării de bază reprezintă între circa 37% și 68% din costuri, iar alocația totală, circa 55%, până la 100% din costuri (exceptând domeniul D4). În aceste condiții, sumele disponibile ar fi suficiente pentru circa 25.000 de granturi, semnificativ mai puține decât cele circa 35.000 de locuri bugetate, oferite de minister în fiecare an.

Având în vedere și în acest caz nevoia de a nu pune în pericol echilibrul fragil, existent în sistemul de învățământ superior, CNFIS propune o scădere gradată a numărului de granturi, însoțită de creșterea corespunzătoare a valorii grantului. Și în cazul studiilor de masterat, o scădere de circa 5% a numărului de granturi, însoțită de o creștere cu circa 7,5% a valorii grantului, poate corecta în patru ani discrepanțele existente, fără a produce șocuri extreme.

⁵³ Conform estimărilor de buget până în anul 2018, prezentate în legea bugetului pentru anul 2015.

IV.3.5. Propunere privind alocarea granturilor în funcție de gradul de prioritate al domeniilor de studii

Pornind de la obligația stabilită prin Legea Educației Naționale nr. 1/2011, art. 223, alin. 4, potrivit căruia „granturile de studii vor fi alocate prioritar spre acele domenii care asigură dezvoltarea sustenabilă și competitivă a societății”, CNFIS a adoptat, încă din anul 2012, o propunere privind stabilirea domeniilor de studii prioritare pentru finanțarea de la bugetul de stat⁵⁴, propunere care a fost descrisă în raportul public pentru anul 2012 (v. subcapitolul IV.1.3), fiind prezentată pe scurt în continuare.

Constatând că documentele naționale de politici strategice nu definesc în mod explicit domeniile care asigură dezvoltarea sustenabilă și competitivă a societății, CNFIS a fundamentat propunerea sa pe principiile care guvernează învățământul superior, conform Legii 1/2011, art. 3, și pe prioritățile definite la nivel național prin documente de politici strategice.

Criteriile de selectare a domeniilor considerate prioritare au fost:

1. deficitul de absolvenți pe piața muncii, pe baza datelor disponibile la ora actuală;
2. costurile – de școlarizare, respectiv de oportunitate (dificultatea programului de studii), pe baza indicilor de cost ai programelor de studii;
3. nivelul de atractivitate a domeniului, respectiv așteptările privind nivelurile de venit după absolvire, pe baza datelor de anchetă disponibile;
4. evaluarea pe care absolvenții o fac, cu privire la calitatea și relevanța programelor de studii din domeniul respectiv, pe baza datelor de anchetă disponibile.

Ierarhizarea domeniilor prioritare a fost făcută în baza următoarelor criterii:

1. încadrarea grupului în prioritățile naționale;
2. interesul public (acele domenii ai căror absolvenți lucrează în domenii considerate bunuri publice, precum educația, sănătatea etc.);
3. domeniile ai căror absolvenți au așteptări de venit, după absolvire, sub media națională;
4. deficitul de forță de muncă în anumite domenii ale economiei naționale.
5. domeniile care sunt mai puțin atractive din punctul de vedere al co-finanțării studiilor (criteriu operațional: ponderea studenților bugetați în total studenți).

În urma analizei efectuate, CNFIS a acordat fiecărui domeniu de ierarhizare un nivel de prioritate între 0 și 5, niveluri de prioritate care stau la baza proiectului noii metodologii pentru alocarea granturilor de studii.

Propunerea CNFIS vizează o regândire a rolului și implicării Ministerului Educației și Cercetării în distribuirea numărului de granturi de studii pe domenii. Procedura actuală, care constă în alocarea unui număr global de locuri către universități, deși aparent pune accentul pe autonomia universitară, are câteva deficiențe importante. Universitățile distribuie aceste locuri între domeniile de studii ținând seama, în principal, de concurența la admitere, la nivelul universității, și de capacitatea de școlarizare în diferite domenii – deci nu de tendințe sau nevoi la nivel național. Ministerul se exclude, prin această procedură, de la elaborarea unor politici naționale de dezvoltare a resursei umane înalt calificate și se transformă într-un oficiu care preia necritic deciziile universităților. De aceea, propunerea CNFIS constă în implicarea directă a Ministerului în alocarea pe domenii și pe cicluri a granturilor de studii, urmărind ca în timp să elimine distorsiunile existente și să asigure o structură modernă, pe domenii, a învățământului superior.

Propunerile CNFIS în ceea ce privește nivelul de prioritate a diverselor domenii de ierarhizare au fost sintetizate în Tabelul 17 din raportul public pentru anul 2012, pentru programele de licență și masterat, menționându-se și ponderile corespunzătoare pentru anul 2012, și cele propuse ca urmare a utilizării nivelului de prioritate al studenților din domeniul de ierarhizare, respectiv din numărul total de granturi. Marja de variație maximă aleasă a fost de 0-10% pentru programele de studii de licență și -10% până la 10% pentru programele de studii de masterat.

⁵⁴ Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Propunere privind stabilirea domeniilor de studii prioritare pentru finanțarea de la bugetul de stat în anul 2012*

IV.3.6. Diversificarea formelor de sprijin financiar pentru studenți

Acest subcapitol prezintă, pe scurt, recomandările specifice ale studenților, privind îmbunătățirea formelor de sprijin financiar pentru studenți, orientate pe următoarele direcții principale de acțiune:

Restructurarea sistemului de acordare a bursei, în vederea creării unui sistem educațional adecvat nevoilor societății actuale și asigurării accesului real și echitabil în învățământul superior. Aceste demersuri se pot susține prin modificarea HG nr. 558 din 3 septembrie 1998, pentru completarea Anexelor 1 și 2 la Hotărârea Guvernului nr. 445/1997 (privind stabilirea criteriilor generale de acordare a bursei și a altor forme de sprijin material pentru elevii, studenții și cursanții din învățământul de stat, cursuri de zi), astfel încât să cuprindă următoarele:

- creșterea fondului de burse cu 15%, astfel încât aceasta să acopere creșterea valorii bursei sociale până la valoarea recomandată de către CNFIS;
- stabilirea unui plafon minim de 30% pentru bursele sociale, din fondul total de burse, alocat de universități, astfel încât să se îndeplinească obiectivul statului de a asigura echitate și acces în învățământul superior prin intermediul sistemului de burse;
- stabilirea unui cuantum minim, stabilit de CNFIS, aferent bursei sociale pe zone de dezvoltare, care să acopere cheltuielile de cazare și mâncare;
- introducerea unui sistem de burse suplimentare, pentru încurajarea studenților în alegerea unor programe de studii din domenii considerate prioritare la nivel național.

Diversificarea surselor de finanțare și sprijin pentru studenți

- Implementarea sistemului de împrumuturi bancare pentru credite și burse de studii pentru studenți, menționat în prezent în Legea educației naționale nr.1/2011 (v. art. 204) – Aceasta ar putea permite susținerea, și prin alte mijloace financiare decât cele de la bugetul de stat, a studenților care provin din familii cu venituri reduse, în vederea acoperirii taxelor de studii și a costului vieții pe perioada studiilor, cu posibilitatea de rambursare a creditului după momentul finalizării studiilor și integrarea absolventului pe piața muncii sau cu posibilitatea de transformare a creditului în burse de studii, în funcție de tipul de credit și de nivelul performanțelor obținute de student în perioada de studii. Pentru accelerarea demersurilor necesare pentru crearea cadrului de implementare a reglementărilor în vigoare, privind acest sistem de creditare, garantat de stat, în condițiile legislației în vigoare, este necesară implicarea comună și coordonată atât a factorilor de decizie, cât și a instituțiilor care vor propune reglementările specifice de implementare.
- Implicarea autorităților locale, județene sau regionale, ca beneficiari direcți ai rezultatelor învățământului superior, în sprijinirea financiară a studenților proveniți din aria de jurisdicție a respectivelor autorități – Pentru aceasta, CNFIS susține necesitatea creării cadrului legal pentru ca bursele sociale să poată să fie finanțate și de către autoritățile locale (unde studentul își are rezidența), cu atât mai mult cu cât majoritatea actelor care constituie dosarul social sunt emise de către aceste autorități.

Totodată, CNFIS a avut în vedere, în contextul trecerii la aplicarea indicatorilor de calitate pentru alocarea finanțării suplimentare a universităților, includerea printre aceștia a unora care vizează direct modul în care universitățile sprijină buna desfășurare a studiilor. Concret, pe lângă indicatorii deja incluși în metodologia de finanțare pentru anul 2015 (vezi Anexele 4 și 5 ale OMECȘ nr. 3185/09.02.2015), în propunerea CNFIS⁵⁵ sunt incluși și alți indicatori, precum: rata de absolvire a programelor de studii de licență; raportul dintre numărul total de credite acumulate de studenți și numărul total de credite; măsura aplicării sistemului creditelor transferabile; activitatea de practică (inclusiv ciclul de studii de masterat); finalizarea programelor educaționale de către persoane provenite din medii dezavantajate socio-economic; monitorizarea angajabilității absolvenților etc.

⁵⁵ A se vedea Anexa 4 din Propunerea CNFIS privind Metodologia de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară, a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2015, aprobată în ședința CNFIS din 27.11.2014 – text accesibil online la http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2012/08/11282014-MetodologieCNFIS-FB_FS-2015-ICtransp.pdf.

IV.4. Propuneri referitoare la diversificarea surselor de finanțare a învățământului superior din România

Diversificarea surselor de finanțare este un element important în garantarea stabilității instituționale și a autonomiei instituțiilor de învățământ superior, mai ales în condițiile limitării inevitabile a volumului resurselor disponibile de la bugetul de stat. Evoluțiile din ultimii ani sunt îngrijorante în acest sens, deoarece în cadrul sistemului au scăzut veniturile obținute din taxe, din contracte de cercetare și/sau pentru realizarea unor obiective de investiții.

În aceste condiții, există tendința de a considera că fondurile europene, îndeosebi cele vizând dezvoltarea resursei umane, ar putea reprezenta un panaceu pentru problemele financiare ale universităților din România. Este incontestabil faptul că aceste fonduri pot constitui un supliment binevenit de resurse, precum și un stimulent în dezvoltarea unor activități sau componente de activități pentru care fondurile alocate de la buget ar fi fost insuficiente sau inadecvate. Pe de altă parte, nu trebuie subestimate aspectele problematice ale angajării universităților în derularea de proiecte finanțate din fonduri europene. Experiența a arătat faptul că, uneori din motive care țin de managementul defectuos, alteori din motive independente de activitatea proprie universităților, rambursarea unorora dintre cheltuielile efectuate poate întârzia considerabil, pentru a nu aminti și situația în care unele dintre cheltuieli sunt considerate neeligibile și, deci, nu mai sunt rambursate. Universitățile se pot astfel confrunta cu grave probleme de asigurare a fluxurilor financiare (*cash-flow*), precum și cu incertitudini care le destabilizează instituțional. Nu trebuie subestimat nici faptul că proiectele finanțate din fonduri europene induc – atât la nivel instituțional, cât și la nivel individual – stimulente care pot distraze resursele umane și administrative ale universităților de la asigurarea bunei îndepliniri a misiunii lor centrale, de educație și cercetare. În consecință, este extrem de important ca, la nivel național, să se creeze un cadru de derulare a proiectelor cât mai eficient, care să minimizeze distorsiunile și să garanteze maximum de predictibilitate, încurajând totodată universitățile în derularea unor proiecte cât mai apropiate de activitățile lor centrale, de formare și cercetare.

Având în vedere tendința de limitare a bazinului demografic al recrutării din țară a studenților cu taxă, care să studieze la universitățile din România, diversificarea surselor de finanțare a instituțiilor de învățământ superior ar presupune extinderea acestei recrutări fie la studenți din alte țări, fie la categorii sociale și/sau de vârstă care până acum nu au efectuat studii universitare. Ambele căi enunțate mai sus necesită însă adoptarea în acest sens a unor politici coerente la nivel național, vizând creșterea atractivității de ansamblu a studiilor universitare desfășurate în România, liberalizarea regimului de vize și rezidență în România pentru studenții străini, precum și crearea cadrului normativ pentru dezvoltarea la nivel universitar a unor forme flexibile de învățământ pe întreg parcursul vieții.

Unele programe de masterat sau doctorat pot beneficia de finanțarea directă sau indirectă a mediului economic privat interesat, fie prin finanțarea directă a desfășurării unor asemenea programe, fie prin acoperirea taxelor de studii/acordarea unor burse pentru studenți. Acordarea unor facilități fiscale pentru firmele care susțin asemenea activități, precum și activitatea de practică a studenților, ar putea contribui la creșterea semnificativă a acestor finanțări.

Finanțarea europeană (prin programe de cercetare specifice) sau cea internațională (în special pe baza unor acorduri bilaterale sau a unor programe ale agențiilor de dezvoltare internațională ale unor țări) reprezintă, în prezent, o potențială resursă, puțin valorificată de către universitățile românești.

Dincolo de utilizarea fondurilor nerambursabile provenite de la Uniunea Europeană, fie direct, fie prin intermediul statului român, universitățile pot avea în vedere și explora o serie de surse alternative de venituri, în funcție de planurile operaționale strategice pe care și le propun. Dezvoltarea unor parteneriate cu agenți economici puternici reprezintă, pentru unele domenii științifice cu aplicabilitate practică mai mare (cum ar fi științele ingineresti, spre exemplu), o direcție posibilă de dezvoltare. Dezvoltarea unor programe de studii netradiționale, orientate către persoane adulte, poate constitui o direcție de dezvoltare pentru universitățile care gestionează programe de studii orientate mai degrabă spre științele socio-umane sau umaniste. În plus, oferirea unor programe de pregătire profesională de calitate, pentru angajați sau persoane active care doresc să se dezvolte profesional pe parcursul carierei, reprezintă activități pe care universitățile ar putea să le dezvolte și pe care statul ar trebui să le susțină.

IV.5. Propuneri privind creșterea acurateții bazei informaționale a finanțării învățământului superior

Propunerea CNFIS privind creșterea acurateții bazei informaționale a finanțării învățământului superior pentru anul 2015 urmărește, în primul rând, asigurarea suportului necesar implementării celorlalte propuneri privind metodologia de finanțare. Propunerea a fost elaborată luând în calcul contextul mai larg al dezvoltărilor semnificative care au fost înregistrate recent, în ceea ce privește crearea unor baze de date și a altor instrumente informatice care să faciliteze procesul de gestiune și de raportare în timp real a informațiilor de la nivelul instituțiilor de învățământ superior și să permită integrarea acestora la nivel național.

În rapoartele sale anterioare, CNFIS atrăgea atenția asupra faptului că posibilitățile de elaborare a metodologiilor de finanțare necesare pentru operaționalizarea politicilor publice din domeniul învățământului superior sunt puternic limitate de volumul și calitatea informațiilor disponibile la nivelul sistemului. Principala cauză pentru această stare de fapt era identificată în organizarea inadecvată a procesului de colectare a datelor primare de la universități, care nu permite obținerea unui volum suficient de bogat de informații care să respecte cele patru condiții necesare pentru utilizarea lor în algoritmi de alocare a fondurilor publice:

- **reprezentativitate** pentru aspectele urmărite de metodologie;
- **disponibilitate** la nivelul tuturor universităților, în momentele de timp de referință;
- **omogenitate** din perspectiva definițiilor utilizate și a modului de raportare;
- **credibilitate**, prin posibilitatea testării veridicității datelor într-o manieră analitică sau chiar prin verificări efectuate direct la sursă.

În anii 2013-2014 s-au realizat progrese semnificative în pregătirea condițiilor pentru îmbunătățirea capacității de colectare a informațiilor relevante pentru sistemul de învățământ superior. Proiectul *Politici publice fundamentate în învățământul superior: o premisă necesară pentru dezvoltarea României*, realizat în cadrul Programului Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative cu cooperarea principalelor instituții centrale care colectează și utilizează informații referitoare la sistemul universitar din România, a avut drept rezultat un raport național care a oferit decidenților o valoroasă imagine de ansamblu asupra fluxurilor informaționale din învățământul superior. Pe baza rezultatelor prezentate în raport și a cerințelor formulate de diversele instituții, sub coordonarea CNSPIS a fost proiectată o platformă informatică dedicată, care începând din 2015 asigură colectarea periodică centralizată a principalelor date statistice pentru învățământul superior, inclusiv a multora dintre informațiile relevante pentru implementarea metodologiei de finanțare a învățământului superior.

Totodată, proiectul *Politici bazate pe evidențe și impactul asupra pieței forței de muncă*, implementat în cadrul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane începând din aprilie 2014, a îngăduit îmbunătățirea suportului informatic pentru funcționarea Registrului Matricol Unic al Universităților din Romania (RMUR), pregătirea conectării și asigurării interoperabilității acestuia cu celelalte baze de date din sistemul de învățământ și cu cele deservind piața muncii din România în cadrul unui Registru Educațional Integrat (REI) și îmbunătățirea instrumentelor accesibile universităților pentru monitorizarea inserției pe piața muncii a absolvenților programelor lor de studii. La data realizării acestui raport instrumentele informatice aferente RMUR și REI sunt în faza finală de testare, fiind totodată în derulare activitățile de formare a beneficiarilor de la nivelul universităților și al instituțiilor centrale. Având în vedere aceste evoluții, Registrul Matricol Unic poate fi operaționalizat de îndată ce MECȘ va emite un act normativ care să solicite instituțiilor de învățământ superior să încarce efectivele lor de studenți în RMUR și să reglementeze modul de asigurare a funcționalității Registrului după încetarea proiectului POSDRU care a asigurat implementarea sistemului. Totodată, facilitățile de interoperabilitate oferite de Registrul Educațional Integrat (REI), pe lângă facilitățile oferite universităților în preluarea informațiilor referitoare la parcursul educațional anterior al studenților, vor îngădui analiza corelației dintre oferta educațională și cerințele pieței muncii, devenind un instrument important în evaluarea și optimizarea activității de învățământ superior.

Concluzii

O primă concluzie, evidențiată atât de evoluțiile din ultimii ani, cât și de comparațiile internaționale, se referă la agravarea subfinanțării cronice a sistemului de învățământ superior din România. Deși în anul 2014 finanțarea de la buget a învățământului superior a sporit în termeni nominali, creșterea a fost mai mică decât inflația și cu totul insuficientă în raport cu nevoile/obligățiile financiare ale universităților. Mai grav încă, veniturile obținute de universități din surse extra-bugetare au fost limitate de scăderea numărului studenților cu taxă, ceea ce a făcut ca instituțiile de învățământ superior de stat să depindă într-o mare măsură de alocațiile de la bugetul de stat. Incertitudinile și volumul pe ansamblu insuficient al finanțării afectează negativ calitatea învățământului superior și competitivitatea universităților din România pe termen mediu și lung, subminând șansele de dezvoltare durabilă a societății românești în secolul XXI. De aceea, este important ca întărirea și perfecționarea mecanismelor pentru valorificarea corectă și eficientă a resurselor existente să fie însoțită de stabilirea la nivel național a unei strategii coerente și a unui set de priorități pentru dezvoltarea pe termen lung a sistemului învățământului superior din România.

În strădania sa de a sprijini Ministerul Educației și Cercetării Științifice în elaborarea și implementarea politicilor privind finanțarea instituțiilor de învățământ superior, CNFIS a elaborat, pe de o parte, o metodologie coerentă de finanțare pe anul 2015 și, pe de altă parte, un set de propuneri care vizează adoptarea și implementarea unor politici și mecanisme instituționale diferite de cele actuale, dar pe care Consiliul le consideră capabile să producă efecte benefice la nivelul sistemului de învățământ superior, într-un orizont de timp de 5-10 ani. Aceste propuneri, care evident vor necesita o dezbatere amplă și analize ex-ante riguroase, precum și integrarea într-o strategie de ansamblu, cu privire la dezvoltarea sistemului universităților din România în perioada următoare, vizează următoarele aspecte:

1. *Ajustarea finanțării instituționale totale a învățământului superior la cadrul normativ și la obiectivele Strategiei 2020 privind asigurarea calității, finanțarea pe bază de performanță, întărirea legăturilor dintre Universitate și mediul economic și creșterea angajabilității absolvenților.*
2. *Continuarea implementării finanțării studiilor universitare pe bază de granturi multianuale, dimensionate pe baza unor standarde de cost specifice domeniilor de studii, prin extinderea eșalonată a aplicării acestui mecanism de la nivelul studiilor de doctorat la ciclurile de master și licență;*
3. *Creșterea cuantumului finanțării pe student și corelarea numărului de granturi finanțate de la bugetul de stat pentru studiile de licență cu tendințele demografice de la nivel național;*
4. *Adoptarea și aplicarea unei politici naționale de alocare prioritara a granturilor de studii pe domenii, și nu doar pausal, la nivel de universități;*
5. *Alocarea pe bază de proiecte a fondului pentru dezvoltare instituțională*
6. *Modernizarea învățământului terțiar prin organizarea unor programe de studii post-universitare și prin susținerea internaționalizării învățământului superior, inclusiv prin dezvoltarea cercetării științifice și a mobilități cadrelor didactice și studenților;*
7. *Sporirea cuantumului și reforma politicilor de alocare a diverselor forme de sprijin material pentru studenți, astfel încât acestea să devină mai eficiente în direcția asigurării echității, referitor la accesul la educația de nivel universitar, și să contribuie la atragerea studenților spre domenii de studii considerate prioritare la nivel național;*
8. *Crearea cadrului normativ pentru dezvoltarea și finanțarea de la buget a unor forme flexibile de învățământ superior pe întreg parcursul vieții, care să permită adulților acumularea și certificarea unor competențe profesionale constitutive calificărilor de la nivel licență și/sau master, în condiții riguroase de asigurare a calității, garantate de cele mai performante universități din sistem*
9. *Creșterea acurateței bazei informaționale a finanțării învățământului superior din România prin implementarea încă din anul 2015/2016 a Registrului Matricol Unic și asigurarea condițiilor pentru funcționarea Registrului Educațional Integrat.*

Anexe

TABELUL A.1 — FINANȚAREA PRIN GRANTURI A STUDENȚILOR DOCTORANZI ÎNMATRICULAȚI ÎNCEPÂND CU ANUL 2011-2012 (fundamentarea grantului anual pentru doctorat)

Categoriile de cheltuieli		Domeniul de finanțare				
		D1		D2	D3, D4	
1	Salarizarea conducătorului de doctorat	5,200		5,200		Costurile pentru programul de studii avansate
2	Salarizarea membrilor comisiei de îndrumare	1500		1500		
3	Program de pregătire bazat pe studii avansate	2,500		2,500		
4	Program de pregătire suplimentar	1000		1000		
5	Fonduri pentru cercetare	4,000		7,000		Costurile pentru programul de cercetare
6	Regia școlii doctorale - 25%	3,600		4,300		
	TOTAL GRANT (fără bursă)	17,800		21,500		24,800

Sursa: CNFIS, Anexa 2 a propunerii⁵⁶ CNFIS privind metodologia de finanțare pentru anul 2015.

⁵⁶ Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Metodologia de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară, a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2015* (OM nr.3185/09.02.2015).

TABELUL A.2 — REPARTIZAREA FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE PE CICLURI DE STUDII ȘI SUBCATEGORII DE FINANȚARE, PENTRU ANUL 2014, ȘI PROPUNEREA PENTRU ANUL 2015

Cicli de studii / subcategorii de finanțare	TOTAL Finanțare instituțională	Finanțarea pentru Situații speciale (FSS)	Finanțarea granturilor doctorale	Finanțarea de baza (FB) (fără granturi doctorale)	Finanțarea suplimentară (FS sau FSE) (fără granturi doctorale)	Finanțarea suplimentară la nivel local (FSL)	Finanțarea pentru dezvoltare instituțională (FDI)	Ponderi cicluri de studii	pondere FS din FB
2015 (propunere)	1.797.115.000	35.942.300	199.183.300	1.132.442.300	413.927.200		15.619.900		36,55%
Structura componente		2,00%	11,08%	63,01%	23,03%		0,87%		
Structura componente (fără FSS și granturi)				72,50%	26,50%		1,00%		
Licența (inclusiv alte forme*)	923.162.500			679.285.415	243.877.085			51,37%	
Master (inclusiv Rezidențiat)	623.207.000			453.156.885	170.050.115			34,68%	
Doctorat (inclusiv granturi doctorale)	199.183.300		199.183.300					11,08%	
2014 (final)	TOTAL	1.787.864.000	52.220.991	220.071.704	1.113.944.909	378.892.827	7.577.856	15.155.713	34,69%
Structura componente		2,92%	12,31%	62,31%	21,19%	0,42%	0,85%		
Structura componente (fără FSS și granturi)				73,50%	25,00%	0,50%	1,00%		
din care Licența (inclusiv alte forme*)	881.137.075			660.441.251	220.695.824			49,28%	
Master (inclusiv Rezidențiat)	605.230.491			448.709.343	156.521.148			33,85%	
Doctorat (inclusiv granturi doctorale)	226.541.874		220.071.704	4.794.315	1.675.855			12,67%	

Sursa: CNFIS.

TABELUL A.3 — TABELUL 1: LISTA FORMELOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT CU COEFICIENȚII DE ECHIVALARE CORESPUNZĂTORI FOLOSIȚI PENTRU FINANȚAREA STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎNTR-UN PROGRAM DE STUDII DE LICENȚĂ SAU DE MASTER

Nr. crt.	Ciclul și forma de învățământ	Coeficient de echivalare
I. Studii universitare de licență		
1	Studii în limba română ⁽¹⁾	1,00
2	Studii în limba maghiară – ca limbă maternă	2,00
3	Studii în limba germană – ca limbă maternă	2,50
4.1	Studii integral în limbi de mare circulație internațională ⁽²⁾	1,50
4.2	Studii desfășurate parțial în limbi de mare circulație internațională și în limba română	1,25
5.1	Studii integral în limbi de circulație restrânsă	2,00
5.2	Studii desfășurate parțial în limbi de circulație restrânsă și în limba română	1,50
6	Studii desfășurate în cadrul extensiilor universitare – în afara țării	2,50
7	Studii universitare cu frecvență redusă	0,25
8	Studii universitare – învățământ seral	0,80
II. Studii universitare de masterat⁽³⁾		
9	Studii de masterat în limba română ⁽¹⁾	2,00/1,00
10	Studii de masterat în limbi de circulație internațională	3,00/1,50
11	Studii de masterat desfășurate în cadrul extensiilor universitare – în afara țării	3,00/1,50
12	Studii de masterat în limbile minorităților naționale ⁽⁴⁾	3,00/1,50
III. Alte forme de pregătire		
13	Stagiu de rezidențiat	1,20
14	Pregătire preliminară pentru studenți străini (an pregătitor)	1,25
15	Activități asociate acordării gradelor didactice în învățământul Preuniversitar	0,40
16	Pregătire pedagogică suplimentară (seminar pedagogic)	0,16

Sursa: CNFIS, Anexa 3 a propunerii⁵⁷ CNFIS privind metodologia de finanțare pentru anul 2015.

Note:

⁽¹⁾ Coeficientul se aplică și studenților înscriși la forma „Studii desfășurate în afara localității de rezidență a universității” de la ciclul universitar de licență și master.

⁽²⁾ Pentru domeniul medicină, studiile în limbi moderne, pentru ultimii 3 ani (clinici), care se desfășoară în limba română, se utilizează coeficientul de echivalare de la studii în limba română;

⁽³⁾ La forma de masterat de un an și jumătate, pentru anul 2 cu un semestru se consideră coeficientul de echivalare corespunzător numai pentru un semestru.

⁽⁴⁾ Coeficientul se aplică studenților înscriși la „Studii de masterat în limba germană (limbă maternă)” și „Studii de masterat în limba maghiară (limbă maternă)” de la ciclul universitar de masterat.

⁵⁷ Ibidem.

TABELUL A.4 — LISTA RAMURILOR DE ȘTIINȚĂ CU COEFICIENȚII DE COST CORESPUNZĂTORI FOLOSIȚI PENTRU FINANȚAREA STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎNTR-UN PROGRAM DE STUDII DE LICENȚĂ SAU DE MASTER

Cod DF	Domeniul fundamental (DF)	Cod RS	Ramura de știință (RS)	Coeficient cost	Domenii finanțare grant doctorat	Codificare
10	Matematică și științe ale naturii	10	Matematică	1,65	D2	1010
		20	Fizică	1,9	D2	1020
		30	Chimie și inginerie chimică	1,9	D2	1030
		40	Științele pământului și atmosferei	1,65	D2	1040
20	Științe ingineresti	10	Inginerie civilă	1,75	D2	2010
		20	Inginerie electrică, electronică și telecomunicații	1,75	D2	2020
		30	Inginerie geologică, mine, petrol și gaze	1,75	D2	2030
		40	Ingineria transporturilor	1,75	D2	2040
		50	Ingineria resurselor vegetale și animale	1,75	D2	2050
		60	Ingineria sistemelor, calculatoare și tehnologia informației	1,75	D2	2060
		70	Inginerie mecanică, mecatronică, inginerie industrială și management	1,75	D2	2070
30	Științe biologice și biomedicale	10	Biologie	1,9	D2	3010
		20	Biochimie	1,9	D2	3020
		30	Medicină	2,25	D3	3030
		40	Medicină veterinară	2,25	D3	3040
		50	Medicină dentară	2,25	D3	3050
		60	Farmacie	2,25	D3	3060
40	Științe sociale	10	Științe juridice	1	D1	4010
		20	Științe administrative	1	D1	4020
		30	Științe ale comunicării	1	D1	4030
		40	Sociologie	1	D1	4040
		50	Științe politice	1	D1	4050
		60	Științe militare, informații și ordine publică	1	D1	4060
		70	Științe economice (doar Cibernetică, statistică și informatică economică)	1,65	D2	407050
		70	Științe economice (fără Cibernetică, statistică și informatică economică)	1	D1	4070
		80	Psihologie și științe comportamentale	1	D1	4080
50	Științe umaniste și arte	10	Filologie	1	D1	5010
		20	Filosofie	1	D1	5020
		30	Istorie	1	D1	5030
		40	Teologie	1	D1	5040
		50	Studii culturale	1	D1	5050
		60	Arhitectură și urbanism	2,5	D3	5060
		70	Arte vizuale (fără Istoria și teoria artei)	3	D4	507040
		70	Arte vizuale (doar Istoria și teoria artei)	1	D1	50704070
		70	Teatru și artele spectacolului	5,37	D4	507010
		70	Cinematografie și media	7,5	D4	507020
		70	Muzică (doar Interpretare muzicala)	5,37	D4	50703040; 50703050
70	Muzică (fără Interpretare muzicala)	3	D4	507030		
60	Știința Sportului și Educației Fizice	10	Știința Sportului și Educației Fizice	1,86	D2	6010

Sursa: CNFIS, Anexa 3 a propunerii⁵⁸ CNFIS privind metodologia de finanțare pentru anul 2015.

Notă. Toți studenții/participanții din toate universitățile de stat din România, înscriși la formele de învățământ special (Pregătire preliminară pentru studenți străini, Pregătire psihopedagogică suplimentară, Activități asociate acordării gradelor didactice în învățământul preuniversitar) sunt luați în considerare cu valoarea 1 (unu) a coeficientului de cost.

⁵⁸ Ibidem.

TABELUL A.5 — LISTA INDICATORILOR DE CALITATE PROPUȘI PENTRU PILOTARE ÎN ANUL 2015

Clasa de indicatori	Denumire indicator
C1. Predare/învățare	C1.5 Rata de absolvire a programelor de studii de licență
	C1.6 Raportul dintre numărul total de credite acumulate de studenți și numărul total de credite
	C1.7 Finalizarea studiilor de doctorat
C2. Cercetare științifică / creație artistică	C2.7 Fondurile pentru cercetare aplicată
C3. Orientare internațională	C3.3 Raportul dintre numărul de studenți străini și numărul total de studenți
	C3.4 Doctorate în co-tutelă internațională
	C3.5 Studii în cooperare internațională
	C3.6 Mobilități profesionale internaționale (outgoing) ale cadrelor didactice
	C3.7 Parteneriate instituționale cu universități din alte țări
C4. Orientare regională & echitate socială	C4.5 Monitorizarea angajabilității absolvenților
	C4.6 Finalizarea programelor educaționale de către persoane provenite din medii dezavantajate socio-economic
	C4.7 Activitatea de practică (inclusiv ciclul de studii de master)
	C4.8 Indicator complex de transparență instituțională

Sursa: CNFIS, Anexa 4 a propunerii⁵⁹ CNFIS privind metodologia de finanțare pentru anul 2015.

⁵⁹ Propunerea CNFIS privind Metodologia de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară, a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2015, aprobată în ședința CNFIS din 27.11.2014 (http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2012/08/11282014-MetodologieCNFIS-FB_FS-2015-ICtransp.pdf).

TABELUL A.6 — COEFICIENȚI DE COST

Nr. crt.	Domeniu de studiu	Coeficienti de cost														
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Tehnic															
1.1	Tehnic (fara inginerie fizica si inginerie chimica)	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75
1.2	Tehnic (inginerie fizica si inginerie chimica) ⁽¹⁾				1.90	1.90	1.90	1.75	1.90	1.90	1.90	1.90	1.90	1.90	1.90	1.90
2	Arhitectura	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50
3	Agronomic	1.69	1.69	1.69	1.69	1.69	1.69	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75
4	Stiinte															
4.1	Stiinte (fara fizica si chimie)	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65
4.2	Stiinte (fizica si chimie) ⁽¹⁾				1.90	1.90	1.90	1.65	1.90	1.90	1.90	1.90	1.90	1.90	1.90	1.90
5	Matematici si matematici speciale	1.28	1.28	1.28	1.28	1.28	1.28	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65	1.65
6	Socio-Uman	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
7	Psihologie	1.28	1.28	1.28	1.28	1.28	1.28	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
8	Medicina	1.90	1.90	1.90	1.90	1.90	1.90	2.00	2.25	2.25	2.25	2.25	2.25	2.25	2.25	2.25
9	Economic	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
10	Teatru	5.374	5.374	5.374	5.374	5.374	5.374	5.37	5.37	5.37	5.37	5.37	5.37	5.37	5.37	5.37
11	Film	9.00	9.00	9.00	9.00	9.00	9.00	7.50	7.50	7.50	7.50	7.50	7.50	7.50	7.50	7.50
12	Interpretare muzicala	5.374	5.374	5.374	5.374	5.374	5.374	5.37	5.37	5.37	5.37	5.37	5.37	5.37	5.37	5.37
13	Muzica	3.50	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00
14	Arte	3.50	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00
15	Sport	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86	1.86
	Grade didactice preuniversitare ⁽²⁾							1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	An pregator							1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	Seminar pedagogic		1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00

TABELUL A.7 — EVOLUȚIA COEFICIENȚILOR DE COST

Nr. crt.	Domeniu de studiu	Coeficienti de cost			
		2000-2002	2003-2005	2006	2007-2014
1	Tehnic				
1.1	Tehnic (fara inginerie fizica si inginerie chimica)	1.65	1.65	1.75	1.75
1.2	Tehnic (inginerie fizica si inginerie chimica) ⁽¹⁾		1.90	1.75	1.90
2	Arhitectura	2.00	2.00	2.50	2.50
3	Agronomic	1.69	1.69	1.75	1.75
4	Științe				
4.1	Științe (fara fizica si chimie)	1.65	1.65	1.65	1.65
4.2	Științe (fizica si chimie) ⁽¹⁾		1.90	1.65	1.90
5	Matematici si matematici speciale	1.28	1.28	1.65	1.65
6	Socio-Uman	1.00	1.00	1.00	1.00
7	Psihologie	1.28	1.28	1.00	1.00
8	Medicina	1.90	1.90	2.00	2.25
9	Economic	1.00	1.00	1.00	1.00
10	Teatru	5.374	5.374	5.37	5.37
11	Film	9.00	9.00	7.50	7.50
12	Interpretare muzicala	5.374	5.374	5.37	5.37
13	Muzica	3.50	3.00	3.00	3.00
14	Arte	3.50	3.00	3.00	3.00
15	Sport	1.86	1.86	1.86	1.86
	Grade didactice preuniversitare ⁽²⁾			1.00	1.00
	An pregator			1.00	1.00
	Seminar pedagogic		1.00	1.00	1.00